

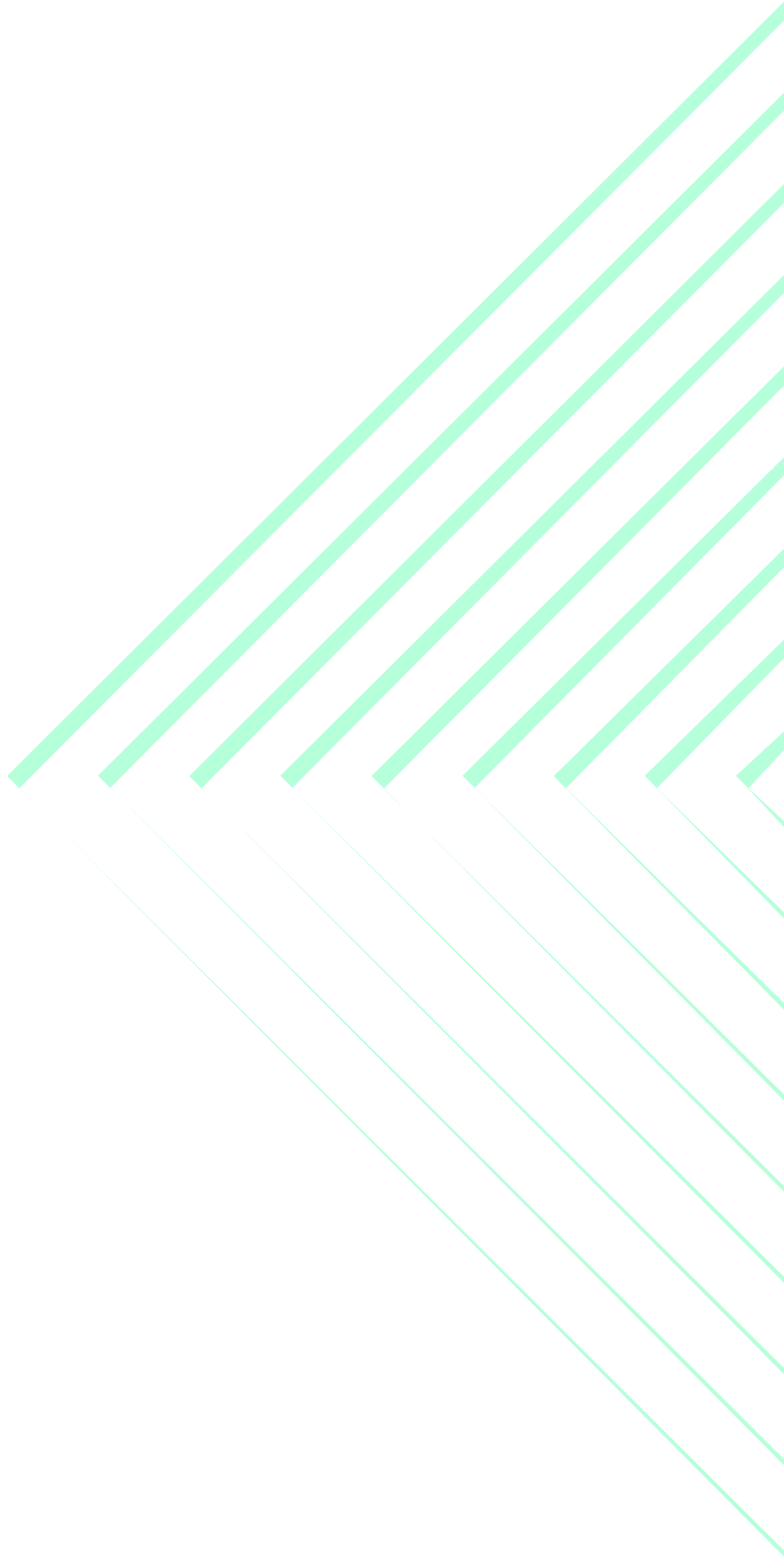
Metodološki priručnik

Sufinancira
Europska unija

empowerment^{Lab}

Impressum

Naziv projekta: EmpowHERment LAB

Program: Erasmus+ KA220 u području obrazovanja odraslih

Referentni kod projekta: 2021-I-HR01-KA220-ADU-000029700

Koordinator projekta: Pučko otvoreno učilište Čakovec (Hrvatska)

Partneri: Building Bridges (Španjolska), Ljudska univerza Lendava (Slovenija), SuperCode (Njemačka), Enjoy Sicily (Italija), Lava Legato (Nizozemska)

Mrežna stranica projekta: empowherment.eu

Nacionalna agencija: Agencija za mobilnost i programe EU (AMPEU)

Naslov publikacije: Metodološki priručnik

Sažetak: Metodološki priručnik nastao je u sklopu projekta EmpowHERment LAB te pruža opsežan pregled metodologija primijenjenih kod realizacije projektnih aktivnosti. Glavni cilj projekta je premostiti jaz u digitalnim vještinama kod žena. Projekt EmpowHERment LAB usmjeren je na njihovo približavanje zapošljavanju pripremajući ih za područja kao što su digitalni marketing, osobno brendiranje, sadržajni marketing i koncepti digitalnog marketinga kao što su SEO, SEA i SEM. Metodološki priručnik rezultat je suradnje svih partnera u projektnom konzorciju.

Izjava o odricanju odgovornosti: Financirano sredstvima Europske unije. Iznesena mišljenja i stavovi odražavaju isključivo stav autora i ne moraju se podudarati sa stavovima Europske unije ili Agencije za mobilnost i programe EU (AMPEU). Ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Autorska prava: Ova je publikacija javno licencirana pod licencom Creative Commons Attribution ([CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)).

Informacije o projektu

Projekt EmpowHERment LAB ima za cilj osnažiti žene kroz stjecanje digitalnih vještina i kompetencija. Projekt nastoji to postići rješavanjem problema nedostatka žena u IKT sektoru i pružanjem prilika za obuku ženama kako bi stekle vještine u područjima kao što su razvoj web stranica, kibernetička sigurnost, digitalni marketing i društveno poduzetništvo. Ključni fokus je na ženama u riziku od socijalne isključenosti zbog ekonomskih, geografskih, kulturnih ili drugih poteškoća. Ciljevi projekta uključuju motiviranje i poticanje novih interesa kod žena u nepovoljnom položaju kroz IKT, pružanje novih alata i metodologija edukatorima odraslih za osuvremenjivanje nastave, poticanje aktivnog sudjelovanja žena u izgradnji digitalnih vještina, promicanje pravilne uporabe tehnologija za nove metode učenja, rušenje kulturnih barijera za žene u IKT-u i osiguravanje rodne perspektive u centrima za obrazovanje odraslih. Glavne aktivnosti projekta su stvaranje *bootcampa* (online tečaja) s obrazovnim modulima o digitalnim marketinškim alatima i tehnikama, razvoj metodološkog priručnika za razvoj vještina kod budućih žena poduzetnica namijenjenog edukatorima odraslih, uspostava 6 *hubova* diljem Europe za učenje licem u lice i organizacija multiplikativnih događaja u svakoj partnerskoj zemlji na kraju projekta. Očekivani rezultati uključuju osnaživanje i nove vještine za žene sudionice, unaprijeđene vještine za edukatore odraslih, jače mreže između organizacija i široko dostupne materijale za obuku.

Informacije o partnerima

Pučko otvoreno učilište Čakovec (Hrvatska)

PUČKO
OTVORENO
UČILIŠTE
ČAKOVEC

Pučko otvoreno učilište Čakovec, ustanova za obrazovanje odraslih, osnovao je 1955. godine Grad Čakovec. Ustanova djeluje u nekoliko ključnih područja, pri čemu se posebno izdvaja formalno i neformalno te strukovno obrazovanje odraslih. Programi Učilišta primarno su namijenjeni osobama s osnovnom ili srednjom školskom spremom koje teže povećanju svoje konkurentnosti na tržištu rada.

Building Bridges (Španjolska)

Kulturna udruga Building Bridges, osnovana 2008. godine, usmjerena je na promicanje zajedništva i integracije zajednice, te na razvijanje svijesti o europskoj kulturi među mladima. Building Bridges je aktivan na lokalnoj razini te djeluje kao alat za pomoć i podršku provedbi neformalnih obrazovnih tečajeva i poboljšanju znanja o praksama europskog sustava rada.

SuperCode (Njemačka)

super(code)

SuperCode, mlad i dinamičan institut za razvoj digitalnih kompetencija, nalazi se u Düsseldorfu, u pokrajini Sjeverna Rajna-Vestfalija, Njemačka. Kako bi započeli svoju karijeru programera, SuperCode obučava ljude za kodiranje / digitalne vještine relevantne za posao kroz intenzivne tečajeve (redovno / izvanredno pohađanje) te pružanje pomoći i podrške pri razvoju karijere u IT sektoru.

Sufinancira
Europska unija

Ljudska univerza Lendava (Slovenija)

LJUDSKA UNIVERZA LENDA
NÉPI EGYETEM LENDVA

Ljudska univerza Lendava je ustanova za obrazovanje odraslih koju je 1959. godine osnovala Općina Lendava. Više od 60 godina brine se za širenje znanja među odraslima u upravnim jedinicama Lendave i šire. S vremenom se LU Lendava transformirala iz tradicionalne škole za odrasle u suvremeni centar za cjeloživotno učenje, postavši jedna od vodećih institucija za obrazovanje odraslih u Sloveniji. LU Lendava je uvijek bio okrenut ljudima i potrebama društva u području obrazovanja.

Enjoy Sicily (Italija)

Kulturna udruga Enjoy Sicily, osnovana 2011. godine, nastala je kao neformalna skupina mladih ljudi koji vole svoj kraj i voljni su revitalizirati lokalnu zajednicu organiziranjem kulturnih, sportskih i umjetničkih aktivnosti za dobrobit svih zainteresiranih. Od 2011. godine grupa Enjoy Sicily, sastavljena od socijalnih pedagoga, učitelja, psihologa i promicatelja europskih politika, provela je nekoliko projekata za promicanje i širenje kulture i europskog građanstva među mladima.

Lava Legato (Nizozemska)

Zaklada Lava Legato uključena je u program Erasmus već 20 godina, a trenutno je i aktivan sudionik programa Europskih snaga solidarnosti (ESC). Sve aktivnosti Zaklade usmjerene su na: društveno poduzetništvo; interkulturalnu suradnju; facilitaciju plaćenog i volonterskog rada; umjetnički izraz. Zaklada vjeruje u suradnju s velikim brojem ljudi i organizacija te je razvila lokalnu, regionalnu i međunarodnu mrežu partnera.

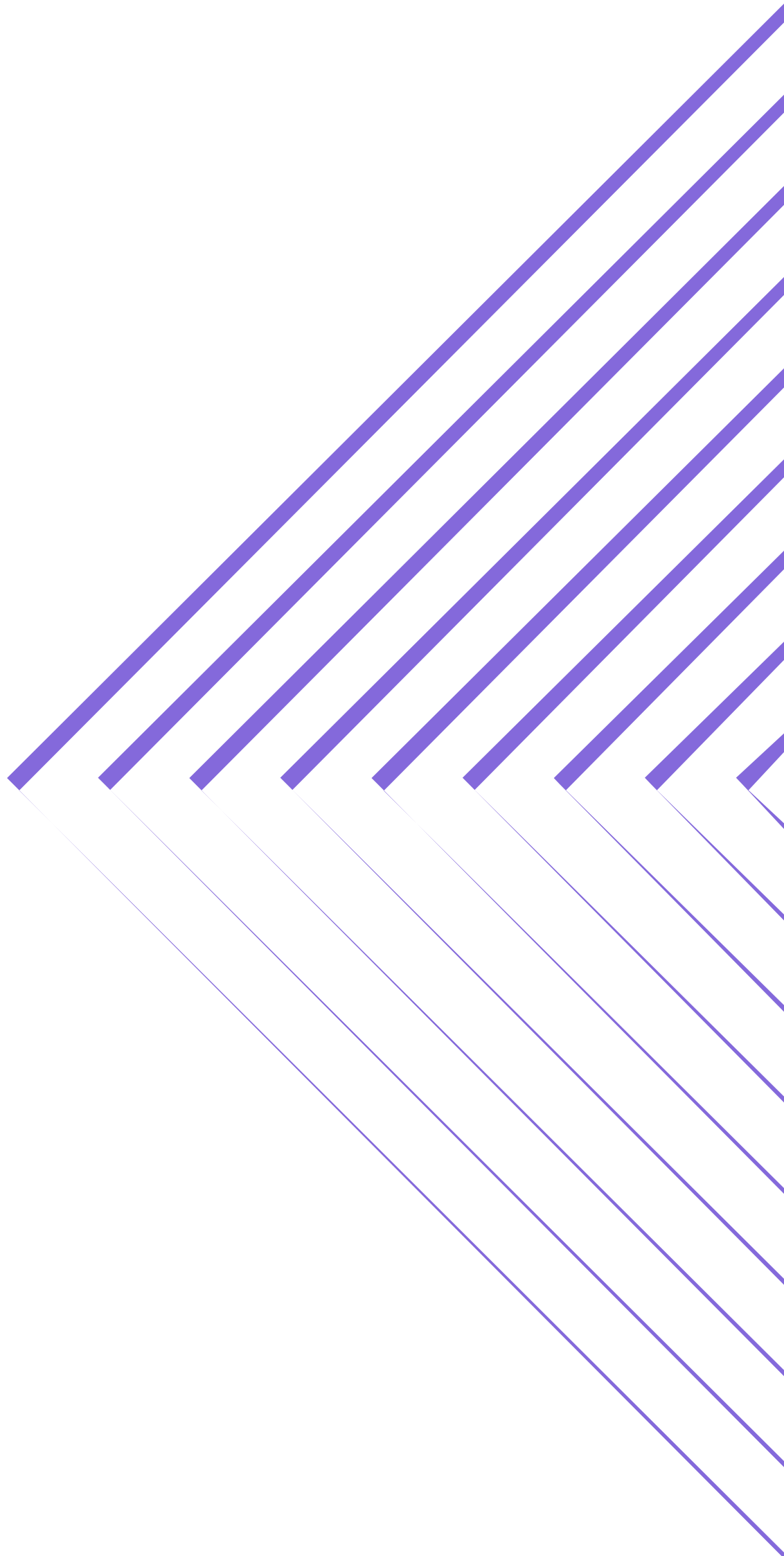
Sadržaj

Uvod	1
Kome je namijenjen ovaj priručnik?	2
Žene u domeni tehnologije i poduzetništva	4
Važnost zastupljenosti žena.....	5
Inspirativne žene iz Europe u tehnologiji i marketingu	5
Osnaživanje kroz poduzetništvo	9
Poticanje poduzetništva kod žena.....	10
Informacijska i komunikacijska tehnologija kao sredstvo za osnaživanje	11
Žene u IKT sektoru	13
Radni materijali	14
Dodatni izvori.....	15
Neformalni obrazovni alati i metodologije	17
Istraživanje neformalnih alata i metodologija	17
Neformalno obrazovanje: Paradigmatski pomak.....	18
Neformalni alati i metodologije: Oslobađanje kreativnosti	19
Primjeri neformalnih alata i metodologija.....	19
Igre i simulacije u neformalnome obrazovanju.....	20
Iskustveno učenje u neformalnom obrazovanju.....	22
Vršnjačko učenje u neformalnom obrazovanju	25
Mentorstvo i coaching u neformalnom obrazovanju	27
Posebna napomena o online alatima	29
Praktični primjeri neformalnih metodologija.....	31
Radni materijali.....	32
Dodatni izvori.....	34
Podrška raznolikim skupinama polaznika u učenju i rastu	36
Definiranje raznolikih skupina polaznika: Tko su potencijalne ciljne skupine?	37
Koje se različite teškoće u učenju mogu identificirati?	39
Identificiranje prepreka u učenju	40
Specifični izazovi vezani uz digitalne kompetencije.....	42

Mreže podrške za polaznike s raznolikim potrebama	42
Strategije za prevladavanje prepreka u učenju	43
Neki relevantni teorijski koncepti o učenju relevantni za sve polaznike	45
Što to znači u svakodnevici? Primjeri Lava Legato tima	46
Radni materijali	49
Dodatni izvori	50
Inkluzivno i održivo obrazovanje: Prihvatanje niskotehnoloških (low tech) i netehnoloških (no tech) rješenja	52
Vrste digitalnog jaza	53
Definiranje netehnoloških i niskotehnoloških pristupa u obrazovanju odraslih	57
Uobičajeni alati i tehnike korišteni u netehnološkim i niskotehnološkim pristupima	58
Primjeri otvorenih i ekološki prihvatljivih resursa	62
Pregled izvanmrežnih aktivnosti prilagođenih podučavanju digitalnih vještina polaznicima odrasle dobi	63
Radni materijali	64
Dodatni izvori	65
Statistički podaci i analiza	67
Razmišljajte globalno, potvrdite lokalno!	67
Važnost ispitivanja potreba vaših lokalnih polaznika	69
Struktura anketnog upitnika	70
Ključni nalazi anketa provedenih u okviru projekta EmpowHERment LAB	71
Snaga u različitosti	74
Radni materijali	75
Dodatni izvori	76
Stvaranje online tečaja (Bootcampa): Pregled metodologije i izazova	78
Kreirani sadržaji	79
Priprema za vaš online bootcamp	82
Metodologije	84
Izrada i prilagodba sadržaja	84
Odabir platforme za učenje na daljinu	85
Pristupačnost u praksi	87

Jezična podrška	88
Strategije angažiranja polaznika.....	89
Praćenje i kontinuirano poboljšanje	90
Zaključak	91
Radni materijali	91
Dodatni izvori.....	92
Zaključak	94

Uvod

Uvod u priručnik vam pružaju Pučko otvoreno učilište Čakovec i Building Bridges. U nastavku slijedi detaljan pregled metodološkog priručnika te predstavljanje njegove praktične primjene za ciljanu publiku.

Financirano sredstvima Europske unije. Iznesena mišljenja i stavovi odražavaju isključivo stav autora i ne moraju se podudarati sa stavovima Europske unije ili Agencije za mobilnost i programe EU (AMPEU). Ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Pozdravljamo vas na početku metodološkog priručnika nastalog u sklopu Erasmus+ projekta EmpowHERment LAB, namijenjenom edukatorima, učiteljima i ostalim predavačima koji su na čelu transformacije digitalnog obrazovanja. Priručnik je rezultat temeljitih istraživanja i praktičnih spoznaja, osmišljen da usmjerava obrazovne stručnjake u kreiranju inkluzivnih, efikasnih i revolucionarnih nastavnih okruženja. U doba kada su digitalne vještine postale ne samo prednost već i neophodnost, ovaj priručnik predstavlja ključan alat u smanjivanju digitalnog jaza i promicanju digitalne pismenosti među raznolikim skupinama polaznika.

Priručnik je organiziran u 6 poglavlja, od kojih svako obrađuje jedan aspekt digitalnog obrazovanja. „Žene u domeni tehnologije i poduzetništva“ istražuje strategije za jačanje ženskog angažmana i vodstva u navedenim područjima. „Neformalni obrazovni alati i metodologije“ pruža uvid u inovativne i fleksibilne obrazovne pristupe izvan tradicionalnih učioničkih okruženja. „Podrška raznolikim skupinama polaznika u učenju i rastu“ ističe metode za zadovoljavanje jedinstvenih potreba polaznika različitih profila i pozadina. „Inkluzivno i održivo obrazovanje: prihvaćanje niskotehnoloških i netehnoloških rješenja“ obrađuje važnost pristupačnih obrazovnih praksi u različitim tehnološkim kontekstima. „Statistički podaci i analiza“ pruža uvid u ulogu podataka u razumijevanju i poboljšanju obrazovnih ishoda. Naposljetku, „Stvaranje online tečaja (Bootcampa): Pregled metodologije i izazova“ nudi praktične smjernice za stvaranje učinkovitih iskustava učenja u online okruženju. Ova poglavlja pružaju zaokruženu perspektivu o esencijalnim temama u digitalnom obrazovanju, naglašavajući inkluzivnost i osnaživanje.

Priručnik stavlja jak naglasak na principe inkluzivnosti, kontinuiranog učenja i prilagodljivosti. Prepoznajući brzi tempo tehnoloških napredaka i raznolike pozadine polaznika, ovaj priručnik predstavlja ključan izvor za edukatore pružajući im orijentaciju u složenom svijetu digitalnog obrazovanja. Nudi obilje strategija, alata i uvida koji omogućuju edukatorima ne samo da prenose znanje već i da pobude strast za cjeloživotnim učenjem kod polaznika koje podučavaju. Kroz ovaj priručnik, edukatori i predavači su opremljeni za stvaranje okruženja gdje je učenje dinamično, inkluzivno i odražava složenost našeg digitalnog društva, osiguravajući da putovanje obrazovanja bude jednako obogaćujuće i osnažujuće kao i njegov cilj.

Kome je namijenjen ovaj priručnik?

Ovaj je priručnik prvenstveno namijenjen edukatorima, trenerima, osobama koje rade s mladima (youth workerima) i mentorima posvećenima osnaživanju pojedinaca s osnovnim digitalnim vještinama, koji mogu raditi u složenim okolnostima ili s ciljnim skupinama suočenim s društvenim ili osobnim izazovima zbog svoje situacije i udaljenosti od potencijalnog tržišta rada. Bilo da ste duboko posvećeni formalnom poučavanju, povremeno sudjelujete u treninzima, iskusni ste mentor ili strastveni radnik s mladima, ovaj je priručnik stvoren da vam pomogne u radu. Budući da metodološki priručnik EmpowHERment LAB-a služi različitim skupinama, a svima je zajednički element posredovanja znanja i prijenosa iskustva, smatramo važnim istaknuti neke od potencijalnih primjena za svaku od njih.

Edukatori: Ovaj je priručnik metodološki alat koji će vam, na temelju profila vaših polaznika, moći pružiti specifične i prilagođene alate za razvoj sveobuhvatnog plana učenja.

Treneri: Ovaj priručnik poboljšava vašu sposobnost pružanja učinkovitih programa obuke. Priručnik sada može biti dio vašeg kompleta alata za pružanje obuke na alternativne načine, kao što su online tečajevi. Ovaj priručnik sadrži bitne pristupe strukturiranju vaših informacija na način koji vodi računa o vašem okruženju i vašoj ciljnoj skupini.

Osobe koje rade s mladima: Youth workeri imaju ključnu ulogu u usmjeravanju mladih prema boljoj budućnosti. Ovaj je priručnik osmišljen kako bi pomogao osobama koje rade s mladima da osnaže svoje štíćenike digitalnim vještinama i znanjem kroz različite metodologije, s posebnim naglaskom na neformalne metodologije i, ako to okolina zahtijeva, koristeći spektar

niskotehnoloških i netehnoloških pristupa kako bi pružili praktične informacije za svoje štićenike.

Mentori: Ovaj priručnik može poslužiti mentorima kao kompas u navigaciji digitalnim krajolikom s osobama koje mentoriraju. Priručnik nudi strukturirani pristup mentorstvu, s fokusom na digitalno osnaživanje. Bilo da mentorirate stručnjake, buduće poduzetnike ili pojedince s određenim ciljevima, ovaj vam priručnik daje alate i metodologije koje će osigurati uspjeh.

U suštini ovaj priručnik predstavlja inkluzivan alat. Iako je prilagođen edukatorima, trenerima, osobama koje rade s mladima i mentorima posvećenim ovim ulogama, on također obuhvaća i sve one koji se mogu naći u sličnim ulogama, bilo u izazovnim okolnostima ili radeći s raznolikim ciljnim skupinama.

Žene u domeni tehnologije i poduzetništva

S bogatim iskustvom u osnaživanju žena izloženih riziku socijalne isključenosti te onih koje se suočavaju s takvim izazovima, Ljudska univerza Lendava pruža obilje znanja o važnosti prepoznavanja primjera žena koje su se u povijesti našeg kontinenta istaknule u svijetu tehnologije, kao sredstva za njihovo osnaživanje.

Financirano sredstvima Europske unije. Iznesena mišljenja i stavovi odražavaju isključivo stav autora i ne moraju se podudarati sa stavovima Europske unije ili Agencije za mobilnost i programe EU (AMPEU). Ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Ovo poglavlje analizira napredak i izazove s kojima se žene suočavaju u tehnologiji i poduzetništvu, usko povezujući se s ciljevima projekta EmpowHERment LAB čiji je cilj povećati sudjelovanje žena u ovim područjima. Poglavlje služi kao resurs za edukatore kako bi bolje razumjeli specifične prepreke s kojima se žene susreću te pruža strategije za podršku i motiviranje polaznica da se uključe u tehnološke i poduzetničke uloge.

Kada razmišljamo o elitnim ili najistaknutijim osobama u nekom području, još uvijek često padamo u zamku jer prvo što nam pada na pamet su tipični bijeli muškarci u skupocjenim odijelima, a ni poslovni ni tehnološki svijet nisu iznimke. Iako oni možda zaista predstavljaju većinu, sve više pojedinaca iz skupina s manje prilika uspijeva se istaknuti, uključujući i žene. U usporedbi s muškarcima, samo oko 30% vodećih pozicija u poslovnom svijetu drže žene, dok su u tehnološkom sektoru ti brojevi još niži, sa samo 17% u 2020. godini. S obzirom na nedostatak ženskih uzora, nije iznenađujuće što ova dva područja uglavnom ostaju pod muškom dominacijom.

Osim slabe zastupljenosti, žene u poslovnom svijetu i IKT-u (informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji) često se suočavaju s različitim očekivanjima i diskriminacijom, što najbolje ilustrira citat gospođe Dernovšek, predsjednice i izvršne direktorice Lutrije Slovenije: „Vjerujem da su žene i muškarci u osnovi jednako kompetentni. No, postoji razlika u načinu na koji se doživljavaju. U svijetu poslovanja i politike, muškarci su pretpostavljeno kompetentni i smatraju se nekompetentnima samo ako naprave grešku. Za razliku od toga, žene moraju prvo dokazati svoju vrijednost i priznaju im se kompetencije tek ako rade bez grešaka.“ Upravo iz tog razloga odlučili smo vam predstaviti neke od najutjecajnijih i najvažnijih žena u Europi u tim područjima, te istovremeno pružiti smjernice kako osnažiti žene u ostvarenju njihovog punog potencijala i ciljeva.

Ovaj modul obuhvatit će sljedeće teme:

- Važnost zastupljenosti
- Inspirativne europske žene u tehnologiji i marketingu
- Poticanje ženskog poduzetništva
- Žene u IKT sektoru

Važnost zastupljenosti žena

Rasprava o osnaživanju žena, njihovoj važnosti, povijesti i suvremenim izazovima može se učiniti kao nešto što se često odvija, no promjene se događaju sporije nego što bi mnogi to željeli. Jedan od razloga za to može biti nedovoljna vidljivost i zastupljenost žena, ili točnije rečeno, mladih djevojaka, kada se uči o tehnološkom i marketinškom sektoru. Stoga je od iznimne važnosti istaknuti žene koje mogu poslužiti kao uzori vašim polaznicama, inspirirajući ih i motivirajući. U sljedećim odjeljcima će stoga fokus biti na predstavljanju žena koje mogu predstavljati neke od takvih potencijalnih uzora.

Inspirativne žene iz Europe u tehnologiji i marketingu

Kada smo sastavljali popis žena iz Europe koje su bile ili su još uvijek relevantne u tehnološkom ili marketinškom svijetu, odabrali smo one koje smatramo najpouzdanijim, najvažnijim i najzanimljivijim primjerima. Međutim, ovaj popis nije konačan i nadamo se da će potaknuti svakog čitatelja da dalje istraži ovu temu i otkrije još više inspirativnih žena u ovim područjima. Također, želimo istaknuti da ima mnogo utjecajnih i značajnih

žena u drugim područjima koje su doprinijele većoj vidljivosti žena koje rade i vode, i koje su također vrijedne daljnjeg istraživanja.

Osim toga, važno je naglasiti da postoji mnogo žena u Europi i širom svijeta koje su značajno doprinijele borbi za ženska prava na radnom mjestu i protiv diskriminacije žena. Većina njih su aktivne političarke ili aktivistkinje, što je razlog zašto nisu uključene na ovaj popis, ali svejedno želimo potaknuti naše čitatelje da istraže i njihove doprinose.

Augusta Ada King znana i kao Ada Lovelace (1815-1852)

Ona je bila grofica Ada Lovelace, izuzetno talentirana matematičarka, pjesnikinja i općenito smatrana prvom programerkom. Najpoznatija je po svom radu na predloženom mehaničkom računalu opće namjene Charlesa Babbagea, zvanom Analitički stroj, jer je ona prva uvidjela da stroj ima potencijale koji premašuju osnovne matematičke izračune. Njezini ručno pisani programi bili su jedna od ključnih inspiracija za Alana Turinga pri razvoju prvog modernog računala. Njezin rad i doprinosi su razlog zašto se Ada Lovelace i danas smatra izvorom inspiracije za žene u području tehnologije.

Helena Rubinstein (1872-1965)

Rođena u Poljskoj, Helena Rubinstein odbila je dogovoreni brak i preselila se u Australiju bez ušteđevine i s ograničenim znanjem engleskog jezika. Njezin europski izgled i stil pomogli su joj pri stjecanju kupaca za njezinu kremu za ljepotu. Njezin put od prodaje proizvoda na malom tržištu do otvaranja trgovina u Sydneyu, Londonu, Parizu i New Yorku, je impresivan. U vremenima kada ženama nije bilo dopušteno ni uzimati pozajmice, ona je uspjela izgraditi bogatstvo i stoga se i danas smatra izuzetno važnim uzorom u kozmetičkoj industriji. Danas je njezina tvrtka u vlasništvu kompanije L'Oreal.

Beate Uhse-Rotermund (1919-2001)

Beate Uhse-Rotermund, njemačka pilotkinja, poduzetnica i seksualna pionirka, zauzima posebno mjesto na našem popisu. Nakon što je njezina pilotska karijera završila poslije Drugog svjetskog rata, tražila je alternativne načine zarade. Počela je s prodajom proizvoda od vrata do vrata, gdje je saznala o različitim izazovima s kojima se žene suočavaju, posebno u vezi s njihovim seksualnim životom. To ju je potaknulo da počne educirati žene o ovim temama, dijeleći brošure i nudeći savjete o seksualnosti i erotizmu putem pošte. Godine 1951., otvorila je svoju tvrtku, specijaliziranu za prodaju proizvoda namijenjenih bračnoj higijeni. Ovo se smatra jednim od prvih seks shopova, što je dovelo do brojnih sukoba s policijom i javnim kritikama zbog moralnih aspekata njezina poslovanja. Unatoč izazovima, uspjela je uspješno razviti svoj posao, a njezina tvrtka Beate Uhse Mail Order Co. danas je najuspješniji lanac seks shopova u Njemačkoj.

Anita Roddick (1942-2007)

Anita Roddick, istaknuto ime u industriji kozmetike, rođena u Ujedinjenom Kraljevstvu, bila je poslovna žena, aktivistica za ljudska prava i ekološka aktivistica, poznata najviše kao osnivačica The Body Shopa. Iako je bila vlasnica tvrtke, imala je također i značajan utjecaj u cijeloj industriji, jer je njezina tvrtka bila jedna od prvih koja je uvela zabranu upotrebe sastojaka testiranih na životinjama te promovirala poštenu trgovinu s nerazvijenim zemljama. Kasnije se posvetila i borbi za ljudska prava, posebice pravima manjina, dokazujući da osobe na utjecajnim pozicijama mogu koristiti svoj glas za pomoć onima koji su manje privilegirani ili imaju manje mogućnosti da ih se čuje.

Elizabeth Theophille (1970-)

Elizabeth je neovisna direktorica u tvrtki 8x8 Inc. Od 2019. godine te se smatra jednom od najuspješnijih žena u tehnološkom sektoru danas. Kao globalna stručnjakinja u IT-u, ostvarila je značajan uspjeh primjenjujući IT za transformaciju i pojednostavljenje poslovnih strategija i procesa. Njezina područja stručnosti obuhvaćaju razvoj platformi za obradu podataka i naprednu analitiku, primjenu umjetne inteligencije i robotizirane automatizacije procesa na razini poduzeća, te cyber sigurnost.

Beate Hofer

Beate Hofer, njemačka programerka i poslovna žena, ističe se svojim radom u autoindustriji, području koje je tradicionalno dominirano muškarcima. Godine 2020., postala je CIO (glavna direktorica za informacijske tehnologije) u Volkswagen AG-u. Čak i prije preuzimanja ove uloge, obnašala je razne visoke pozicije unutar tvrtke, uključujući upravljanje e-poslovnim infrastrukturom i vođenje odjela za IT nabavu i planiranje.

Emily Eavis (1979-)

Emily Eavis, rođena u Londonu, od rane dobi pokazivala je zanimanje za glazbenu industriju. Međutim, njezini snovi bili su privremeno odgođeni zbog bolesti njezine majke, što ju je primoralo da prekine svoje obrazovanje i vrati se kući. Nakon toga, pridružila se svom ocu u organizaciji i postala je suorganizatorica poznatog Glastonbury Festivala. Od tada, odgovorna je za angažman nekih od najvećih imena u glazbi za festival, uključujući Jay-Z-a, The Rolling Stone, Adele, Brucea Springsteena, Beyoncé, Stevieja Wondera, Dolly Parton i dr. Također je organizirala nekoliko humanitarnih koncerata, među kojima se posebno ističe Make Trade Fair koncert iz 2002. godine.

Osnaživanje kroz poduzetništvo

Svjetska banka, OECD, Europska komisija i druge organizacije prepoznaju da žensko poduzetništvo ima pozitivne ekonomske učinke, smatrajući ga nedovoljno iskorištenim izvorom društvenog napretka, stvaranja radnih mjesta i ekonomskog rasta. Prema dostupnim statistikama, žene su podzastupljene u poduzetništvu na više načina: iako čine 51% stanovništva u Europi, one predstavljaju samo 32% samozaposlenih i 31% novih vlasnica poslovnih objekata. U 2019. godini, muška start-up poduzeća su primila 93% kapitala uloženog u europska poduzeća, što ukazuje na financijske izazove s kojima se žene poduzetnice suočavaju na globalnoj razini. Tipično, žene pokreću manja poduzeća i ostvaruju manje prihode.

Broj žena na pozicijama izvršnih direktorica u 500 najvećih tvrtki na listi Standard and Poor's bilježi porast. Međutim, ovaj napredak se odvija sporije nego što je potrebno. U sektoru informacijske tehnologije, samo pet žena zauzima poziciju izvršnih direktorica: Safra Catz u Oracle Corporation, Christine Leahy u CDW Corporation, Lisa Su u Advanced Micro Devices, Julie Sweet u Accentureu i Jayshree Ullal u Arista Networks. Ovaj podatak ukazuje na to da su žene jednako sposobne za vođenje kao i njihovi muški kolege, no i dalje su nedovoljno zastupljene u vrhovima poslovnog sektora. Stoga je izuzetno važno motivirati žene da preuzmu vodeće uloge i utabaju put napretka. Ovo se također odnosi i na motivaciju odraslih polaznica.

Poduzetništvo omogućava ženama da se aktivno uključe u rješavanje društvenih pitanja, iskoriste zajedničke prilike za rast i izraze svoje stavove o ključnim problemima, stvarajući platformu za kolektivni napredak i učinkovito doprinoseći društvu. Općenito, žene poduzetnice su društveno angažirane, bez obzira na vrstu njihovog poslovanja, bilo u razvijenim ili zemljama u razvoju. Nedavno istraživanje pokazuje da je 53% europskih žena poduzetnica pokrenulo projekte s pozitivnim društvenim utjecajem, fokusirajući se na rješavanje društvenih problema i izazova u zajednici. Mnoge od njih, suočavajući se s društvenom isključenošću, motivirane su za pokretanje društveno odgovornih poduzeća kako bi riješile lokalne probleme i aktivno sudjelovale u procesima donošenja odluka.

Žene poduzetnice stječu konkurentsku prednost uključivanjem društveno svjesnog marketinga povezujući društveno-politička pitanja sa svojim proizvodima ili uslugama. Ova marketinška strategija ne samo da povećava svijest potrošača i potiče prodaju, već

i smanjuje troškove marketinga. Globalna istraživanja o poduzetništvu žena otkrivaju da su žene 1,17 puta sklonije osnivanju društvenih poduzeća nego čisto ekonomskih, i 1,23 puta sklonije poduzimanju okolišno orijentiranih inicijativa.

Poticanje poduzetništva kod žena

Da bi se žene potaknulo na odabir poslovne karijere, ključno je osvijestiti ih o njihovim punim mogućnostima i pružiti im podršku za njihovo unaprjeđenje. To će im omogućiti da steknu vještine i znanja nužna za uspjeh u poslovnom svijetu. Kreiranje okruženja koje potiče osjećaj pripadnosti može pomoći u razvoju njihovih talenata i usmjeravanju prema rukovodećim pozicijama. Pozitivan korak u ovom smjeru je što gotovo 60% startup-ova implementira programe za povećanje broja žena na vodećim položajima. Adresiranje rodni predrasuda i pružanje obuke o raznolikosti na radnom mjestu ključni su za smanjenje predrasuda protiv žena i omogućavanje njihovog punog razvoja.

Programi mentorstva i prilike za umrežavanje su ključni za uspjeh u poslovnom svijetu, ali često žene poduzetnice nailaze na barijere koje im ograničavaju pristup ovim resursima. Iskusne žene poduzetnice mogu preuzeti uloge mentorica, nudeći smjernice i podršku nadolazećim generacijama žena poduzetnica. Programi umrežavanja mogu pomoći ženama da izgrade veze koje su ključne za rast i uspjeh njihovih poduzeća. Različiti specijalizirani programi i inkubatori, usmjereni na žene koje nemaju ovakve prilike, mogu biti iznimno korisni.

U okviru Ključne aktivnosti 2, program Erasmus+ podržava mnogobrojne projekte koji imaju za cilj osnažiti žene u njihovim poduzetničkim edukacijama i nastojanjima. Ovi projekti rezultiraju stvaranjem edukativnih materijala koji su besplatni i svima dostupni za korištenje i adaptiranje. Primjeri takvih projekata uključuju **Women EntREpreneurs IN action!** i **Interactive and mentorship based FEMale emPOWERment in the field of entrepreneurship**. Pozivamo vas da istražite platformu **Erasmus+ project results** kako biste otkrili više sličnih projekata i obrazovnih materijala.

Povećavajući vidljivost i priznavanje uspjeha žena poduzetnica, može se potaknuti veći broj žena da preuzmu poduzetničke uloge. Medijsko izvještavanje i ciljane kampanje na društvenim mrežama koje ističu njihova postignuća mogu biti izuzetno motivirajuće za

novu generaciju žena poduzetnica. Također, lakši pristup obrazovnim programima za odrasle može pomoći ženama da nastave svoje obrazovanje i učenje, pružajući im neophodna znanja za pokretanje i razvoj vlastitih poslovnih pothvata.

U vodiču za poticanje ženskog poduzetništva, koji je završni rezultat projekta Peer-Learning Activities in Entrepreneurship Education and in Women's Entrepreneurship, provedenog između 2018. i 2021. godine, nalaze se preporuke usmjerene na pet ključnih tema relevantnih za donositelje odluka. Ciljne skupine ovog vodiča su donositelji odluka na svim razinama - lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i europskoj - uključujući vlade, obrazovne institucije, organizacije civilnog društva, poduzeća i njihova udruženja. Preporuke su međusobno povezane i komplementarne, stvarajući snažan okvir za poticanje i jačanje ženskog poduzetništva. Vodič ističe pet ključnih aktivnosti koje se odnose na žensko poduzetništvo, pružajući praktične smjernice i strategije za promicanje ovog važnog područja:

- Osigurati poduzetničko učenje posebno za žene.
- Poboljšati pristup financiranju za žene poduzetnice.
- Povećati priznavanje i svijest o ženskom poduzetništvu.
- Izgraditi paneuropsku organizaciju i poboljšati mrežu za žensko poduzetništvo.
- Podržati prikupljanje podataka i analizu o ženskom poduzetništvu.

Aktivnosti su primarno usmjerene na donositelje odluka, ali obuhvaćaju i podršku širokom spektru organizacija koje imaju ključnu ulogu u poticanju promjena u području ženskog poduzetništva. Kroz programe mentorstva i pripravništva ili kroz europski program Erasmus za mlade poduzetnike, obrazovne ustanove mogu pružiti polaznicima priliku da se aktivno uključe u poduzetnički svijet. Interakcija između polaznika i poduzetnika, kao i iskustvo učenja u stvarnom svijetu, mogu biti obogaćeni kroz partnerstva s komercijalnim ili društvenim poduzećima. Hackathoni su također odličan način za unapređenje vještina digitalnog poduzetništva. U suradnji s inkubatorima, mogu se pružiti specifične usluge koje odgovaraju potrebama mladih žena s poslovnim idejama.

Informacijska i komunikacijska tehnologija kao sredstvo za osnaživanje

Povijesno gledano, muškarci su često predstavljali većinu kada je riječ o novim korisnicima tehnologije, no u novije vrijeme, žene su postale dominantni korisnici određenih društvenih mreža. Na primjer, oko 58% korisnika Facebooka i 62% korisnika društvene platforme X (nekadašnji Twitter) su žene, pri čemu X bilježi 40 milijuna više

angažiranih ženskih korisnika mjesečno. Društveni mediji pružaju platformu koja može podržati osnaživanje žena kroz poticanje samoizražavanja i doprinosi poboljšanju njihovog mentalnog blagostanja. Osim toga, oni mogu pomoći ženama da poboljšaju svoje prihode, osvijeste svoja prava, unaprijede dobrobit svojih obitelji, doprinesu obrazovanju svoje djece i poboljšaju svoj status unutar domova i zajednica. Sve ovo ukazuje na to da suvremena tehnologija ima značajnu ulogu u osnaživanju žena.

X (nekadašnji Twitter) razvio se u jedan od najkorištenijih i najutjecajnijih društvenih medija današnjice. Od 2023. godine, na poziciji glavne izvršne direktorice nalazi se Linda Yaccarino, koja ima dugogodišnje iskustvo kao izvršna direktorica za oglašavanje. Yaccarino se pridružuje skupini izvršnih direktorica kao što su Michele Buck iz Hershey Company i Christine Leahy iz CDW Corporation, koje su bile prve žene na pozicijama izvršnih direktorica u svojim kompanijama. Njihova postignuća i vodeće uloge nadahnjuju i otvaraju put drugim ženama da zauzmu slične pozicije u svojim karijerama.

Suvremena informacijsko-komunikacijska tehnologija (IKT) otvara nove mogućnosti za žensko poduzetništvo u zemljama u razvoju, čineći digitalni svijet dinamičnijim i pristupačnijim. Online zajednice koje su se razvile pružaju značajnu mrežu potencijalnih klijenata i dobavljača, zahvaljujući povećanom kontaktu među kolegama i većoj vidljivosti osobnog sudjelovanja. Također, razni online forumi i komunikacijski kanali nude važne prilike za obuku i kontinuiranu podršku razvoju poslovanja. Intervencije putem IKT-a usmjerene na ekonomsko osnaživanje žena koriste tehnologiju kao alat za pristup znanju i mrežama, povezivanje s novim tržištima, proširenje društvenih mreža i pružanje ključnih informacija. IKT otvara nove prilike za ekonomsko osnaživanje žena na sljedeće načine:

- Stvaranje poslovnih i prilika za zapošljavanje žena kao vlasnica i voditeljica IKT projekata, kao i omogućavanje zapošljavanja u novim poslovnim pothvatima.
- Razvoj okruženja koje potiče žene na aktivno sudjelovanje u razvoju zajednice i zagovaranje vlastitih potreba i prioriteta, uključujući i ciljane obrazovne programe.
- Razvijanje alata temeljenih na IKT-u koji su posebno dizajnirani za zadovoljavanje specifičnih potreba žena i koji su vođeni od strane žena, poput programa za opismenjavanje, tečajeva poslovnog planiranja, IKT obuke, pristupa tržišnim i trgovinskim informacijama te inicijativa za e-trgovinu.
- Pružanje ekonomskih mogućnosti u plaćenom zapošljavanju i poduzetništvu, uključujući prilike unutar samog IKT sektora i poslova koje IKT omogućava.

Žene u IKT sektoru

Sektor informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT), koji godišnje generira 120.000 novih radnih mjesta i doprinosi s 4,2% BDP-a EU-a, suočava se s ozbiljnim nedostatkom kvalificiranih radnika, s procjenama da će do 2020. godine nedostajati oko 900.000 IKT stručnjaka. Izazov predstavlja i nedovoljna zastupljenost žena u znanosti i tehnologiji, uključujući i digitalnu tehnologiju. Samo 19% europskih IKT poduzetnika čine žene, a ovaj jaz bi mogao nastaviti rasti s obzirom na to da broj žena koje diplomiraju u području znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike u EU iznosi samo polovicu broja muškaraca, s velikim varijacijama među državama članicama. Unatoč povećanoj svijesti o važnosti digitalne specijalizacije, mnoge djevojke i žene ne odabiru STEM smjerove zbog rodni predrasuda i nedostatka uzora u digitalnom tehnološkom sektoru. Iako postoje primjeri uspješnih poduzetnica i obećavajućih start-up tvrtki u IKT sektoru, ovo upućuje na potrebu za većom zastupljenošću i vidljivošću žena u digitalnom sektoru.

Postoji nekoliko aspekata u industriji informacijskih i komunikacijskih tehnologija koji mogu obeshrabrivati žene od sudjelovanja ili zadržavanja u sektoru, a koji djelomično objašnjavaju njihovu manju prisutnost. Neki od tih izazova uključuju:

- Negativne percepcije o ljudima koji rade u sektoru, poput stereotipa o „štreberskim mladićima“ koje populariziraju mediji.
- Nedostatak vidljivih ženskih uzora u industriji.
- Očekivanje dugih radnih sati i nedostatak fleksibilnosti.
- Radno okruženje kojim dominiraju muškarci, što može biti zastrašujuće i stvoriti rodno orijentirane radne kulture i prakse.
- Nedostatak digitalnog samopouzdanja među ženama.
- Osjećaj nepripadnosti među zaposlenicama u sektoru.
- U nekim slučajevima, izravna diskriminacija ili negativne pretpostavke o kompetencijama žena od strane poslodavaca i klijenata.

Da bi se riješila ova neravnoteža, neki od pristupa uključuju:

- Uključivanje djevojaka u računalstvo i promicanje prihvaćanja ovog područja na školskoj razini.
- Povećanje svijesti o mogućnostima u sektoru među srednjoškolcima, u suradnji s industrijskim sektorom.
- Pružanje podrške studenticama na višim i visokim učilištima, nudeći mentorstvo i prilike za umrežavanje te promičući karijerne prilike u industriji.
- Povećanje svijesti poslodavaca i zaposlenika u sektoru o prednostima raznolikosti i praksi rada prilagođenih obitelji te poticanje suprotstavljanja nesvjesnim predrasudama.

- Postavljanje i implementacija politika koje usklađuju poslovni i privatni život u IKT tvrtkama.

Radni materijali

Dodatni materijal koji slijedi je praktično nastavno sredstvo, osmišljeno kao nadopuna ovom poglavlju. Uključuje niz aktivnosti dizajniranih da aktivno uključe polaznike kroz interaktivne vježbe, stvarne scenarije i živahne diskusije. Aktivnosti su osmišljene kako bi promicale primjenu digitalnih vještina u praksi, povećale razumijevanje uloga žena u sektoru tehnologije i potaknule na kritičko promišljanje o rodnoj dinamici unutar industrije. Ove aktivnosti omogućavaju edukatorima da potiču dinamične razgovore, grupne aktivnosti i osobno promišljanje među polaznicima. S obzirom na svoju prilagodljivost različitim pedagoškim stilovima i edukativnim okruženjima, ove vježbe predstavljaju izuzetan resurs za edukatore koji teže poticati i osnaživati polaznike u njihovom razumijevanju i angažmanu u području tehnologije i poduzetništva usmjerenom prema ženama.

Pitanja za refleksiju

- Raspravite o utjecaju većeg broja žena na vodećim pozicijama u tehnologiji i kako bi to moglo promijeniti industriju.
- Razmislite o preprekama s kojima se suočavaju žene poduzetnice u tehnologiji i kako se te prepreke mogu prevladati.
- Kakve jedinstvene perspektive žene donose u tehnologiju i poduzetništvo?
- Kako organizacije mogu stvoriti inkluzivnije okruženje za žene u tehnologiji?
- Razmislite o utjecaju mentorstva i uzora na oblikovanje karijera žena u tehnologiji.
- Raspravite o važnosti umrežavanja za žene poduzetnice u industriji tehnologije.
- Kako društvena očekivanja utječu na izbor žena pri izboru karijere u tehnologiji i poduzetništvu?

Interaktivna vježba: radionica digitalnih vještina

Opis: Pripremite radionicu koja omogućava polaznicima praktično usavršavanje specifične digitalne vještine, poput digitalnog marketinga. Angažirajte stručnjakinju iz područja tehnologije kao voditeljicu radionice za prenošenje praktičnog znanja i mentorstvo polaznicima.

Primjer iz stvarnog života: Analiza rodne raznolikosti u tehnološkoj industriji

Opis: Zadajte polaznicima da istraže i analiziraju pristup određene tehnološke tvrtke pitanju rodnoj raznolikosti i inkluziji. Njihov zadatak je da se upoznaju s politikama, korporativnom kulturom i programima te tvrtke usmjerenim na poticanje i podršku ženama u tehnološkom sektoru.

Dodatni izvori

- Babbar, J. 2022. Women Empowerment. Research Journal of English, Vol-7, Issue-1, p. 118-121. Dostupno na: [https://www.rjoe.org.in/Files/v7i1/24.RJOE-Jyoti\(118-121\).pdf](https://www.rjoe.org.in/Files/v7i1/24.RJOE-Jyoti(118-121).pdf)
- Birch, K. 2022. Top 10 women in technology in Europe. Business Chief. Dostupno na: <https://businesschief.eu/leadership-andstrategy/top-10-women-in-technology-in-europe>
- Bouchrika, I. 2023. 31 Female CEOs of the S&P 500 by Industry in 2023. Research.com. Dostupno na: <https://research.com/careers/female-ceos-of-the-sp-500>
- Business Chief: Top 10 women in technology in Europe. Dostupno na: <https://businesschief.eu/leadership-and-strategy/top-10-women-in-technology-in-europe>
- Deloitte: Women in business in Central Europe. Faster, higher, stronger? Dostupno na: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/si/Documents/about-deloitte/si_shexo_women-in-business-in-ce.pdf
- European Commission, Executive Agency for Small and Medium-sized Enterprises, Hostak, J., Rancakova, D., Lilischkis, S. 2021. A guide for fostering women's entrepreneurship – Five key actions towards a digital, green and resilient Europe. Dostupno na: <https://data.europa.eu/doi/10.2826/738171>
- European Institute for Gender Equality: Work-life balance in the ICT sector. Dostupno na: https://eige.europa.eu/publicationsresources/toolkits-guides/work-life-balance/women-in-ict?language_content_entity=en
- Faheem, H. 2016. Women and ICT Frontier Initiative – Core Content. Dostupno na: https://www.unapcict.org/sites/default/files/inline-files/Module_C2.pdf
- Graham, H., Fuertes, V., Egdell, V. & Raeside, R. 2016. Women in ICT and Digital Technologies. An investigation of the barriers to women entering, staying, and progressing in the sector, and actions to ameliorate this. Dostupno na: <https://napierrepository.worktribe.com/preview/408037/Women%20in%20ICT%20and%20Digital%20Technologies%20-%20Executive%20Summary%20251016.pdf>
- Haya, J., Beninger, S., Mostafa, R. & Crittenden, V. 2014. Empowering Women Entrepreneurs in Emerging Economies: A Conceptual Model. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/336243261_Empowering_Women_Entrepreneurs_in_Emerging_Economies_a_Conceptual_Model

- High-Pippert, A. & Comer, J. 1998. Female Empowerment: The Influence of Women Representing Women. Faculty Publications: Political Science. 2, p. 52-66. Dostupno na: <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=poliscifacpub>
- Singh, S. 2023. How Do We Empower the Next Generation of Women Entrepreneurs? Dostupno na: <https://www.linkedin.com/pulse/how-do-we-empower-next-generation-women-entrepreneurs-somdutta-singh>
- The Financial Technology Report. 2023. The Top 25 Women Leaders in Financial Technology of Europe for 2023. Dostupno na: <https://thefinancialtechnologyreport.com/the-top-25-women-leaders-in-financial-technology-of-europe-for-2023/>

Neformalni obrazovni alati i metodologije

Utemeljeno na bogatom iskustvu u radu na neformalnom obrazovanju, posebno usmjerenom na podizanje svijesti i znanja o mogućnostima i programima Europske unije, Building Bridges detaljno opisuje različite neformalne metodologije i alate. U ovom poglavlju istražuju se ključni elementi ovih metodologija te se analizira kako se one povezuju i dopunjuju s ostalim pristupima u neformalnom obrazovanju.

Financirano sredstvima Europske unije. Iznesena mišljenja i stavovi odražavaju isključivo stav autora i ne moraju se podudarati sa stavovima Europske unije ili Agencije za mobilnost i programe EU (AMPEU). Ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Fokusirajući se na neformalno obrazovanje, ovo poglavlje usko je povezano s inovativnim pristupima podučavanja u okviru projekta EmpowHERment LAB. Pruža edukatorima uvid u različite metodologije učenja te ističe njihovu primjenjivost u jačanju digitalnih kompetencija među odraslim polaznicima, posebice ženama.

Istraživanje neformalnih alata i metodologija

Tradicionalna razredna okruženja dugo su bila temelj učenja i prijenosa znanja u domeni obrazovanja. Međutim, u kontekstu neprestano se mijenjajućeg obrazovnog pejzaža, postaje sve jasnije da obrazovanje nije ograničeno samo na četiri zida učionice niti se oslanja isključivo na tradicionalne metodologije na koje smo navikli.

Glavna razlika između alata i metodologije leži u njihovoj svrsi i opsegu. Alat predstavlja specifičan resurs ili instrument koji se koristi unutar obrazovnog procesa za ostvarivanje određenih zadataka ili ciljeva. Nasuprot tome, metodologija predstavlja širi pristup ili okvir koji usmjerava cjelokupni dizajn i implementaciju obrazovnih praksi. Alati funkcioniraju kao komponente unutar metodologije, pomažući edukatorima i polaznicima da efikasno sprovedu odabrani pedagoški pristup. Kroz priručnik ćemo predstaviti informacije kako u kontekstu alata, tako i u kontekstu metodologija.

Neformalni alati i metodologije su se razvili kao dinamični, fleksibilni i inovativni pristupi u obrazovanju, ključni za angažiranje polaznika izvan granica formalnog, strukturiranog nastavnog procesa. Cilj ovog kratkog uvoda je upoznati čitatelje s osnovnim konceptima neformalnog obrazovanja te s raznolikošću alata i metodologija koje se koriste u tom kontekstu.

Vrijedno je spomenuti da je općeniti cilj neformalnih obrazovnih okruženja inkluzija, pružajući alternativne metode učenja koje nadilaze jednostavnu diversifikaciju. Ove metode postaju aktivni alati u uključivanju osoba koje iz raznih razloga nisu imale koristi od tradicionalnih pristupa i metodologija formalnog obrazovanja. Takav pristup omogućava širenje obrazovnih mogućnosti i pristupačnost učenja širokom spektru polaznika, posebno onih koji se možda nisu uspjeli prilagoditi ili pronaći svoje mjesto u konvencionalnim obrazovnim sustavima.

Neformalno obrazovanje: Paradigmatski pomak

Neformalno obrazovanje predstavlja transformativni odmak od tradicionalnih metoda učenja unutar učionica. Ovaj pristup prepoznaje da obrazovanje nije isključivo domena formalnih institucija, već se može odvijati kontinuirano kroz cijeli život, u raznovrsnim kontekstima i na mnogobrojne načine. Neformalno obrazovanje zagovara ideju da učenje može biti samoinicijativno, vođeno zajednicom i bazirano na praktičnom iskustvu. Ovime se potiče aktivno i angažirano učenje koje odgovara individualnim potrebama i interesima polaznika.

Ključne karakteristike neformalnog obrazovanja:

- **Fleksibilnost:** Neformalno obrazovanje prilagođava se potrebama i interesima polaznika, prilagođavajući različite stilove učenja i tempo.

- **Inkluzivnost:** Dopire do polaznika koji se možda ne uklapaju u tradicionalni obrazovni kalup, uključujući odrasle, marginalizirane zajednice i one u udaljenim područjima.
- **Praktična primjena:** Neformalno obrazovanje naglašava primjenu u stvarnome svijetu, potičući vještine koje su odmah korisne.
- **Cjeloživotno učenje:** Promiče kontinuirano učenje, afirmirajući da je obrazovanje cjeloživotno putovanje.

Neformalni alati i metodologije: Oslobođanje kreativnosti

Neformalno obrazovanje prelazi granice udžbenika i standardiziranih kurikuluma, oslanjajući se na kreativnost, interaktivnost i prilagodljivost. Neformalni alati i metodologije obuhvaćaju raznolik spektar pristupa koji angažiraju polaznike na načine koji su im ugodni i učinkoviti.

U ovom dijelu priručnika, kao i u projektu EmpowHERment Lab, želimo iskoristiti ovaj kreativni element kao temelj neformalnog pristupa obrazovanju. On omogućuje edukatorima, trenerima i mentorima da prilagode okvir, redoslijed i opći plan učenja kako bi najbolje odgovarali potrebama svojih polaznika, s ciljem efikasnog prenošenja znanja.

Dok produbljujemo razumijevanje neformalnih alata i metodologija, potičemo edukatore, trenere i mentore da prihvate ove inovativne pristupe. Kroz ovaj priručnik, cilj nam je osnažiti vas s alatima i resursima koji će potaknuti znatiželju, inspirirati kreativnost i omogućiti transformacijska iskustva u učenju. Zajedno se upuštamo u putovanje gdje obrazovanje ne poznaje granice, a mogućnosti za osnaživanje su beskrajne.

Primjeri neformalnih alata i metodologija

U našem nastojanju da pružimo sveobuhvatnu sliku o tome što mogu obuhvatiti neformalni alati i metodologije, korisno je izdvojiti kratak pregled suvremenih elemenata koji služe kao primjeri ovih neformalnih pristupa. Ovi primjeri ilustriraju kako se

neformalno obrazovanje može primjenjivati u različitim kontekstima i na različite načine, pružajući praktične i inovativne metode za učenje i angažman:

- **Igre i simulacije:** Obrazovna iskustva temeljena na igrama čine obrazovanje ugodnim te potiču kritičko razmišljanje i vještine rješavanja problema.
- **Iskustveno učenje:** Aktivnosti i projekti poput „učenja kroz rad“ omogućuju polaznicima da istražuju, eksperimentiraju i uče kroz neposredna iskustva.
- **Vršnjačko učenje:** Suradnička okruženja za učenje potiču dijeljenje znanja i međusobnu podršku među polaznicima.
- **Mentorstvo i coaching:** Vođeno mentorstvo nudi personalizirano usmjeravanje, otključavajući individualni potencijal.
- **Online resursi:** Digitalne platforme pružaju pristupačne i interaktivne mogućnosti učenja za globalnu publiku.

Igre i simulacije u neformalnome obrazovanju

Igre i simulacije su izuzetno učinkoviti alati u kontekstu neformalnog obrazovanja jer aktivno uključuju polaznike u interaktivna i iskustvena obrazovna iskustva, postižući time ciljeve neformalnog obrazovanja na različitim razinama. One potiču aktivno učenje kroz angažman polaznika u rješavanju problema, donošenju odluka i kritičkom mišljenju, čime se promiče dublje razumijevanje i realizacija koncepata. Kroz ove inovativne metode, polaznici doprinose vlastitom iskustvenom učenju, stječući znanje kroz praktične aktivnosti, eksperimentiranje i doživljavanje realnih scenarija u kontroliranom okruženju.

Igre i simulacije su također privlačne i motivirajuće, stvarajući natjecateljsku ili suradničku atmosferu koja potiče sudjelovanje i osjećaj postignuća. Osim što omogućavaju praktičnu primjenu u realnom vremenu, polaznici mogu neposredno primijeniti stečena znanja u igrama i simulacijama na stvarne situacije, čime se povećava relevantnost i vrijednost iskustva učenja.

Ovi alati su također ključni u razvijanju vještina rješavanja problema. Mnoge igre i simulacije izlažu polaznike složenim izazovima i scenarijima koji zahtijevaju analitičko razmišljanje i sposobnost donošenja odluka. Simulacije pružaju sigurno okruženje u kojem polaznici mogu riskirati, griješiti i učiti iz tih grešaka, promičući tako mentalitet rasta i smanjujući strah od neuspjeha. Uz to, igre i simulacije često zahtijevaju suradnju, komunikaciju i timski rad, što dodatno potiče polaznike na međusobnu interakciju, razmjenu ideja i zajedničko postizanje ciljeva.

Zajednički elementi unutar igara i simulacija za neformalnu metodologiju

Nekoliko zajedničkih elemenata karakterizira igre i simulacije kada se primjenjuju unutar neformalnih obrazovnih metodologija:

- **Ciljevi:** Kao i svaka obrazovna aktivnost, igre i simulacije imaju određene obrazovne ciljeve. Ovi ciljevi oblikuju dizajn te provedbu igre ili simulacije, osiguravajući da polaznici steknu ciljano znanje i vještine.
- **Pravila:** Igre i simulacije imaju definirana pravila i strukture koje stvaraju izazove i ograničenja. Ova pravila postavljaju granice i dodaju element natjecanja ili suradnje.
- **Povratne informacije:** Trenutne i konstruktivne povratne informacije predstavljaju ključni element. Polaznici dobivaju povratne informacije o svojim akcijama, odlukama i izvedbi unutar igre ili simulacije, pomažući im da razumiju posljedice svojih izbora.
- **Refleksija:** Nakon igre ili simulacije, polaznici se često upuštaju u aktivnosti refleksije. Raspravljaju o tome što su naučili, kako su pristupili izazovima i kako mogu primijeniti svoja iskustva u stvarnim životnim situacijama.
- **Scenariji:** Igre i simulacije polaznicima predstavljaju scenarije ili situacije koje oponašaju stvarne životne situacije. Ovi scenariji mogu varirati u složenosti, omogućujući polaznicima da istraže različite aspekte teme.
- **Napredovanje:** Mnoge igre i simulacije uključuju sustav napredovanja u kojem polaznici napreduju kroz razine ili faze. Ovo pruža osjećaj postignuća i potiče kontinuirano uključivanje.
- **Raznolikost:** Igre i simulacije dolaze u raznim oblicima, od društvenih igara i igara s kartama do računalnih simulacija i igranja uloga. Ova raznolikost omogućuje edukatorima da odaberu najprikladniji format za svoje ciljeve.

Neki primjeri popularnih digitalnih aplikacija i alata koji odgovaraju tim kriterijima prikazani su u sljedećoj tablici:

Aplikacija / alat	Opis
EdApp	Ovo je platforma za učenje temeljena na igrama koja integrira različite elemente angažmana kako bi se povećala stopa završetka tečaja, a pritom osigurava učinkovito iskustvo učenja. Sadrži ugrađeni alat za stvaranje koji uključuje interaktivne predloške poput podudaranja slika / riječi, zbrke slova, točno ili netočno i još mnogo toga.
Kahoot	Izrađivač online kvizova i platforma za učenje temeljena na igrama koja potiče aktivno učenje i angažman.

Innov8	Ova simulacijska igra iz IBM-a pruža igračima priliku da izoštre svoju poslovnu oštroumnost s tri različita scenarija koji se fokusiraju na pametniji promet, pametniju korisničku službu i pametnije opskrbe lance.
Thinking Worlds	Ova aplikacija nudi niz obrazovnih igara koje se dotiču različitih tema od književnosti do društvene svijesti.
EVE Online	Ova aplikacija omogućuje korisnicima vježbanje vođenja tvrtke, čime se izoštravaju njihove upravljačke vještine.
Duolingo	Popularna gamificirana aplikacija za učenje jezika koja kombinira elemente gamifikacije, uključujući bodove, razine i nagrade, kako bi učenje novog jezika postalo privlačno i ugodno iskustvo.
Virtual Principal	Obrazovna igra osmišljena kako bi pomogla polaznicima da izgrade svoje znanje i vještine dok istražuju virtualni svijet škole.

U neformalnom obrazovanju, igre i simulacije nude dinamičan i uključujući način za postizanje obrazovnih ciljeva, promičući pritom aktivno učenje, vještine rješavanja problema i praktičnu primjenu znanja. Usklađuju se s načelima neformalne metodologije naglašavajući iskustvene pristupe te pristup usmjerene na polaznika.

Iskustveno učenje u neformalnom obrazovanju

Iskustveno učenje predstavlja jedan od najsnažnijih pristupa unutar neformalnog obrazovanja, ističući značaj stjecanja znanja kroz izravno iskustvo i refleksiju. Ovaj pristup doprinosi neformalnom obrazovanju na sljedeće načine:

- **Aktivno sudjelovanje:** Iskustveno učenje zahtijeva aktivno sudjelovanje polaznika. Oni izravno sudjeluju u aktivnostima, eksperimentima ili stvarnim životnim iskustvima, umjesto da pasivno primaju informacije. Ovaj praktični pristup potiče duboko razumijevanje.
- **Refleksija:** Središnji dio iskustvenog učenja je proces refleksije. Nakon sudjelovanja u iskustvenoj aktivnosti, polaznici promišljaju o onome što su naučili, s kojim su se izazovima suočili i kako mogu primijeniti svoja saznanja u budućim situacijama.

- **Rješavanje problema:** Iskustveno učenje često uključuje scenarije za rješavanje problema ili izazove. Polaznici moraju primijeniti kritičko mišljenje i kreativne vještine rješavanja problema kako bi prevladali prepreke.
- **Prenosive vještine:** Vještine i znanje stečeni kroz iskustveno učenje često su primjenjivi u stvarnim životnim situacijama. Polaznici razvijaju praktične vještine i dublje razumijevanje koncepata, koje mogu primijeniti u različitim kontekstima.
- **Emocionalna povezanost:** Iskustveno učenje često izaziva emocije i osobne veze s nastavnim sadržajem. Polaznici postaju emocionalno uključeni u proces učenja, čineći ga pamtljivijim i smislenijim.
- **Neovisnost:** Polaznike se potiče da preuzmu odgovornost za svoje učenje. Oni postavljaju ciljeve, donose odluke i istražuju teme samostalno, što promiče neovisno učenje.

Zajednički elementi unutar iskustvenog učenja za neformalnu metodologiju

Postoji nekoliko ključnih elemenata koji su zajednički iskustvenom učenju kada se primjenjuje u kontekstu neformalnih obrazovnih metodologija:

- **Strukturirane aktivnosti:** Aktivnosti iskustvenog učenja pažljivo su osmišljene i strukturirane kako bi se postigli određeni obrazovni ciljevi. One pružaju okvir polaznicima za istraživanje, eksperimentiranje i refleksiju.
- **Iskustvo u stvarnom svijetu:** Polaznici se uključuju u stvarna iskustva, eksperimente ili aktivnosti koje su relevantne za obrađivanu temu. Ova iskustva su opipljiva i povezana s obrazovnim ciljevima.
- **Proces refleksije:** Nakon iskustvene aktivnosti polaznici analiziraju svoje iskustvo. To može uključivati grupne rasprave, pisanje dnevnika ili vođena pitanja koja potiču kritičko razmišljanje i introspekciju.
- **Povratna informacija:** Facilitatori ili vršnjaci često daju povratnu informaciju polaznicima, ističući što je bilo dobro, što se može poboljšati i kako se iskustvo odnosi na obrazovne ciljeve.
- **Primjena u stvarnom životu:** Iskustveno učenje naglašava praktičnu primjenu znanja i vještina u svakodnevnim situacijama. Polaznici povezuju svoja iskustva sa stvarnim scenarijima.
- **Raznolikost aktivnosti:** Iskustveno učenje može poprimiti razne oblike, uključujući terensku nastavu, simulacije, igranje uloga, nastavu u prirodi i praktične eksperimente. Raznolikost aktivnosti odgovara različitim stilovima učenja i preferencijama.

- **Izazovi i rješavanje problema:** Iskustvene aktivnosti često uključuju izazove ili probleme koje polaznici trebaju riješiti, potičući kritičko razmišljanje, prilagodljivost i razvoj vještina rješavanja problema.
- **Suradnja:** Mnoge iskustvene aktivnosti promiču suradnju i timski rad. Polaznici zajednički rade kako bi ostvarili zajedničke ciljeve, potičući komunikaciju i međuljudske vještine.

U nastavku možete pronaći neke vrste iskustvenog učenja koje se mogu pojaviti u obrazovanju odraslih:

Aktivnost	Opis
Pripravništvo	Postavljanje odraslih polaznika u stvarna profesionalna okruženja povezana s njihovim obrazovanjem omogućuje im primjenu teorijskih koncepata u praktičnim okruženjima i razvijanje tvrdih i mekih vještina.
Simulacije	Tečajevi za odrasle mogu uključivati realistične simulacije koje uranjaju polaznike u realistične scenarije kako bi vježbali donošenje odluka, komunikaciju, timski rad i druge međuljudske kompetencije. Uobičajene simulacije pokrivaju poslovne pregovore, vođenje projekata itd.
Studijski posjeti	Organiziranje studijskih posjeta za odrasle polaznike na dinamičan način predstavlja mogućnost da polaznici vide kako udžbenički materijal oživljava. Primjerice, budući računovođe mogli bi obilaziti trgovinu, budući edukatori promatratiiskusne edukatore pri radu itd.
Uslužno učenje	Ovo uključuje integraciju aktivnosti društveno korisnih usluga u kurikulum tečaja, dopuštajući odraslim polaznicima da se posvete stvarnim potrebama zajednice i razmišljaju o svojim iskustvima kako bi produbili razumijevanje sadržaja tečaja.
Grupni projekti	Suradnički grupni projekti predstavljaju mogućnosti za vršnjačko učenje i omogućuju odraslim polaznicima da vježbaju svoju snalažljivost i vještine kritičkog mišljenja u primjeni materijala tečaja na praktičnim rezultatima.
Igranje uloga	Tečajevi za obrazovanje odraslih mogu sadržavati scenarije igranja uloga kako bi potaknuli polaznike da razmotre perspektive drugih te vježbaju upravljanje međuljudskim interakcijama u stvarnom životu. Uobičajeni primjeri uključuju imaginarnu konzultaciju odvjetnika i klijenta, dijaloge između liječnika i pacijenta te interakciju korisničke službe i klijenta.

Iskustveno učenje usko je povezano s načelima neformalnog obrazovanja jer nudi dinamičan i participativan pristup učenju. Naglašava aktivno uključivanje, refleksiju i praktičnu primjenu, čineći ovaj pristup dobro prilagođenim različitim obrazovnim okruženjima i metodologijama usmjerenim na polaznika.

Vršnjačko učenje u neformalnom obrazovanju

Vršnjačko učenje predstavlja dinamičan obrazovni pristup gdje pojedinci stječu znanje kroz interakciju s vršnjacima koji su obično na sličnoj razini u pogledu znanja ili iskustva. Ovaj pristup se pokazao iznimno učinkovitim u neformalnim obrazovnim okruženjima zbog nekoliko ključnih razloga.

Prvo, vršnjačko učenje omogućava bolju sposobnost povezivanja i poistovjećivanja među polaznicima. Oni često dijele slične životne pozadine, iskustva ili izazove, što omogućuje da se sadržaj učenja doima relevantnijim i pristupačnijim. Ova osobna povezanost unapređuje angažman i sudjelovanje u procesu učenja. Dalje, vršnjačko učenje potiče društvenu interakciju i suradnju. Umjesto da se oslanjaju isključivo na edukatore, polaznici uče jedni od drugih, što potiče dijeljenje ideja, komunikaciju i timski rad. Raznolikost mišljenja i perspektiva unutar skupina vršnjaka dodatno obogaćuje rasprave i potiče kritičko mišljenje kroz izlaganje različitim stajalištima.

Vršnjačko učenje također igra važnu ulogu u izgradnji samopouzdanja. Polaznici se mogu osjećati opuštenije postavljajući pitanja i tražeći objašnjenja od svojih vršnjaka, što jača njihovo samopouzdanje i potiče ih na aktivno sudjelovanje. Međusobna podrška unutar skupina vršnjaka je ključna, jer polaznici dijele izazove i uspjehe, stvarajući podržavajuće okruženje koje potiče eksperimentiranje i istraživanje.

Osim toga, vršnjačko učenje potiče aktivno sudjelovanje gdje polaznici često preuzimaju uloge facilitatora, izlagača ili mentora, direktno doprinoseći procesu učenja. Konačno, vršnjačko učenje omogućuje polaznicima da imaju veći utjecaj na smjer svog učenja. Oni mogu zajednički odlučivati o temama, ciljevima ili projektima, što im daje osjećaj vlasništva nad svojim obrazovnim putovanjem.

Zajednički elementi unutar vršnjačkog učenja za neformalnu metodologiju

Kada se vršnjačko učenje primjenjuje u kontekstu neformalnih obrazovnih metodologija, postoji nekoliko ključnih elemenata koji su zajednički za ovaj pristup:

- **Grupe vršnjaka:** Polaznici se organiziraju u grupe vršnjaka, koje mogu biti manje skupine ili veće zajednice. Ove grupe stvaraju poticajno i podržavajuće okruženje za učenje.
- **Facilitatori ili mentori:** Dok vršnjaci uče jedni od drugih, facilitatori ili mentori mogu pružiti smjernice i strukturu. Oni osiguravaju da proces učenja ostane usredotočen i produktivan.
- **Suradničke aktivnosti:** Vršnjačko učenje često uključuje suradničke aktivnosti, poput grupnih rasprava, problemskih zadataka ili zajedničkih projekata. Ove aktivnosti potiču interakciju i zajedničko učenje.
- **Grupna dinamika:** Facilitatori obraćaju pažnju na dinamiku grupe kako bi osigurali da se čuje glas svih polaznika te da se oni osjećaju uključenima. Mogu koristiti aktivnosti za upoznavanje i izgradnju tima kako bi poboljšali povezanost.
- **Povratne informacije i refleksija:** Vršnjačko učenje potiče polaznike da pružaju povratne informacije jedni drugima. Sesije povratnih informacija i refleksije pomažu polaznicima da usavrše svoje razumijevanje i vještine.
- **Zajednička odgovornost:** Polaznici dijele odgovornost za svoje učenje te postavljaju ciljeve, prate napredak i podržavaju rast jedni drugih.
- **Vršnjačka procjena:** U nekim slučajevima može se koristiti procjena vršnjaka, gdje polaznici procjenjuju rad drugih ili im doprinose. To promiče osjećaj odgovornosti i pravednosti.
- **Različite uloge:** Polaznici mogu preuzeti različite uloge unutar svojih grupa vršnjaka, poput vođe, facilitatora ili zapisničara. To promiče osjećaj vlasništva i aktivnog sudjelovanja.
- **Fleksibilno učenje:** Vršnjačko učenje često je fleksibilno i prilagodljivo potrebama i interesima polaznika. Ono može zadovoljiti različite stilove učenja i obrazovne sklonosti.
- **Osnaživanje:** Vršnjačko učenje osnažuje polaznike da postanu aktivni sudionici i suradnici. Ono naglašava da je učenje suradnički napor i aktivnost.

Istraživanja pokazuju da se modaliteti neformalnog učenja koje profesionalci danas koriste mogu podvesti pod pravilo 70 : 20 : 10, gdje je 70% učenja iskustveno, 20% vršnjačko i samousmjereno učenje, a preostalih 10% formalno učenje.

Vršnjačko učenje savršeno se uklapa s temeljnim principima neformalnog obrazovanja, posebno naglašavajući važnost aktivnog sudjelovanja i suradnje te pristupa usmjerenog na polaznike. Ovaj metodološki pristup oslanja se na prednosti interakcije i međusobne podrške među vršnjacima kako bi stvorio dinamična i inkluzivna iskustva učenja. Kroz ovakve interakcije, polaznici ne samo da uče jedni od drugih, već i izgrađuju osjećaj zajedništva i razumijevanja, što dodatno obogaćuje i produbljuje proces učenja.

Mentorstvo i coaching u neformalnom obrazovanju

Mentorstvo i coaching predstavljaju važne metode unutar neformalnog obrazovanja koje olakšavaju personalizirano učenje i razvoj vještina, doprinoseći ostvarenju ključnih obrazovnih ciljeva.

Prvo, one omogućuju individualizirano usmjeravanje, gdje svaki polaznik dobiva potrebnu pažnju i podršku prilagođenu njegovim jedinstvenim potrebama, ciljevima i izazovima. Ovaj pristup je posebno učinkovit za rješavanje specifičnih nedostataka u učenju ili u stjecanju vještina. Drugo, mentorstvo i coaching potiču razvoj snažnih odnosa između mentora i polaznika ili trenera i klijenta, stvarajući povjerljivo okruženje koje potiče otvorenu komunikaciju i dublje razumijevanje potreba polaznika. Treće, ove metode promiču samousmjereno učenje, potičući polaznike da preuzmu odgovornost za svoje obrazovno putovanje, postavljajući ciljeve i aktivno tražeći rješenja. Četvrto, mentorstvo i coaching često uključuju elemente vršnjačkog učenja, gdje mentori i treneri olakšavaju interakciju vršnjaka, čime se stvaraju prilike za razmjenu znanja i suradničko rješavanje problema. Ovo dodatno obogaćuje obrazovno iskustvo. Peti aspekt je njihova prilagodljivost različitim kontekstima učenja, što ih čini fleksibilnim pristupima pogodnim za raznolike obrazovne potrebe, bilo u formalnim ili neformalnim okruženjima.

Na kraju, mentorstvo i coaching promiču kontinuirani razvoj kroz stalnu povratnu informaciju i podršku, omogućavajući polaznicima postupni napredak tijekom vremena. Ovaj fokus na kontinuirani razvoj u skladu je s osnovnim načelima neformalnog obrazovanja, gdje se učenje vidi kao trajan, evoluirajući proces.

Zajednički elementi unutar mentorstva i coachinga za neformalnu metodologiju

Kada se primjenjuju unutar neformalnih obrazovnih metodologija, mentorstvo i coaching dijele nekoliko zajedničkih ključnih elemenata koji doprinose njihovoj efikasnosti:

- **Individualizirana pozornost:** Svaki polaznik dobiva personalizirano vodstvo, omogućujući mu da se usredotoči na svoje jedinstvene ciljeve i izazove.
- **Snažan odnos mentor-štićenik ili trener-klijent:** Povjerenje, otvorena komunikacija i podržavajuće okruženje njeguju se unutar ovog odnosa.
- **Postavljanje ciljeva i akcijsko planiranje:** Polaznici rade sa svojim mentorima ili trenerima na postavljanju jasnih ciljeva i razvijanju provedivih planova za njihovo postizanje.
- **Redoviti sastanci ili sesije:** Ovi susreti nude polaznicima kontinuiranu podršku, povratne informacije i prilike za refleksiju.
- **Povratna informacija i procjena:** Mentori i treneri daju konstruktivne povratne informacije, a polaznici promišljaju o svom napretku i područjima za poboljšanje. Ovi procesi su kontinuirani.
- **Osposobljavanje:** Česta tema, mentorstvo i coaching imaju za cilj osnažiti polaznike da preuzmu kontrolu nad svojim obrazovnim putovanjem i donesu informirane odluke.
- **Pristupi usmjereni na polaznika:** Fokus je na potrebama, interesima i ciljevima polaznika, osiguravajući da je obrazovno iskustvo prilagođeno njihovim preferencijama.
- **Suradnja:** U nekim slučajevima, mentori ili treneri olakšavaju interakciju vršnjaka, omogućujući polaznicima da dijele iskustva i uče jedni od drugih.
- **Fleksibilnost:** Mentorstvo i coaching mogu se prilagoditi različitim kontekstima učenja, zadovoljavajući raznolike stilove učenja i sklonosti.

Mentorstvo i coaching su izrazito učinkovite metode unutar neformalnog obrazovanja, budući da pružaju individualiziranu podršku, što je ključno za razvoj snažnih odnosa između mentora i polaznika. Takav pristup ne samo da promiče samousmjereno učenje, već i osnažuje polaznike da preuzmu aktivnu kontrolu nad vlastitim obrazovnim putovanjem. Ovo je u potpunom skladu s osnovnim načelima neformalnog obrazovanja, koje vrednuje autonomiju i inicijativu polaznika. Pored toga, mentorstvo i coaching nude prilagodljive pristupe koji se mogu lako implementirati u različitim obrazovnim okruženjima. Ova fleksibilnost omogućava neformalnim metodama da se prilagode specifičnim potrebama i kontekstima, potičući kontinuirani napredak i suradnju među

polaznicima. Kroz ovakve pristupe, obrazovanje postaje dinamično i relevantno, što dodatno motivira polaznike u njihovom učenju i profesionalnom razvoju.

Posebna napomena o online alatima

Iako su online alati postali izuzetan način za angažiranje polaznika, pogotovo s obzirom na trenutne tehnološke mogućnosti, posebno u području igara, njihov potencijal je gotovo neograničen. Danas je više nego ikad moguće obogaćivanje nastavnog sadržaja igrolikim elementima, kao i razvoj virtualnih stvarnosti i otvorenih svjetova koji omogućavaju polaznicima uranjanje u interaktivna okruženja.

Međutim, važno je napomenuti da pristup ovim online resursima (internet, računala itd.) nije uvijek zagarantiran. Kroz provedbu projekta EmpowHERment Lab, uvidjeli smo da takvi resursi nisu uvijek dostupni svima, što zahtijeva razmatranje alternativnih, manje tehnološki zahtjevnih, ali jednako inovativnih pristupa. Stoga, pozivamo vas da istražite više o ovom konkretnom izazovu i alternativama online alatima, kako je detaljno objašnjeno u kasnijem poglavlju o korištenju niskotehnoloških i netehnoloških pristupa koje je izradilo Pučko otvoreno učilište Čakovec.

Zajednički elementi unutar online alata za neformalnu metodologiju

Online alati i resursi imaju ključnu ulogu u ostvarivanju ciljeva neformalnog obrazovanja. Oni nude širok raspon prednosti koje se podudaraju s načelima neformalne metodologije.

- **Pristupačnost i udobnost:** Online alati i resursi čine učenje pristupačnijim i udobnijim. Polaznici mogu pristupiti obrazovnim materijalima s bilo kojeg mjesta koje ima internetsku vezu, uklanjajući geografske barijere.
- **Samostalno učenje:** Neformalno obrazovanje često naglašava samostalno učenje. Online resursi polaznicima pružaju fleksibilnost da sami odrede tempo i istražuju teme koje ih zanimaju.
- **Raznolik sadržaj:** Online platforme nude bogatstvo sadržaja u raznim formatima, uključujući tekst, videozapise, interaktivne simulacije i još mnogo toga. Ova raznolikost odgovara polaznicima različitih stilova učenja.
- **Interaktivnost:** Mnogi online alati i resursi osmišljeni su interaktivno. Polaznici se mogu uključiti u kvizove, rasprave i simulacije, potičući aktivno sudjelovanje.

- **Prilagodljivost:** Polaznici često mogu prilagoditi svoja online iskustva učenja. Mogu odabrati određene module ili resurse u skladu sa svojim ciljevima i interesima.
- **Povratne informacije:** Online platforme često uključuju mehanizme povratnih informacija poput kvizova s trenutačnim rezultatima ili sustava vršnjačkog vrednovanja. Ove značajke podržavaju kontinuiranu procjenu i unaprjeđivanje.
- **Zajednica i suradnja:** Online forumi i ploče / forumi za raspravu potiču osjećaj zajednice i suradnje među polaznicima. Mogu razmjenjivati ideje, tražiti pomoć i učiti jedni od drugih.
- **Praćenje napretka:** Polaznici mogu lako pratiti svoj napredak putem online platformi. Ova transparentnost omogućuje postavljanje ciljeva i praćenje postignuća.
- **Dijeljenje resursa:** Online alati omogućuju edukatorima i polaznicima brzu razmjenu vrijednih resursa. Ova kultura dijeljenja poboljšava dostupnost obrazovnih materijala.
- **Isplativost:** Neformalno obrazovanje često je financijski isplativije. Online resursi mogu smanjiti troškove vezane uz tradicionalne materijale za učenje i putovanja.
- **Kontinuirano učenje:** Online alati podržavaju cjeloživotno učenje. Polaznici mogu redovito pristupati novim sadržajima i ažuriranjima, promičući kontinuirani razvoj vještina.

Prilikom uključivanja online alata u aktivnosti poučavanja i učenja posebnu pozornost treba posvetiti kako će se oni koristiti i u koju svrhu. Ovisno o polaznicima iz ciljnih skupina, određeni mrežni alat može biti više ili manje uspješan u usporedbi s drugim polaznicima. Više o polaznicima iz raznolikih pozadina pročitajte u sljedećim poglavljima.

Online alati i resursi usklađuju se s neformalnim obrazovanjem pružanjem pristupačnih, fleksibilnih i interaktivnih iskustava u učenju. Oni osnažuju polaznike da preuzmu kontrolu nad svojim obrazovanjem, surađuju s vršnjacima te prilagode svoje obrazovno putovanje svojim individualnim potrebama i preferencijama.

Praktični primjeri neformalnih metodologija

U nastavku ćemo prikazati neke praktične primjere koji integriraju različite metodologije i alate u nastavu digitalnog marketinga. Konkretno, osmišljeni su u okviru projekta EmpowHERment Lab s ciljem pružanja polaznicima raznolikog i poticajnog iskustva učenja.

Igre i simulacije

Simulacija digitalnog marketinga: Kreirajte simulacijsku igru digitalnog marketinga u kojoj polaznici preuzimaju uloge marketinških menadžera za izmišljenu tvrtku. Oni moraju donositi odluke o digitalnom oglašavanju, kampanjama na društvenim mrežama i sadržajnom marketingu. Igra simulira stvarne scenarije i izazove, omogućujući polaznicima da primijene koncepte digitalnog marketinga u sigurnom okruženju.

Lov na SEO: Organizirajte igru potrage vezanu uz SEO u kojoj polaznici u timovima optimiziraju web stranicu za tražilice. Svakom timu je dana web stranica s raznim SEO problemima, a oni moraju identificirati i riješiti te probleme koristeći alate i strategije digitalnog marketinga. Tim koji postigne najbolje SEO rezultate pobjeđuje.

Iskustveno učenje

Projekt digitalne marketinške kampanje: Dodijelite polaznicima stvarni projekt digitalne marketinške kampanje. Oni moraju isplanirati, provesti i analizirati digitalnu marketinšku kampanju za lokalni biznis ili neprofitnu organizaciju. Ovo praktično iskustvo omogućuje im da primijene svoje znanje o alatima i strategijama digitalnog marketinga u stvarnom kontekstu.

Radionica A/B testiranja: Provedite radionicu A/B testiranja gdje polaznici kreiraju i provode A/B testove za različite elemente web stranice ili e-mail marketinške kampanje. Oni uče kako prikupljati i analizirati podatke za donošenje odluka temeljenih na dokazima radi optimizacije rezultata digitalnih marketinških aktivnosti.

Vršnjačko učenje

Povratna informacija i vršnjačko vrednovanje: Podijelite polaznike u manje grupe i svakoj grupi dodijelite studiju slučaja ili projekt iz digitalnog marketinga. Unutar svoje grupe polaznici moraju dati konstruktivnu povratnu informaciju i

analizu rada jedni drugih. Ovo potiče vršnjačko učenje i omogućuje polaznicima dobivanje drugačijih perspektiva o strategijama digitalnog marketinga.

Mastermind grupe iz digitalnog marketinga: Formirajte grupe za unaprjeđenje digitalnog marketinga koje se sastoje od polaznika s različitim razinama stručnosti. Ove grupe redovito se sastaju kako bi raspravljale o izazovima, dijelile spoznaje i osmišljavale ideje za digitalni marketing. Podrška i suradnja među kolegama unaprjeđuju iskustvo učenja.

Mentorstvo i coaching

Program mentorstva u digitalnom marketingu: Spojiteiskusne stručnjake iz područja digitalnog marketinga, bilo korisnike ili edukatore, s polaznicima kao njihovim mentorima. Mentori pružaju individualno vodstvo, savjete o karijeri i coaching. Polaznici mogu tražiti savjet o konkretnim projektima iz digitalnog marketinga ili razvoju karijere u tom području.

Coaching klinike: Organizirajte klinike za coaching gdje se polaznici mogu prijaviti za kratke coaching sesije sa stručnjacima za određena područja digitalnog marketinga, kao što su oglašavanje na društvenim mrežama, e-mail marketing ili kreiranje sadržaja. Ove sesije pružaju personalizirano usmjeravanje i bave se individualnim potrebama polaznika.

Online alati

Webinari o digitalnom marketingu: Organizirajte seriju webinarasa stručnjacima za digitalni marketing. Ti webinaribuhvaćaju razne teme, alate i strategije digitalnog marketinga. Polaznici mogu pristupiti ovim online resursima kako bi proširili svoje znanje i pratili trendove u industriji.

Digitalna knjižnica resursa za digitalni marketing: Kreirajte online knjižnicu resursa koja uključuje e-knjige, članke, video tutorijale i studije slučaja vezane uz digitalni marketing. Polaznici mogu samostalno istraživati te resurse kako bi produbili svoje razumijevanje koncepata digitalnog marketinga.

Radni materijali

Ovaj edukativni materijal pažljivo je osmišljen kako bi proširio razumijevanje i praktičnu primjenu metodologija neformalnog obrazovanja. Sadrži različite zadatke za razmišljanje, interaktivne vježbe i situacijske zadatke, svaki usmjeren na proučavanje različitih aspekata neformalnog obrazovanja. Edukatori mogu koristiti ovaj materijal za poticanje polaznika

na kritičko promišljanje o tradicionalnom u odnosu na neformalno obrazovanje, važnost prilagodljivosti u podučavanju i značaj kulturne osviještenosti. Zadaci su dizajnirani kako bi olakšali praktičnu implementaciju ovih metodologija u raznolikim edukativnim okruženjima. Materijal predstavlja multifunkcionalno sredstvo za edukatore u poticanju aktivnog učenja, kreativnosti i rješavanju izazova suvremenog obrazovanja pomoću neformalnih pristupa.

Pitanja za refleksiju

- Čime se neformalni obrazovni alati razlikuju od tradicionalnih obrazovnih metoda?
- Razmislite o neformalnom obrazovnom iskustvu koje ste imali. Što je bilo učinkovito ili neučinkovito u tome?
- Kako se neformalne metodologije mogu prilagoditi različitim okruženjima za učenje i potrebama polaznika?
- Na koje načine neformalni obrazovni alati mogu biti posebno učinkoviti za odrasle polaznika ili one s raznolikim obrazovnim pozadinama?
- Raspravite o ulozi kulturne osjetljivosti u metodologijama neformalnog obrazovanja. Kako ono utječe na iskustvo učenja?
- Kako se neformalno obrazovanje može koristiti za rješavanje društvenih problema ili izazova zajednice?
- Razmislite o važnosti prilagodljivosti u neformalnom obrazovanju. Kako edukatori mogu mijenjati svoje pristupe na temelju povratnih informacija polaznika i potreba koje se neprestano razvijaju?
- Koji su izazovi koje predviđate u implementaciji neformalnih obrazovnih alata? Kako bi se ti izazovi mogli riješiti?

Interaktivna vježba: Igra uloga

Opis: Organizirajte vježbu igranja uloga gdje polaznici preuzimaju različite uloge karakteristične za neformalno obrazovno okruženje, poput voditelja radionice, sudionika ili promatrača. Cilj je pružiti praktično iskustvo i promišljanje o raznovrsnim metodama poučavanja, omogućavajući polaznicima da iz prve ruke dožive različite aspekte obrazovnog procesa.

Primjer iz stvarnog života: Primjena metodologije

Opis: Postavite polaznicima izazov da stvore i provedu kratki edukativni segment / aktivnost koristeći neformalne obrazovne metode. Očekuje se da zabilježe i dokumentiraju svoj proces planiranja, realizaciju te prikupljene povratne informacije radi ocjene učinkovitosti i prilagodljivosti njihovog pristupa.

Grupna aktivnost: Dizajn neformalne radionice

Opis: Podijelite polaznike u manje grupe te dodijelite svakoj grupi zadatak da osmisli kratku radionicu ili edukativnu sesiju koristeći metodologije neformalnog obrazovanja. Potaknite ih da se usredotoče na određenu temu ili vještinu, poput digitalne pismenosti ili osnovnih digitalnih vještina. Svaka grupa treba predstaviti svoj plan radionice, iznoseći ciljeve, aktivnosti, metodologije i očekivane rezultate. Nakon toga, svi polaznici mogu raspravljati o prednostima i mogućim poboljšanjima svakog dizajna radionice, potičući suradničko učenje i kritičku analizu pristupa neformalnom obrazovanju.

Dodatni izvori

- Boeren, E., 2011. Gender differences in formal, non-formal and informal adult learning. *Studies in Continuing Education*, 33(3), pp.333-346.
- Boyadjieva, P. and Ilieva-Trichkova, P., 2023. Adult education as a pathway to empowerment: Challenges and possibilities. *Lifelong Learning, Young Adults and the Challenges of Disadvantage in Europe*, pp.169-191.
- Danish Adult Education Association. 2013. Non-formal adult education and motivation for life-long learning: "We're searching for the stuff that works!"
- DROP-IN. 2018. DROP IN - EDUC'ACTION: A catalogue on non-formal education methods. Dostupno na: <https://drop-in.eu/media/drop-in-io2-en.pdf>.
- Gross, Z. and Rutland, S.D., 2017. Experiential learning in informal educational settings. *International Review of Education*, 63, pp.1-8.
- Kedrayate, A., 2012. Non-formal education: Is it relevant or obsolete? *International Journal of Business, Humanities and Technology*, 2(4), pp.11-15.
- Koutsoukos, M. and Sipitanou, A., 2020. Applying mentoring in adult education: benefits for mentees, mentors and educational organizations. In *ICERI2020 Proceedings* (pp. 7798-7810). IATED.
- Samodumska, O., Zarishniak, I., Tarasenko, H., Buchatska, S., Budas, I. and Tregubenko, I., 2022. Gamification in non-formal adult educational practices.

- Sydorenko, V., Shorobura, I., Ponomarenko, A., Dei, M. and Dzhus, O., 2020. Application of technologies of formal and non-formal education for continuous professional development of the modern specialist. *Revista Tempos e Espaços em Educação*, 13(32), p.103.
- Topping, K.J., 2013. Trends in peer learning. *Developments in Educational Psychology*, pp.53-68.
- Vasylenko, O.V., 2023. Non-formal adult education: concept, roots, social importance. *Publishing House "Baltija Publishing"*.

Podrška raznolikim skupinama polaznika u učenju i rastu

Na temelju svog opsežnog iskustva u radu s osobama s invaliditetom, Lava Legato dijeli svoje jedinstveno iskustvo i odgovore na neke od izazova s kojima su se suočili tijekom implementacije projekta EmpowHERment LAB.

Financirano sredstvima Europske unije. Iznesena mišljenja i stavovi odražavaju isključivo stav autora i ne moraju se podudarati sa stavovima Europske unije ili Agencije za mobilnost i programe EU (AMPEU). Ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Obraćajući se potrebama raznolikih polaznika, ovo poglavlje usklađeno je s inkluzivnom obrazovnom filozofijom projekta EmpowHERment LAB. Edukatorima nudi strategije za uključivanje i osnaživanje polaznika iz različitih sredina, naglašavajući transformativnu snagu obrazovanja.

U ovom poglavlju usredotočit ćemo se na pružanje podrške polaznicima koji se suočavaju s različitim izazovima. Pokrit ćemo sljedeće teme:

- Određivanje raznolikih ciljnih skupina: Tko su potencijalne ciljne skupine?
- Koje se različite vrste poteškoća u učenju mogu identificirati?
- Prepoznavanje prepreka u učenju
- Specifični izazovi vezani uz digitalne kompetencije
- Mreže podrške za polaznike iz raznolikih skupina
- Strategije za prevladavanje prepreka u učenju

Naglasit ćemo različite primjere kako pristupiti navedenim temama:

- Diferencirana nastava
- Snaga pozitivnosti

Poglavlje ćemo zaključiti pregledom relevantnih teorijskih koncepata učenja koji se odnose na sve polaznike kroz sljedeće teme:

- Socijalna kognitivna teorija
- Teorija kognitivnog opterećenja
- Univerzalni dizajn za učenje
- Samoregulirano učenje
- Razmišljanje o rastu (growth mindset)

Definiranje raznolikih skupina polaznika: Tko su potencijalne ciljne skupine?

U kontekstu obrazovanja i osposobljavanja, pojam raznolikih skupina odnosi se na pojedince koji se suočavaju s poteškoćama u procesu učenja zbog različitih čimbenika. Ovi polaznici zahtijevaju dodatnu podršku, pristup i diferenciranu nastavu kako bi njihove jedinstvene obrazovne potrebe bile zadovoljene.

Različite skupine polaznika mogu se identificirati na temelju prirode njihovih potreba. Evo nekoliko ključnih skupina:

- **Polaznici s teškoćama u učenju:** Ova skupina uključuje polaznike koji imaju specifične poteškoće u jednom ili više akademskih područja unatoč prosječnoj ili iznad prosječnoj inteligenciji. Teškoće u učenju mogu utjecati na čitanje (disleksija), pisanje (disgrafija), matematiku (diskalkulija) ili druge kognitivne procese.
- **Polaznici s neurološkim poremećajima:** Posebno polaznici s poremećajem hiperaktivnosti i deficita pažnje (ADHD) i raznim stanjima iz autističnog spektra, bore se s nizom različitih izazova i simptoma. Među ovim raznolikim poremećajima, očituje se pojava različitih vrsta prepreka pri čemu teškoće u učenju izbijaju kao značajan aspekt.
- **Polaznici govornici drugog jezika:** Polaznici drugog jezika su pojedinci koji su u procesu stjecanja vještine u jeziku koji nije njihov prvi ili materinji jezik. Ovaj se pojam tipično odnosi na pojedince koji uče drugi jezik, bilo u obrazovne,

društvene, profesionalne ili osobne svrhe. Jezične barijere mogu ometati njihov akademski napredak i razumijevanje nastavnih materijala.

- **Daroviti i talentirani polaznici:** Ovi polaznici pokazuju iznimne sposobnosti i talente u određenim područjima, često nadmašujući svoje vršnjake u intelektualnim, kreativnim ili umjetničkim nastojanjima. Međutim, oni mogu biti raznoliki polaznici jer možda trebaju individualiziranu nastavu kako bi se spriječila dosada i odustajanje.
- **Polaznici s emocionalnim ili bihevioralnim poremećajima:** Ova skupina obuhvaća polaznike koji se bore s regulacijom emocija, kontrolom ponašanja ili mentalnim zdravljem. Ovi izazovi mogu dovesti do poremećaja u ponašanju, loših socijalnih vještina i poteškoća u stvaranju pozitivnih odnosa s vršnjacima i edukatorima.
- **Polaznici iz socioekonomski ugroženih sredina:** Polaznici iz obitelji s niskim prihodima mogu se suočiti s raznim izazovima, kao što su ograničen pristup resursima, nestabilna obiteljska okruženja i nedovoljna akademska podrška.
- **Polaznici s tjelesnim oštećenjima:** Polaznici s tjelesnim oštećenjima suočavaju se s izazovima povezanim s mobilnošću, pristupačnošću i sudjelovanjem u obrazovnom okruženju. Često su potrebne prilagodbe i asistivna tehnologija kako bi se podržale njihove obrazovne potrebe.
- **Polaznici s intelektualnim teškoćama:** Ovi polaznici imaju ispodprosječno intelektualno funkcioniranje, što dovodi do izazova u učenju, rješavanju problema i prilagodljivom ponašanju. Zahtijevaju individualiziranu nastavu i podršku.
- **Polaznici s osjetilnim oštećenjima:** Polaznici koji su slijepi, slabovidni, gluhi ili nagluhi mogu se suočiti s preprekama u pristupu informacijama predstavljenim kroz tradicionalne nastavne metode. Alternativni formati i asistivna pomagala mogu im pomoći u učenju.
- **Polaznici iz kulturno i jezično raznolikih sredina:** Kulturno i jezično raznoliki polaznici mogu se suočiti s izazovima u razumijevanju i povezivanju s kurikulumom, posebno ako se on ne podudara s njihovim kulturnim normama i iskustvima.

Identificiranje ovih skupina raznolikih polaznika omogućuje edukatorima da prilagode nastavu i podršku kako bi učinkovito zadovoljili individualne potrebe. Diferencijacija, pravovremena intervencija i inkluzivne nastavne prakse ključne su za pomoć ovim polaznicima u prevladavanju njihovih izazova i ostvarenju punog obrazovnog potencijala. Neki polaznici mogu pripadati više kategorijama. Međutim, samo identificiranje različitih vrsta izazova nije cilj sam po sebi, već je krajnji je cilj pružiti poboljšanu podršku tijekom njihovog obrazovnog putovanja.

Koje se različite teškoće u učenju mogu identificirati?

Prepreke u učenju mogu biti raznolike i mogu proizlaziti iz raznih čimbenika koji ometaju sposobnost polaznika da učinkovito stječu i primjenjuju znanje. Jasno je da su raznolike ciljne skupine navedene u prethodnom odjeljku povezane s različitim teškoćama u učenju navedenim u nastavku. Međutim, radi jasnoće, sada ćemo dati sažetak raspona prepreka u učenju koje postoje:

Teškoća	Opis
Teškoće u učenju	Specifične teškoće u učenju mogu utjecati na čitanje, pisanje, matematiku i druge akademske vještine. Na primjer, disleksija otežava dekodiranje riječi i razumijevanje teksta, dok diskalkulija ometa matematičko rezoniranje.
Poteškoće kod održavanja pažnje	Poremećaj hiperaktivnosti i deficita pažnje (ADHD) može dovesti do nepažnje, impulzivnosti i hiperaktivnosti, što otežava polaznicima usredotočenje na zadatke i zadržavanje informacija.
Jezične barijere	Za polaznike koji govore drugi jezik, jezik poučavanja može biti prepreka razumijevanju akademskog sadržaja, što može utjecati na njihov ukupni napredak u učenju.
Problemi s radnim pamćenjem	Slabo radno pamćenje može utjecati na sposobnost polaznika da zadrže i manipuliraju informacijama u svom umu tijekom rješavanja problema ili slijeđenja uputa.
Deficiti u izvršnim funkcijama	Poteškoće s izvršnim funkcijama, kao što su planiranje, organiziranje, upravljanje vremenom i samoregulacija, mogu ometati učinkovito učenje i izvršavanje zadataka.
Emocionalni i bihevioralni izazovi	Emocionalni i bihevioralni poremećaji mogu dovesti do poremećaja u učionici, poteškoća s koncentracijom i ograničenog uključivanja u proces učenja.
Nedostatak motivacije	Polaznici kojima nedostaje motivacija mogu pokazivati nezainteresiranost za učenje, što dovodi do smanjenog truda i angažmana u akademskim zadacima.
Tjelesne teškoće	Tjelesne teškoće mogu ograničiti sposobnost polaznika da u potpunosti sudjeluju u aktivnostima u učionici, pristupu materijalima za učenje ili interakciji s vršnjacima.

Intelektualne poteškoće	Intelektualne teškoće mogu rezultirati ograničenjima u intelektualnom funkcioniranju i prilagodljivom ponašanju, utječući na ukupni potencijal polaznika za učenje.
Kulturni i socioekonomski faktori	Kulturne razlike i socioekonomski status mogu utjecati na pristup polaznika učenju, uključenost u učionicu i pristup obrazovnim resursima.
Osjetilna oštećenja	Oštećenja vida ili sluha mogu stvoriti prepreke za pristup informacijama kroz tradicionalne metode poučavanja.
Problemi s pamćenjem	Neki polaznici mogu imati poteškoće s zadržavanjem informacija u pamćenju, što otežava prisjećanje informacija kada je to potrebno.
Nedostatak prethodnog znanja	Nedovoljno predznanje ili preduvjetne vještine mogu ometati sposobnost polaznika da shvate nove koncepte.
Anksioznost pri testiranju	Anksioznost pri testiranju može narušiti učinak, čak i kod polaznika koji dobro razumiju gradivo.
Izazovi povezani s vršnjacima	Socijalni problemi poput zlostavljanja, izolacije ili nedostatka podrške vršnjaka mogu negativno utjecati na iskustvo učenja polaznika.
Nepodudaranje kurikulum	Kada kurikulum nije primjereno usklađen sa stilom učenja, interesima ili sposobnostima polaznika, to može stvoriti prepreke u učenju.

Određene teškoće u učenju mogu biti međusobno povezane, potencijalno pojačavajući njihov ukupni učinak. Identificiranje prepreka u učenju ključno je za edukatore i stručnjake koji pružaju obrazovnu podršku kako bi mogli osmisлити odgovarajuće intervencije i prilagodbe za učinkovito adresiranje specifičnih potreba svakog polaznika. Razumijevanjem i rješavanjem ovih izazova, edukatori mogu stvoriti inkluzivnije i podržavajućije okruženje za učenje svih polaznika.

Identificiranje prepreka u učenju

Proces identificiranja aktivnih prepreka u učenju kod polaznika zahtijeva sveobuhvatan i višeslojan pristup koji uključuje promatranje, procjenu, komunikaciju i suradnju. Važnost razolikih strategija, zajedno s njihovom dostupnošću, varira ovisno o specifičnom

radnom kontekstu - bilo da je riječ o obrazovnom okruženju, centru za mlade ili društvenom centru. Nadalje, dostupnost resursa za provedbu ovih strategija je nesumnjivo relevantan aspekt koji treba uzeti u obzir. Popis u nastavku prvenstveno služi kao inspiracija za poticanje usvajanja različitih pristupa promatranju polaznika iz različitih perspektiva i korištenja raznolikih alata za procjenu njihovih snaga.

- **Opservacija:** Edukatori i članovi obitelji mogu promatrati ponašanje polaznika, angažiranost i interakcije u učionici i drugim okruženjima za učenje. Tražite znakove poteškoća, poput nepažnje, frustracije, izbjegavanja određenih zadataka ili društvenih izazova.
- **Neformalne procjene:** Koristite neformalne procjene, poput školskog rada, domaćih zadaća, kvizova i sudjelovanja u nastavi, kako biste procijenili napredak polaznika i identificirali njihove slabe obrazovne točke.
- **Formalne procjene:** Provedite formalne procjene, uključujući standardizirane testove, akademska probiranja i dijagnostičke evaluacije, kako biste prikupili detaljnije informacije o snagama i slabostima polaznika u određenim predmetima ili područjima vještina.
- **Individualni sastanci:** Redovito se sastajte s polaznicima jedan na jedan kako biste razgovarali o njihovim iskustvima učenja, izazovima i ciljevima. Potaknite ih da izraze svoje brige i osjećaje o svojim akademskim uspjesima.
- **Suradnja s kolegama:** Uključite se u rasprave s drugim edukatorima, osobljem obrazovne institucije ili stručnjacima koji rade s polaznicima. Dijeljenje opažanja i uvida može pružiti sveobuhvatnije razumijevanje izazova s kojima se polaznik suočava.
- **Doprinos članova obitelji:** Zatražite povratne informacije od roditelja ili skrbnika o iskustvima učenja kod kuće mlađeg polaznika. Oni mogu pružiti vrijedne informacije o ponašanju polaznika, preferencijama učenja i svim izazovima koje su primijetili. Za odrasle polaznike, razgovarajte i zatražite povratne informacije izravno od polaznika.
- **Praćenje ponašanja:** Koristite sustave ili alate za praćenje ponašanja kako biste pratili određena ponašanja ili obrasce koji mogu ometati učenje, poput problema s pažnjom ili emocionalnom regulacijom.
- **Procjene temeljene na kurikulumu:** Procijenite koliko dobro polaznik prati kurikulum. Identificirajte područja u kojima bi mogao zaostajati ili imati poteškoće.
- **Pregled prošlih zapisa:** Pregledajte prošle akademske zapise i izvješća o napretku polaznika kako biste identificirali obrasce slabosti ili snaga.
- **Odgovor na intervenciju (response to intervention - RTI):** Provedite RTI strategije, koje uključuju sustavno praćenje napretka i odgovora polaznika na različite intervencije kako bi se identificirale učinkovite podrške.

- **Psihološke ili obrazovne procjene:** U nekim slučajevima, sveobuhvatna psihološka ili obrazovna procjena koju provode stručnjaci, poput psihologa ili dijagnostičara, može pomoći precizno odrediti specifične prepreke u učenju i dati preporuke za podršku.
- **Procjene temeljene na tehnologiji:** Koristite obrazovne tehnološke alate ili aplikacije koje mogu pratiti učinak i napredak polaznika u učenju kako biste identificirali područja u kojima im je potrebna dodatna podrška.

Ključno je zapamtiti da je identificiranje prepreka u učenju kontinuirani proces. Neke prepreke mogu biti očitije, dok druge zahtijevaju dublje razumijevanje i istraživanje. Suradnja između edukatora i relevantnih stručnjaka od vitalne je važnosti za razvijanje učinkovitih strategija i prilagodbi koje mogu riješiti identificirane prepreke i podržati polaznikovo obrazovno putovanje.

Specifični izazovi vezani uz digitalne kompetencije

Specifični ciljevi učenja povezani s digitalnim kompetencijama mogu varirati ovisno o dobnoj skupini, obrazovnoj razini i kontekstu u kojem se podučavaju. Digitalne kompetencije odnose se na vještine i znanja potrebna za učinkovito i odgovorno korištenje digitalnih tehnologija za komunikaciju, suradnju, rješavanje problema i obradu informacija. Uvodno poglavlje online tečaja projekta EmpowHERment LAB uvodi sveobuhvatan model koji se fokusira na identifikaciju ključnih digitalnih kompetencija, poticanje osnaživanja pojedinaca. Spretnost u tim specifičnim vještinama značajno utječe ili čak određuje razinu digitalne pismenosti polaznika. Za detaljne uvide u te ključne vještine, molimo pogledajte ovo prvo poglavlje, u kojem model elaborira sljedećih osam kompetencija: Promišljati, Upravljati, Izvršiti, Pronaći, Stvoriti, Povezati, Raspravljati i Razumjeti, a sam model se temelji na nizozemskom modelu medijske pismenosti iz 2021. godine.

Mreže podrške za polaznike s raznolikim potrebama

Polaznici koji se suočavaju s izazovima mogu dobiti ključnu podršku od niza pojedinaca i stručnjaka. Ključne osobe uključuju:

- Edukatore i osoblje u sustavu obrazovanja koje nude prilagođenu nastavu i surađuju sa stručnjacima.
- Edukatore i stručnjake koji stvaraju personalizirane nastavne planove.
- Psihologe koji procjenjuju i savjetuju polaznike.
- Pedagoške savjetnike koji pomažu u emocionalnom i akademskom rastu.
- Logopede koji se bave komunikacijskim teškoćama.
- Socijalne radnike koji zagovaraju sveobuhvatnu pomoć.

Podrška u učenju može dolaziti iz različitih izvora. Ovisno o težini izazova, može biti potrebna specijalizirana pomoć. Ipak, često polaznici pronalaze motivaciju za napredovanje kroz nenamjetne sustave podrške, poput dodatne pažnje koju pružaju edukatori, susjedi, uzori s kojima se mogu poistovjetiti, vršnjaci te ih čak mogu usmjeravati članovi obitelji poput djedova i baka te drugih kolega (u slučaju odraslih polaznika).

Strategije za prevladavanje prepreka u učenju

Prevladavanje izazova u učenju zahtijeva proaktivan i sveobuhvatan pristup koji rješava specifične potrebe svakog polaznika. Postoji mnogo toga što edukator ili trener može učiniti kako bi olakšao učenje i smanjio mogućnost prepreka u učenju. Međutim, suvišno je reći da neke prepreke u učenju zahtijevaju podršku stručnjaka. Strategije koje se mogu primijeniti u procesu podučavanja ili obuke uključuju:

- Identificiranje stilova učenja polaznika.
- Rastavljanje zadataka na manje korake.
- Korištenje multisenzornih tehnika.
- Vježbanje redovitog ponavljanja.

Opseg ovog priručnika ne obuhvaća detaljno objašnjenje ovih strategija. Međutim, brojni internetski izvori opsežno se bave ovim temama. U nastavku su navedena dva pristupa koja se mogu integrirati u sve četiri različite tehnike.

Diferencirana nastava

Diferencirana nastava uključuje prilagođavanje nastavnih metoda, materijala i aktivnosti kako bi se zadovoljile raznolike potrebe, stilovi učenja i sposobnosti pojedinih polaznika unutar razreda. Evo nekih strategija za diferenciranu nastavu:

- Procijenite spremnost polaznika.
- Omogućite fleksibilno grupiranje.
- Ponudite raznolike materijale za učenje.
- Prilagodite složenost sadržaja.
- Koristite postupno složenije zadatke.
- Osigurajte višestruke modalitete nastavnog procesa.
- Ponudite prilagodbe i izmjene nastavnog procesa.
- Iskoristite tehnologiju.
- Potaknite izbor polaznika kod nastavnih aktivnosti.
- Diferencirajte vrednovanja.
- Provedite individualna izlaganja.
- Promovirajte vršnjačko tutorstvo i suradnju.
- Dopustite fleksibilne vremenske okvire.
- Potaknite refleksiju i metakogniciju.
- Osigurajte stručno usavršavanje edukatora.

Diferenciranje nastave zahtijeva pažljivo planiranje, kontinuiranu procjenu i duboko razumijevanje snaga i potreba svakog polaznika. Primjenom ovih strategija, edukatori mogu stvoriti uključivije i responzivnije okruženje za učenje koje podržava raznolike potrebe svih polaznika.

Snaga pozitivnosti

Poticanje pozitivnosti u okruženju za učenje može značajno utjecati na motivaciju, angažiranost i ukupne ishode učenja kod polaznika. Evo nekih strategija za poticanje pozitivne atmosfere učenja:

- Stvorite sigurno i podržavajuće okruženje.
- Potaknite mentalitet rasta.
- Slavite uspjeh.
- Koristite pozitivno potkrepljenje.
- Usredotočite se na snage.
- Osmislite interaktivne lekcije.
- Uključite humor.
- Ponudite izbore.
- Koristite pozitivne jezične strukture.
- Potaknite suradnju i podršku vršnjaka.
- Prikažite inspirativne citate.
- Uvedite tehnike mindfulnessa i opuštanja.
- Potaknite refleksiju.

- Istaknite primjere iz stvarnog života.
- Potaknite pozitivne odnose edukator-polaznik.

Stvaranjem pozitivnog okruženja za učenje koje cijeni trud, rast i suradnju, edukatori mogu potaknuti pozitivnost kod polaznika prema učenju. Pozitivan mentalitet potiče otpornost, ljubav prema učenju i osjećaj osnaživanja koji može dovesti do povećanog akademskog uspjeha i cjeloživotnog učenja.

Neki relevantni teorijski koncepti o učenju relevantni za sve polaznike

Postoji mnogo teorija koje su relevantne i korisne kao osnovni materijal pri radu s polaznicima s raznolikim potrebama. Svaka teorija nudi vrijedne uvide u različite aspekte učenja i može se primijeniti u raznim obrazovnim okruženjima. Međutim, neke od najutjecajnijih i široko priznatih teorija učenja prezentirane su u nastavku.

Teorija	Opis
Socijalno-kognitivna teorija	Ovu teoriju, koju je predložio Albert Bandura, visoko se cijeni zbog naglaska na ulozi promatranja učenja, modeliranja i društvenih interakcija u procesu učenja. Ima značajne implikacije za razumijevanje načina na koji polaznici stječu nova ponašanja i znanja promatranjem drugih i okoline.
Teorija kognitivnog opterećenja	Teorija kognitivnog opterećenja, koju je predstavio John Sweller, usredotočuje se na kapacitet radne memorije i način na koji dizajn nastave može utjecati na učinkovitost učenja. Ima značajne primjene u dizajniranju nastave i može pomoći edukatorima da optimiziraju iskustva učenja za polaznike upravljanjem kognitivnim opterećenjem.
Univerzalni dizajn za učenje (UDL)	UDL je snažan okvir koji zagovara oblikovanje fleksibilnih okruženja za učenje kako bi se zadovoljile raznolike potrebe svih polaznika. Naglašava osiguravanje višestrukih sredstava reprezentacije, angažmana i izražavanja kako bi se osigurao pravedan pristup mogućnostima učenja.
Samoregulirano učenje	Samoregulirano učenje je ključan koncept koji naglašava aktivnu ulogu polaznika u upravljanju procesom vlastitog učenja. Uključuje postavljanje ciljeva, planiranje, praćenje i reguliranje strategija učenja. Ova teorija je značajna za promicanje autonomije polaznika i metakognitivnih vještina.

Mentalitet rasta

Koncept mentaliteta rasta (growth mindset), koji je razvila Carol Dweck, stekao je široko priznanje za svoj utjecaj na motivaciju i postignuća. Ističe važnost vjerovanja u vlastitu sposobnost poboljšanja kroz trud i izazove ideju o fiksnoj inteligenciji.

Iako ovih pet teorija prednjače po svom utjecaju na obrazovnu praksu i istraživanja, ključno je prepoznati da svaka teorija doprinosi jedinstvenim uvidima u područje učenja. Edukatori često kombiniraju elemente višestrukih teorija kako bi razvili sveobuhvatne pristupe koji rješavaju raznolike potrebe učenja i optimiziraju ishode učenja polaznika.

Što to znači u svakodnevnicima? Primjeri Lava Legato tima

Ovo poglavlje pružilo je snažnu teorijsku osnovu, dajući jasan i opsežan pregled tema kao što su prepoznavanje i rješavanje različitih potreba učenja raznolikih polaznika, kao i doticanjem učinkovitih strategija za prevladavanje izazova u učenju. Međutim, kako bismo dali značenje prethodnim odjeljcima i kako bismo ilustrirali implikacije i situacije u stvarnom svijetu, u sljedećim odjeljcima bit će opisan pristup Lave Legato u projektu EmpowHERment LAB, još jednom naglašavajući potrebu da upoznate svoje polaznike i njihove potrebe učenja kako biste uspješno implementirali obrazovne aktivnosti i postigli ishode učenja koje ste postavili.

Za ovaj projekt, nizozemski tim Lava Legato surađivao je sa ženama koje se suočavaju s raznim ograničenjima i žive u ustanovama za skrb te koriste pomoć profesionalnih organizacija za skrb. S više od dva desetljeća iskustva u bliskoj suradnji s navedenim organizacijama, Lava Legato je izgradio čvrsto partnerstvo. Ta suradnja uključuje međunarodne volontere koji podržavaju osobe s ograničenjima. Međunarodni volonteri sudjeluju u programu Europskih snaga solidarnosti. Dugogodišnja posvećenost omogućila je Lavi Legato da uspostavi široku mrežu koja obuhvaća više od 20 ustanova za skrb. Značajno je da se ta mreža širi i na pojedinačne korisnike koji koriste usluge tih organizacija za skrb. Pojedinci se u toj mreži nose s nizom izazova, uključujući kognitivna, fizička i neurološka ograničenja, bilo zasebno ili u njihovoj kombinaciji. U kontekstu predstavljenih ciljnih skupina, naša posvećenost obuhvatila je širok spektar skupina ljudi.

Vrijedi napomenuti da mnogi pojedinci često pripadaju više od jedne kategorije, što ilustrira složenost njihovih okolnosti. Na primjer:

- **Osoba A:** 35-godišnja žena podrijetlom iz Kolumbije, pogođena spina bifidom, oslanja se na invalidska kolica za kretanje, ima ograničene vještine čitanja i bori se s upravljanjem osobnim financijama, posebno s budžetiranjem.
- **Osoba B:** 45-godišnja žena marokanskog podrijetla, prikovana za invalidska kolica zbog stečene moždane ozljede. Živi u stambenoj ustanovi gdje prima skrb i podršku za svakodnevne aktivnosti poput osobne njege i kućanskih poslova. Bori se s akademskim vještinama, što uključuje čitanje i pisanje, a suočava se s izolacijom i usamljenošću, uz minimalne društvene interakcije izvan ustanove.

Raznolikost ograničenja u ovoj populaciji odražava se u spektru izazova s kojima se susreću. Prethodno istaknuti izazovi često se isprepliću i pogoršavaju jedni druge. Na primjer, kombinacija poteškoća u čitanju koje proizlaze iz toga što su govornici drugog jezika polaznicima može smanjiti motivaciju za informiranje o važnim pitanjima. Ove poteškoće mogu pojačati inhibiciju izražajnih vještina koje mogu dovesti do emocionalnih i bihevioralnih problema, pogoršavajući bilo koji postojeći nedostatak motivacije. Nadalje, fizička ograničenja mogu pridonijeti cjelokupnom zdravlju pojedinca, potencijalno dovodeći do stanja kao što je pretilost, što zauzvrat pojačava emocionalne i bihevioralne izazove. Značajno je da se sve barijere odražavaju na iskustva pojedinaca s kojima smo radili.

Često se susrećemo s pojedincima koji nose tešku povijest percipiranog „neuspjeha“, što ih navodi da izbjegavaju aktivnosti koje bi mogle izazvati osjećaje neadekvatnosti. Duboko ukorijenjeno izbjegavanje neuspjeha često može predstavljati značajnu prepreku u njihovom sudjelovanju u raznim aktivnostima.

Kako bismo učinkovito identificirali prepreke u učenju, naša uloga i odnos s ciljnom skupinom su jedinstveni i oblikovani specifičnim okolnostima. Iako održavamo izravan pristup klijentima i interakciju s njima, djelujemo neovisno od mreže stručnjaka, pružajući podršku isključivo putem volontera. Nažalost, pristup alatima za procjenu i vrijeme za korištenje tih alata su ograničeni. Posljedično, moramo osmisliti načine za povezivanje s klijentima putem uspostavljenih stručnih veza i pokazati prilagodljivost kako bismo privukli ciljnu skupinu.

U nizozemskom sustavu skrbi naglašava se načelo slobode izbora. Posljedično, osobe s ograničenjima zadržavaju pravo odbijanja sudjelovanja u raznim oblicima obuke ili obrazovnim inicijativama. To često navodi mnoge osobe da odustanu od aktivnosti povezanih s učenjem zbog njihovog izbjegavanja potencijalnog neuspjeha, osjećaja koji je ranije objašnjen. Osposobljavanje ciljne skupine poboljšanjem njihovih digitalnih vještina predstavlja još jedan izazov. Ranjiva priroda naših klijenata zahtijeva od stručnjaci koji ih savjetuju da im strogo preporuča da se ne registriraju negdje na internetu, ne dijele slike,

ne otkrivaju svoje e-mail adrese ili ne posjećuju nepoznate web stranice zbog mnoštva internetskih rizika poput zlonamjernog softvera, phishinga, krađe identiteta i prevara. Ranije spomenuti stav rezultirao je time da je internetska registracija i dijeljenje slika bilo zabranjeno za osobe s kojima radimo, čineći registraciju za MOOC posebno teškom.

Naš kapacitet za uključivanje (stručne) mreže je ograničen. Iako imamo dopuštenje za suradnju s ciljnom skupinom, stručnjaci iz sustava skrbi se ne mogu izravno uključiti zbog njihovih zahtjevnih radnih obaveza.

S obzirom na ove čimbenike, učinkovito osnaživanje naše ciljne skupine digitalnim vještinama zahtijeva pristup koji ih privlači kroz nenametljive, prilagođene aktivnosti u malom opsegu. Ovi pothvati bi trebali biti kratki, smanjujući zahtjeve za pažnjom, i trebali bi uključivati aktivnosti koje privlače pažnju i usklađene su s interesima ciljne skupine (npr. stvaranje privlačnih društvenih medija slika pametnim telefonom). Štoviše, poželjne su aktivnosti bez registracije, uz lokacijski bazirane sastanke organizirane kako bi odgovarali različitim razinama prisustva. U vođenju radionica, ključno je koristiti jednostavan jezik, odgovarati na spontana pitanja klijenata, integrirati različite teme usklađene s interesima klijenata i slaviti manja postignuća sudionika kako bi se potaknula pozitivnost.

Ovo poglavlje zaključujemo detaljnim opisom praktične primjene izloženih teorijskih koncepata za naše specifične ciljne skupine:

- **Socijalno-kognitivna teorija:** Nastojimo učiniti iskustvo učenja ugodnim i privlačnim uključivanjem različitih klijentskih skupina i međunarodnih volontera u stvaranje ugodnih obrazovnih događaja.
- **Teorija kognitivnog opterećenja:** Minimiziramo kognitivno opterećenje isporučujući minimalni teorijski sadržaj i izbjegavajući složenu terminologiju.
- **Univerzalni dizajn za učenje:** Unatoč ograničenjima, nastojimo prilagoditi interakcije individualnim interesima i kognitivnim razinama. Mala grupna okruženja potiču međusobnu inspiraciju uz omogućavanje personalizirane pažnje.
- **Samoregulirano učenje:** Tijekom naših sesija aktivno uključujemo klijente, potičući ih da samostalno pokušaju zadatke, odgovore na upite i podijele iskustva kako bi maksimalno povećali njihovu uključenost.
- **Mentalitet rasta:** Zastupamo koncept „postignuća“, čak i u najmanjim oblicima, kao pokazatelje potencijalnog rasta i razvoja.

Radni materijali

Ovaj edukativni materijal, pažljivo osmišljen kako bi produbio razumijevanje i unaprijedio vještine u odgovaranju na potrebe raznolikih skupina polaznika, uključuje pitanja za promišljanje i interaktivnu vježbu usmjerenu na razvoj empatije. Materijali su namijenjeni poticanju edukatora na samorefleksiju o vlastitim iskustvima, usklađivanju dinamike u poučavanju, razvijanju kulturne osviještenosti i sposobnosti prilagodbe. Aktivno sudjelovanje u ovim vježbama omogućuje edukatorima da prilagode svoje metode poučavanja, ne samo kako bi bile inkluzivne, već i kako bi efikasno zadovoljile specifične potrebe svakog polaznika, usklađujući se s ciljevima poglavlja o stvaranju inkluzivnog i fleksibilnog obrazovnog okruženja.

Pitanja za refleksiju

- Razmislite o vremenu kada ste radili s polaznicima različitih profila, koje ste strategije koristili i kakav je bio ishod?
- Kako edukatori mogu uskladiti potrebe cijele skupine polaznika, pružajući istovremeno podršku pojedincima iz različitih skupina polaznika?
- Koji su ključni faktori u stvaranju inkluzivnog okruženja za učenje koje podržava raznolike polaznike?
- Koju ulogu ima kulturna kompetentnost u učinkovitoj podršci raznolikim skupinama polaznika u procesu učenja?
- Kako edukatori mogu osigurati da njihove metode poučavanja nisu samo inkluzivne već i odzivne na raznolike potrebe polaznika?
- Razmislite o utjecaju vlastitih pristranosti i predrasuda edukatora te kako se one mogu identificirati i riješiti kako bi bolje podržali raznolike polaznike.
- Raspravite o značaju otpornosti i sposobnosti prilagodbe kod polaznika iz različitih sredina te kako edukatori mogu potaknuti razvoj ovih osobina.
- Koje su efektivne metode za angažiranje obitelji ili zajednice u edukaciji polaznika iz raznolikih obrazovnih pozadina?

Interaktivna vježba: Razvoj empatije

Opis: Organizirajte scenarije igre uloga gdje edukatori i polaznici mijenjaju uloge. Podijelite sudionike u parove, gdje jedan preuzima ulogu edukatora, a drugi ulogu polaznika iz različitih obrazovnih skupina. Dodijelite im specifične situacije za igru uloga, usmjerene na tipične izazove poput jezičnih barijera, poteškoća u učenju ili socioekonomskih ograničenja. Cilj je omogućiti sudionicima bolje razumijevanje i

suosjećanje s perspektivom polaznika. Nakon vježbe, potaknite raspravu među polaznicima radi međusobne razmjene iskustava i stečenih uvida.

Dodatni izvori

- Castek, J., Withers, E., Pendell, K.D., Pizzolato, D., Jacobs, G. and Reder, S., 2014. Conquering the computer: Digital literacy acquisition among vulnerable adult learners.
- Dahl, K.L., 1995. Challenges in understanding the learner's perspective. *Theory into practice*, 34(2), pp.124-130.
- Dutch Media Literacy Network. 2021. Dutch Media Literacy Competency Model 2021. Dostupno na: <https://netwerkmediawijsheid.nl/over-ons/about-dutch-media-literacy-network/>.
- Edouard, G.T., 2022. DIFFERENTIATED INSTRUCTION: HOW ADULT EDUCATION PROGRAMS CAN FOSTER A LEARNING CULTURE THAT MEETS INDIVIDUAL NEEDS OF ADULT STUDENTS. *COABE Journal: The Resource for Adult Education*, 11(1).
- Fenwick, T. and Tennant, M., 2020. Understanding adult learners. In *Dimensions of adult learning* (pp. 55-73). Routledge.
- Han, S.J., Stieha, V., Poitevin, E. and Starnes, T.L., 2018. Growth mindset in adult learning: Systematic literature review.
- Hetzner, S., Steiner, C.M., Dimitrova, V., Brna, P. and Conlan, O., 2011. Adult self-regulated learning through linking experience in simulated and real world: A holistic approach. In *Towards Ubiquitous Learning: 6th European Conference of Technology Enhanced Learning, EC-TEL 2011, Palermo, Italy, September 20-23, 2011. Proceedings 6* (pp. 166-180). Springer Berlin Heidelberg.
- Illeris, K., 2003. Adult education as experienced by the learners. *International journal of lifelong education*, 22(1), pp.13-23.
- Karavakou, V. and Antoniou, K., 2021. Educating the Vulnerable: Toward an Emotionally Responsive Phenomenology in Adult Education. *Emotion-Feeling-Mood: Phenomenological and Pedagogical Perspectives*, pp.313-327.
- Kellenberg, F., Schmidt, J. and Werner, C., 2017. The adult learner: Self-determined, self-regulated, and reflective. *Signum Temporis*, 9(1), p.23.
- Kirschner, P.A., 2002. Cognitive load theory: Implications of cognitive load theory on the design of learning. *Learning and instruction*, 12(1), pp.1-10.
- Landrum, T.J. and McDuffie, K.A., 2010. Learning styles in the age of differentiated instruction. *Exceptionality*, 18(1), pp.6-17.
- Liashenko, O., 2020. Adult education: benefits, obstacles, priorities. *Economics, Finance and Management Review*, (3), pp.95-102.
- McLean, S. and Dixit, J., 2018. The power of positive thinking: A hidden curriculum for precarious times. *Adult Education Quarterly*, 68(4), pp.280-296.
- Rogers-Shaw, C., Carr-Chellman, D.J. and Choi, J., 2018. Universal design for learning: Guidelines for Available online instruction. *Adult learning*, 29(1), pp.20-31.
- Schunk, D.H. and Usher, E.L., 2012. Social cognitive theory and motivation. *The Oxford handbook of human motivation*, 2, pp.11-26.
- Sutcliffe, J., 1992. *Integration for Adults with Learning Difficulties: Contexts and Debates*. National Institute of Adult Continuing Education, 19B De Montfort Street, Leicester EL1 7GE, England, United Kingdom (4.95 British pounds).

- Taymans, J.M., 2012. Legal and definitional issues affecting the identification and education of adults with specific learning disabilities in adult education programs. *Journal of Learning Disabilities*, 45(1), pp.5-16.
- Titmus, C., 1999. Concepts and practices of education and adult education: obstacles to lifelong education and lifelong learning? *International Journal of Lifelong Education*, 18(5), pp.343-354.

Inkluzivno i održivo obrazovanje: Prihvatanje niskotehnoških (low tech) i netehnoških (no tech) rješenja

Kroz svoje iskustvo u radu na inkluziji romskih zajednica u Hrvatskoj i osnaživanju nezaposlenih osoba za ponovno uključivanje na tržište rada, Pučko otvoreno učilište Čakovec nudi svoj uvid u rad s nedigitalnim zajednicama.

Financirano sredstvima Europske unije. Iznesena mišljenja i stavovi odražavaju isključivo stav autora i ne moraju se podudarati sa stavovima Europske unije ili Agencije za mobilnost i programe EU (AMPEU). Ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Ovo poglavlje donosi raspravu o obrazovnim pristupima s niskim udjelom tehnologije i bez tehnologije, afirmirajući cilj projekta EmpowHERment LAB o širokoj pristupačnosti obrazovanja. Poglavlje vodi edukatore u primjeni ovih metoda, ključnih za dopiranje do polaznika s ograničenim digitalnim pristupom, i jača vrijednost inkluzivnosti u obrazovanju.

Kako bismo zaista shvatili utjecaj tehnologije na obrazovanje, moramo ispitati njen utjecaj u širem opsegu. Uspon tehnologije - posebno digitalna revolucija izazvana pandemijom Covida 19 i njenim posljedicama - temeljito je transformirao naše načine života, dinamiku

rada i načine komunikacije. Iako neki tvrde da smo se prilagodili ovom dobu, nagli prijelaz prema opsežnoj uporabi digitalnih alata u našem svakodnevnom životu istaknuo je nejednakosti u pristupu i korištenju tehnologija poput interneta, raznih aplikacija i softvera, pametnih uređaja i računala. Ova postojeća podjela dodatno pojačava ekonomske nejednakosti i može se manifestirati na razne načine, kroz različite dimenzije kao što će biti prikazano u sljedećem odjeljku.

Vrste digitalnog jaza

Prijelaz na nastavu na daljinu i online učenje tijekom pandemije COVID-19 učinilo je digitalni jaz jasno vidljivim u zajednicama diljem svijeta. Priče o polaznicima koji se susreću s problemima kod sudjelovanja u online obrazovanju zbog nedostatka pristupa internetu ili uređaju istaknule su hitnost rješavanja nejednakosti u mogućnostima i pristupu. Međutim, digitalni jaz očituje se u mnogim oblicima izvan samih pitanja povezivosti i hardvera. Geografske dimenzije, socioekonomski status, dob, spol i drugi čimbenici otkrivaju slojeve nepovoljnog položaja koje obrazovni sustavi moraju razumjeti kako bi promicali inkluziju. U tablici u nastavku prikazan je sustavan prikaz uobičajenih dimenzija i oblika digitalnog jaza.

Dimenzije	Oblici
Financijska pristupačnost	Napredak tehnologije, u području računala, prijenosnih i pametnih uređaja te interneta u cjelini, rezultirao je smanjenjem cijena pristupa internetu tijekom vremena. Međutim, i dalje postoji barijera za kućanstva, posebno ona s nižim ili nikakvim prihodima.
Pristup internetu	Unatoč naporima za poboljšanje pristupa internetu kroz inicijative poput WiFi4EU ¹ , neka područja i zajednice u Europi i dalje nemaju brzu i pouzdanu povezanost. Ruralna i udaljena područja suočavaju se s poteškoćama u pristupu internetu zbog ograničenja u infrastrukturi.
Kvaliteta internetske veze	Važno je napomenuti da samo pristup internetu ne jamči pouzdanu vezu.

¹ Za više o inicijativi WiFi4EU kojom EU želi pružiti besplatan WiFi pristup Europljanima, posjetite <https://wifi4eu.ec.europa.eu/>.

	Štoviše, kvaliteta internetske veze može biti ispodprosječna, što ograničava mogućnosti za aktivnosti koje zahtijevaju propusnost poput video konferencija, streaming sadržaja ili igranja online igara.
Digitalna pismenost	Postoji nejednakost u pismenosti i vještinama između pojedinaca koji su odrasli s tehnologijom (digitalni urođenici) i onih koji su naučili koristiti računala kasnije u životu (digitalni useljenici) ² . Ova digitalna podjela se ne opaža samo među ljudima različite dobi, već i među pojedincima iz raznih profesija i društveno-ekonomskih pozadina. Nadalje, starije generacije, oni s nižom razinom obrazovanja i određena zanimanja, npr. oni koji uopće ne koriste tehnologiju u svom poslu, obično imaju nižu digitalnu pismenost.
Pristupačnost	Unatoč napretku u posljednjih nekoliko godina, neka digitalna tehnologija još uvijek nije u potpunosti optimizirana za osobe s invaliditetom. To je posebno vidljivo u nedostatku odgovarajućih značajki pristupačnosti i asistivnih tehnologija, što može obeshrabriti osobe s invaliditetom od korištenja određenih uređaja ili softvera.
Geografska i društvena izolacija	Udaljene i izolirane zajednice, posebno one u ruralnim područjima, na otocima i u planinskim regijama, suočavaju se s jedinstvenim izazovima u pristupu digitalnim tehnologijama i uslugama. Te poteškoće se pojačavaju jer se ljudi koji žive na prethodno navedenim područjima često suočavaju s izazovima i iz drugih dimenzija, stavljajući ih u trostruku opasnost da budu ne samo geografski i društveno, već i digitalno isključeni.
Jezik i kulturne barijere	Jezične barijere mogu ometati pristup digitalnim tehnologijama, posebno za migrante i govornike manjinskih jezika,

² Za više informacija o digitalnim urođenicima i digitalnim migrantima posjetite https://aisel.aisnet.org/cgi/viewcontent.cgi?params=/context/bise/article/1254/&path_info=06_2013_StateOfTheArt_Wang_Myers_Sundaram_DigitalNativesAnd.pdf

kojima može biti vrlo teško pristupiti digitalnom sadržaju i uslugama na njihovom materinjem jeziku. Važno je napomenuti da izazovi jezika nisu ograničeni samo na prethodno navedene društvene skupine, već oni mogu utjecati i na većinsko stanovništvo. Na primjer, određeni softver nije dostupan na materinjem jeziku govornika, a govornik ne posjeduje znanje i vještine za tečno razumijevanje jezika na kojem je softver dostupan.

Sigurnost

Često suočene s različitim oblicima diskriminacije i predrasuda, ranjive skupine često variraju i imaju zabrinutosti u vezi sa zaštitom podataka, rizicima od cyber sigurnosti i sigurnosti na internetu. Suočavanje s različitim oblicima diskriminacije i predrasuda može potkopati njihovo povjerenje u korištenje digitalnih tehnologija.

Rod

Iako je ostvaren određeni napredak u rješavanju rodnih nejednakosti i pristranosti u tehnološkoj industriji, one i dalje postoje. Ove pristranosti mogu utjecati na razvoj proizvoda i usluga, potencijalno proširujući postojeće digitalne jazove. Osim toga, one utječu i na krajnje korisnike ovih tehnologija. Na primjer, ako je usluga prvenstveno dizajnirana za muškarce, malo je vjerojatno da će je žene smatrati korisnom ili relevantnom za njih.

Europska unija aktivno radi na ublažavanju digitalnog jaza provođenjem nekoliko politika i inicijativa kako bi se bavila digitalnim razlikama i promovirala digitalna uključenost. Godine 2021., Europska komisija objavila je Digitalni kompas 2030: Europski put za digitalno desetljeće³, koji postavlja dugoročnu strategiju Europske unije za digitalnu transformaciju u četiri ključna sektora, kako je objašnjeno u nastavku⁴.

³ Cijelu Komunikaciju možete pročitati na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0118>

⁴ Za više informacija o Europskom putu za digitalno desetljeće posjetite https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en.

Ključni sektori	Indikatori
Vještine	<p>IKT stručnjaci: 20 milijuna + rodna konvergencija</p> <p>Osnovne digitalne vještine: min. 80% stanovništva</p>
Digitalna transformacija poslovanja	<p>Usvajanje tehnologije: 75% poduzeća EU koristi Cloud/AI/Big Data</p> <p>Inovatori: povećanje i financiranje kako bi se udvostručili „EU jednorozzi“</p> <p>Spori usvajači: više od 90% malih i srednjih poduzeća dosegne barem osnovnu razinu digitalnog intenziteta</p>
Sigurna i održiva digitalna infrastruktura	<p>Povezanost: Gigabit za sve</p> <p>Vrhunski poluvodiči: udvostručenje udjela EU u globalnoj proizvodnji</p> <p>Vrhunski poluvodiči: udvostručenje udjela EU u globalnoj proizvodnji</p> <p>Podaci Edge & Cloud: 10.000 klimatski neutralnih, visoko sigurnih rubnih čvorova</p> <p>Računalstvo: prvo računalo s kvantnim ubrzanjem</p>
Digitalizacija javnih usluga	<p>Ključne javne usluge: 100% online</p> <p>eZdravstvo: 100% građana ima pristup medicinskim podacima online</p> <p>Digitalni identitet: 100% građana ima pristup digitalnom ID-u</p>

Naši obrazovni sustavi integriraju tehnologiju i digitalno učenje, čineći neophodnim da edukatori posjeduju znanja i vještine za učinkovito korištenje tehnologije, posebno informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT) u svojim učionicama. Međutim, mnogi edukatori nađu se radeći u učionicama gdje je pristup bilo kakvoj vrsti tehnologije

ograničen ili čak nepostojeći. U ovom poglavlju istražiti ćemo situacije u kojima podučavanje i učenje mogu biti otežani zbog ograničenog ili nepostojećeg pristupa tehnologiji. Ti izazovi mogu varirati od nedostatka hardvera i internetske povezanosti do razina digitalne pismenosti među polaznicima. Stoga je ključno razumjeti potrebe vaših polaznika, uključujući njihove zahtjeve i sposobnosti u digitalnim vještinama. Preostali dio ovog poglavlja će se stoga fokusirati na pristupe koji se ne oslanjaju (mnogo) na tehnologiju (tzv. „no tech“) ili zahtijevaju samo njenu ograničenu uporabu (poznato kao „low tech“), a istodobno uzimajući u obzir faktore održivosti.

Koncepti korištenja metoda i strategija koje se ne oslanjaju mnogo na tehnologiju („no tech“) ili zahtijevaju samo njeno ograničeno korištenje („low tech“) u obrazovanju nisu novi. Oni su zapravo korišteni prije usvajanja računala, pametnih uređaja, programa i aplikacija. Iako su tehnologija i digitalni resursi nedvojbeno poboljšali obrazovanje čineći ga interaktivnijim, još uvijek postoje situacije u kojima tradicionalne offline metode nastavljaju pokazivati svoju vrijednost i ostaju korištene u učionicama. Važno je napomenuti da pristupi bez tehnologije i niske razine tehnologije ne bi trebali biti shvaćeni kao konkurenti tehnologiji već kao alati usmjereni na poboljšanje procesa učenja. Zapravo, edukatori se često oslanjaju na ove pristupe kada podučavaju polaznike koji možda nemaju pristup tehnologiji ili nemaju dovoljno znanja za njeno korištenje.

Definiranje netehnoloških i niskotehnoloških pristupa u obrazovanju odraslih

Što su netehnološki pristupi u obrazovanju odraslih?

Pristup bez tehnologije podrazumijeva izbjegavanje upotrebe digitalnih uređaja i alata. Ovakav pristup stavlja naglasak na interakciju, učenje kroz raspravu i praktične aktivnosti. Edukatori mogu koristiti tehnike poput pripovijedanja, igranja uloga i vježbi rješavanja problema kako bi uključili polaznike, poboljšali njihov proces učenja i potaknuli stjecanje znanja. Okruženja bez tehnologije potiču polaznike da se odvoje od svojih uređaja i potpuno posvete procesu učenja. Ponekad ovo može biti jedini način vođenja polaznika kroz njihovo obrazovanje zbog razloga navedenih ranije.

Što su niskotehnološki pristupi u obrazovanju odraslih?

Metode s niskom razinom tehnologije (low tech) u obrazovanju odraslih uključuju korištenje osnovnih alata i resursa za podršku učenju, poput tiskanih materijala, ploča za pisanje i interakcije licem u lice. Ovakav pristup ističe iskustva učenja kroz praksu, personaliziranu nastavu i socijalnu interakciju između polaznika i instruktora. Iako se tehnologija još uvijek može koristiti u određenoj mjeri, na primjer za zadatke ili istraživanja, ona nije u fokusu obrazovnog iskustva.

U području obrazovanja odraslih koriste se metodologije ograničeno (slabo) zastupljene tehnologije i bez tehnologije kako bi se smanjila ili eliminirala ovisnost o tehnologiji u procesu učenja. Oba pristupa imaju za cilj stvoriti prilagođena, interaktivna i zanimljiva iskustva za odrasle polaznike koja odgovaraju njihovim jedinstvenim stilovima učenja i preferencijama. Ovi pristupi mogu biti posebno vrijedni u situacijama gdje je tehnologija ograničena ili nepouzdana ili kada polaznici imaju koristi od praktičnog pristupa i okruženja usmjerenog na ljude. Važno je napomenuti da se ovi pristupi trebaju kombinirati s drugim više tehnološki usmjerenim metodama kada je to moguće kako bi se osiguralo obrazovanje najviše kvalitete za polaznike. Prilikom odabira metoda unutar ova dva pristupa ključno je razmotriti interese polaznika uzimajući u obzir njihove potrebe, razine digitalne pismenosti, pristup digitalnim uređajima i uslugama, kao i njihovu udobnost, sigurnost i uključenost.

Upotreba specifičnih alata i resursa stoga je kontekstno specifična - prilagođena trenutnim okolnostima i polaznicima. Slijedi kratki pregled najčešće korištenih primjera tehnika i alata unutar pristupa bez i slabo zastupljene tehnologije u obrazovanju odraslih. Treba napomenuti da ovo nije iscrpan popis, i da ga se može dalje proširiti u nastavnim aktivnostima. Štoviše, poželjno je to učiniti, jer je jedan od ciljeva ovog priručnika inspirirati vas, motivirati vas i omogućiti vam da pogledate na poučavanje o digitalnoj tehnologiji i IKT-u iz malo drugačije perspektive nego što ste možda bili naviknuti do sada.

Uobičajeni alati i tehnike korišteni u netehnološkim i niskotehnološkim pristupima

Dok uklanjanje digitalnih jazova u potpunosti postavlja ogromne izazove, edukatori ne trebaju čekati da tehnologija omogući pravednije učenje. Umjesto toga, alternativni

pristupi koji koriste niske razine tehnologije i koji ne koriste tehnologije predstavljaju jednostavna, praktična rješenja koja zajednice mogu početi implementirati već danas. Povratkom na osnove pedagogije i dizajna učenja, usmjeravanjem na bitne resurse i iskorištavanjem lokalnih konteksta, učinkovita poduka događa se nadohvat ruke. Ovaj odjeljak ističe neke od najčešćih tehnika i alata koji podupiru pristupe bez tehnologije i pristupe s niskom tehnologijom.

No-tech pristup u obrazovanju odraslih

Alat / tehnika	Namjena
Pripovijedanje	Dijeljenje znanja i iskustava kroz izgovorene priče i narative.
Dijalog	Uključivanje u dubinske rasprave i kritičko razmišljanje bez oslanjanja na tehnologiju.
Mentorstvo	Učenje od iskusnih pojedinaca u okruženju jedan na jedan bez elektroničkih uređaja.
Praktično učenje	Sudjelovanje u fizičkim aktivnostima i praktičnim demonstracijama za učenje novih vještina.
Simulacije	Uključivanje polaznika u simulirane scenarije bez upotrebe digitalnih alata.
Vršnjačko podučavanje	Polaznici podučavaju i objašnjavaju koncepte jedni drugima bez upotrebe elektroničkih uređaja.
Igra uloga	Korištenje nastupa uživo i glume za prenošenje složenih ideja i poruka.
Oluja ideja	Poticanje kreativnosti i stvaranja ideja kroz suradničko razmišljanje bez tehnologije.

Pristupi bez i s niskom razinom tehnologije u obrazovanju korišteni su češće nego što se može zamisliti. Na primjer, tijekom Velike depresije, putujući knjižničari dostavljali su materijale za učenje kolima i služili kao mobilne učionice za obrazovanje odraslih u ruralnim područjima, predstavljajući rani model obrazovanja na daljinu bez digitalne tehnologije. Još jedan primjer može se naći u zajednicama koje ne koriste električnu energiju, gdje programi opisivanja odraslih često se oslanjaju isključivo na čitanje i pisanje pri dnevnom svjetlu ili svijećama.

Low-tech pristup u obrazovanju odraslih

Alat / tehnika	Namjena
Tiskani nastavni materijali	Omogućavanje tiskanih knjiga i materijala za čitanje za polaznike iz kojih mogu učiti.
Ploče	Korištenje ovih tradicionalnih alata za prezentiranje informacija i objašnjenja tijekom predavanja.
Radni listići	Podjela tiskanih materijala s vježbama i aktivnostima za vježbanje.
Olovka i papir	Poticanje polaznika da vode bilješke i zapisuju svoje misli tijekom rasprava i predavanja.
Rasprave uživo	Promicanje otvorenih rasprava i debata među polaznicima i s edukatorom.
Flip chartovi i plakati	Stvaranje vizualnih pomagala koja nadopunjuju objašnjenja i olakšavaju bolje razumijevanje.
Grupni rad	Poticanje polaznika da rade zajedno u timovima kako bi riješili probleme ili dovršili projekte.
Terenska nastava	Organiziranje posjeta relevantnim mjestima, kao što su muzeji ili poduzeća, radi stjecanja praktičnog iskustva.

Nedigitalni obrazovni resursi mogu biti temelj nastave kada je tehnologija oskudna, a materijali koji su održivi i ekološki prihvatljivi također se mogu uključiti, poput upotrebe pločica za pisanje umjesto papira. Preuzimanja interneta, DVD-ovi i USB pogoni mogu

pružiti digitalni sadržaj bez potpunog pristupa internetu. A opcije povezivanja niskih troškova poput slanja SMS poruka ili poziva mogu omogućiti komunikaciju na daljinu. Treba ohrabriti edukatore da budu kreativni u prilagođavanju nastave i aktivnosti u okruženjima s niskom razinom ili bez tehnologije. Na primjer, polaznici mogu vježbati tipkanje na papirnoj tipkovnici kako bi se upoznali s rasporedom prije prelaska na dostupne tipkovnice ili uređaje. Digitalni matematički radni listovi mogu se ispisati po potrebi. Teme za istraživanje mogu se preuzeti unaprijed bez potrebe za pristupom internetu. Osnovni sadržaj i ciljevi učenja ne moraju se drastično mijenjati, samo se mediji i formati koji se koriste za prenošenje informacija mijenjaju. Kao što je prikazano, bez komplicirane tehnologije, isprobane metode podučavanja postaju sve ključnije. Nastava temeljena na predavanjima, upotreba vizualnih pomagala, grupne rasprave, praktične aktivnosti i učenje temeljeno na projektima sve su strategije slabo zastupljene tehnologije koje ostaju izuzetno učinkovite. Edukatori bi trebali iskoristiti svoje pedagoške znanje i iskustvo uz postupno tehnološko unaprjeđenje.

Kao što je prikazano u prethodnim odjeljcima, čak i bez modernih uređaja, osnovne IKT vještine se mogu razvijati. Tipkanje se može vježbati pomoću pisanih strojeva ili tipkovnica računala koje dijele više polaznika. Osnovne računalne funkcije poput kopiranja i lijepljenja datoteka mogu se simulirati izvan mreže. Aktivnosti neprogramiranog kodiranja podučavaju računalno razmišljanje kroz igre i zagonetke. A aplikacije za matematiku i čitanje mogu se zamijeniti raznim radnim listovima za razvoj tih vještina. S kreativnošću i prilagodbom, ključne vještine mogu se razviti koristeći ograničene resurse.

Edukatori bi trebali obratiti pažnju na digitalni jaz i utjecaj na okoliš u učionici. Moraju koristiti metode i strategije koje su ekološki prihvatljive. Nastavne prakse trebaju biti usmjerene na smanjenje ugljičnog otiska i mogu uključivati, na primjer, ponovnu uporabu, prenamjenu ili recikliranje starih materijala i resursa, odabir uređaja koji štede energiju i prelazak na dostupne otvorene softvere. Obrazovni resursi otvorenog koda i otvoreni softver poput Linuxa i Libre Officea pokazali su se prihvatljivijim po okoliš i s manjim proizvodnim troškovima u usporedbi s komercijalnim alatima.

Kada je riječ o offline pristupima u vašim učionicama, svakako prihvatite 5 pravila za nula otpada (5 R's⁵ of zero waste): odbijanje, smanjenje, ponovna uporaba, recikliranje i truljenje (kompostiranje). Budite svjesni materijala koji koristite pri pripremi svoje lekcije. Ponovno upotrijebite praznu poledinu isprintanog papira, nemojte ga jednostavno baciti. Smanjite količinu papira kao opće pravilo, umjesto toga koristite ploče koje se mogu brisati ili reciklirani papir. Imajte različite spremnike za različite vrste otpada, kako bi vaši polaznici bili upoznati s razvrstavanjem otpada i podsjećani na njega tijekom

⁵ Za više informacija o konceptu zero waste posjetite <https://theecohub.com/what-are-the-5-rs-of-zero-waste/>.

nastave. Uključite zelene teme u svoje lekcije. Možda ih izravno ne podučavate, ali imajte elemente zelenih tema, npr. recikliranje, nula otpada, onečišćenje, električni automobili, upravljanje otpadom, klimatska kriza itd., isprepletene s vašim glavnim temama. Nemojte se ustručavati razmišljati i podučavati zeleno! U nastavku vam donosimo neke preporučene resurse i alate za početak.

Primjeri otvorenih i ekološki prihvatljivih resursa

Otvoreni obrazovni resursi

- **OpenStax:** Nudi knjižnicu besplatnih udžbenika za fakultet i srednju školu koji su stručno recenzirani.
- **Khan Academy:** Pruža širok raspon besplatnih interaktivnih modula za učenje koji pokrivaju predmete poput matematike, znanosti i programiranja.
- **MIT OpenCourseWare:** Nudi besplatan pristup nastavnim materijalima za preko 2.000 predmeta koji se predaju na MIT-u.

Software otvorenog koda

- **Libre Office:** Besplatni uredski paket otvorenog koda kompatibilan s Microsoft Office datotekama.
- **GIMP:** Alat za uređivanje slika usporediv s Adobe Photoshopom.
- **Audacity:** Besplatan audio uređivač prikladan za snimanje i uređivanje podcasta i glazbenih zapisa.

Resursi koji podupiru održivost okoliša

- **Greenpeaceov vodič za ekološku elektroniku⁶:** Pruža smjernice za kupnju ekološki prihvatljive elektronike i smanjenje električnog otpada.
- **Energy Star:** Nudi resurse i alate za smanjenje potrošnje energije u domovima i poslovnim prostorima.
- **Creative Commons:** Pruža besplatne otvorene licence kreatorima za dijeljenje njihovog rada uz zadržavanje autorskih prava. Koristite materijale objavljene pod ovom licencom jer promiču otvorenu znanost i obrazovanje.

⁶ Za više informacija posjetite <https://www.greenpeace.org/usa/wp-content/uploads/2017/10/Guide-to-Greener-Electronics-2017.pdf>.

Zaključno, digitalna podjela i nejednak pristup polaznika digitalnim uređajima i uslugama stvorili su potrebu za prihvaćanjem netehnoloških i niskotehnoloških pristupa u nastavi. Ovo poglavlje istražilo je različite dimenzije i oblike u kojima se manifestira digitalni jaz, a predložilo je i netehnološke i niskotehnološke pristupe za ublažavanje posljedica koje proizlaze iz ove podjele. Predstavljene su konkretne metode i alati za oba istražena pristupa, uz napomenu o elementu održivosti u njima. Korištenjem otvorenih obrazovnih resursa, otvorenih softvera i ekološki održivih praksi, edukatori mogu promicati digitalnu pismenost u obrazovanju odraslih bez velikih troškova ili doprinosa klimatskim promjenama. Zašto onda ne početi istraživati ta alternativna rješenja već danas i pridružiti se rastućem pokretu prema pravednijim i održivijim praksama u obrazovanju odraslih?

Pregled izvanmrežnih aktivnosti prilagođenih podučavanju digitalnih vještina polaznicima odrasle dobi

Aktivnost	Opis
Vježbanje tipkanja	Koristite staru tipkovnicu ili napravite jednu od kartona ili čvršćeg papira. Koristite kartonske rasporede tipkovnice da pomognete odraslim polaznicima da zapamte položaje tipki kroz ponavljano vježbanje. Počnite s osnovnim tipkama, a zatim jačajte mišićno pamćenje.
Online obrasci	Osigurajte papirnate primjerke uobičajenih online obrazaca poput prijava za posao, anketa ili medicinskih obrazaca. Ako niste sigurni, pitajte polaznike s kojim obrascima su imali problema uživo i počnite s njihovim digitalnim inačicama. Vodite polaznike kroz ispravno i potpuno ispunjavanje obrazaca.
Strategije pretraživanja interneta	Omogućite odraslim polaznicima kataloge, telefonske imenike, enciklopedije ili knjige za korištenje u pronalaženju određenih informacija, koristeći vještine poput pregleda tablice sadržaja, navigiranje kazalima, brzinsko čitanje u potrazi za ključnim riječima itd. Osim toga, pripremite ispis naslovnih stranica najpopularnijih tražilica kako biste polaznike upoznali s njima.
Dijeljenje i privatnost	Napravite primjerke društvenih medijskih profila i objava, obavezno uključite različite društvene medijske platforme.

	Koristite ispise materijala koje ste napravili da polaznici identificiraju i rasprave što je prikladno dijeliti javno, a što privatno.
Otkrivanje dezinformacija	Osigurajte tiskane članke i neka polaznici koriste strategije provjere činjenica za kritičku procjenu vjerodostojnosti i razlikovanje mišljenja od činjenica. Nadalje, raspravite kako biste provjerili valjanost onoga što im je predstavljeno online.
Sigurnost	Podučavajte načela kreiranja snažnih lozinki (duljina, raznolikost znakova, zamjene znakova) koristeći radne listove. Neke polaznici stvore i zapamte primjere jakih lozinki. Neke polaznici identificiraju potencijalne znakove prevare na sumnjivim web stranicama koje bi mogle ukrasti njihove lozinke i druge osobne podatke.

Cilj opisanih aktivnosti je digitalne uređaje i usluge učiniti prikladnima i praktičnim za odrasle polaznike, uz izgradnju digitalne pismenosti i samopouzdanja bez oslanjanja na pristup tehnologiji.

Radni materijali

Ovaj odjeljak sadrži pitanja za promišljanje i interaktivne vježbe usmjerene na istraživanje važnosti rješenja koja zahtijevaju malo ili nimalo tehnologije u edukativnom procesu. Vježbe potiču edukatore da razmotre svoja iskustva i analiziraju kako takvi pristupi mogu biti korisni, kao i kakve izazove mogu predstavljati, uz procjenu njihove efikasnosti i održivosti. Cilj je potaknuti kreativnost i inovativnost u podučavanju koje se ne oslanja primarno na tehnologiju, usklađeno s tematskim fokusom poglavlja na razvijanje inkluzivnih i ekološki osviještenih obrazovnih metoda.

Pitanja za refleksiju

- Razmislite kako rješenja s malo ili bez tehnologije mogu doprinijeti inkluzivnijem obrazovanju.
- Razmotrite iskustvo podučavanja bez dostupne tehnologije, koje ste strategije koristili i kakvi su bili ishodi.
- Analizirajte izazove i prednosti uključivanja rješenja s malo ili bez tehnologije u suvremeno obrazovanje.
- Razmotrite ekološku održivost obrazovanja s malo ili bez tehnologije i njegove implikacije za globalno obrazovanje.

- Razmislite kako rješenja s malo ili bez tehnologije mogu poticati različite vrste angažmana ili razumijevanja među polaznicima.
- Promislite o metodama za procjenu učinkovitosti obrazovnih metoda s malo ili bez tehnologije.
- Raspravite o ulozi kreativnosti i inovacija u podučavanju s malo ili bez tehnologije.
- Razmislite kako integrirati rješenja s malo ili bez tehnologije u tehnološki orijentiran kurikulum, stvarajući uravnotežen pristup.

Interaktivna vježba: Razvoj niskotehnoloških edukativnih pomagala

Opis: Radite u grupama s drugim edukatorima na stvaranju nastavnih pomagala koristeći resurse s malo ili bez tehnologije, poput papirnatih igara, metoda pripovijedanja i praktičnih aktivnosti. Cilj je naglasiti kreativnost u nastavi i demonstrirati učinkovitost učenja bez napredne tehnologije, promovirajući inkluzivno i održivo obrazovanje.

Praktični zadatak: Provođenje nastave bez tehnologije

Opis: U suradnji s kolegama, osmislite i provedite nastavni sat bez digitalnih pomagala. Odaberite temu i razvijte plan nastave koji se oslanja na klasične metode, uključujući grupne rasprave i praktične aktivnosti. Skupite nedigitalne materijale i fokusirajte se na aktivno uključivanje polaznika. Nakon nastave, procijenite njenu učinkovitost i prikupite povratne informacije za daljnje unaprjeđenje.

Dodatni izvori

- Abdillah, L.A., Rofiq, A.A. and Indriani, D.E., 2018. Information technology utilization in environmentally friendly higher education. *arXiv preprint arXiv:1811.10856*.
- Campana, K. and Agarwal, N.K., 2019. The landscape of research on learning in low-tech environments. *Information and Learning Sciences*, 120(11/12), pp.687-703.
- Dikhtyar, O., Helsing, A. and Cummins, P., 2021. Adult education and the impacts of the COVID-19 pandemic: an international perspective. *Widening Participation and Lifelong Learning*, 23(1), pp.201-210.
- Faradova, G., 2020. Adult education: Contribution to the sustainable development goals. *Quality Education*, pp.1-17.

- Franzenburg, G., 2017. Learning from the past for the future: How to make adult education sustainable. *Discourse and Communication for Sustainable Education*, 8(2), pp.57-65.
- Ginsburg, L., Sabatini, J. and Wagner, D.A., 2000. Basic skills in adult education and the digital divide.
- Gorski, P., 2005. Education equity and the digital divide. *AACE Review (Formerly AACE Journal)*, 13(1), pp.3-45.
- Hylén, J., 2020. Open educational resources: Opportunities and challenges.
- Jimoyiannis, A. and Gravani, M., 2010. Digital literacy in a lifelong learning programme for adults: Educators' experiences and perceptions on teaching practices. *International Journal of Digital Literacy and Digital Competence (IJDLC)*, 1(1), pp.40-60.
- Jimoyiannis, A., 2015. Digital literacy and adult learners. *The SAGE encyclopedia of educational technology*, pp.213-216.
- McGinty, J.M., 2021. Accessible digital learning materials for inclusive adult education. *Adult Learning*, 32(2), pp.96-98.
- O'Brien, M. and Chambers, D., 2002. Using 'No Tech' Activities to Teach about Technology and Issues of the Online World. In *Society for Information Technology & Teacher Education International Conference* (pp. 35-37). Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).
- Owens, T.M., 2019. Going No-Tech, Low-Tech, and High-Tech. *Reference & User Services Quarterly*, 59(1), pp.17-22.
- Owusu-Agyeman, Y., 2019. An analysis of theoretical perspectives that define adult learners for effective and inclusive adult education policies. *International Review of Education*, 65(6), pp.929-953.
- Rosen, D.J., 2020. Assessing and Teaching Adult Learners' Basic and Advanced 21st Century Digital Literacy Skills. *Adult Literacy Education*, 2(1), pp.73-75.
- Wiley, D., Bliss, T.J. and McEwen, M., 2014. Open educational resources: A review of the literature. *Handbook of research on educational communications and technology*, pp.781-789.

Statistički podaci i analiza

Enjoy Sicily je, na temelju svog iskustva rada s polaznicima, prikupio statističke podatke, počevši od analize potreba za ovaj projekt, pa sve do korisničkog iskustva i ekstrapolacije potreba za digitalizacijom i statističkih podataka diljem Europe.

Financirano sredstvima Europske unije. Iznesena mišljenja i stavovi odražavaju isključivo stav autora i ne moraju se podudarati sa stavovima Europske unije ili Agencije za mobilnost i programe EU (AMPEU). Ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Naglašavajući važnost podataka u obrazovanju, ovo poglavlje povezano je s pristupom projekta EmpowHERment LAB, koji se temelji na dokazima. Ono pomaže edukatorima razumjeti kako strategije vođene podacima mogu poboljšati obrazovne programe, posebno u području poboljšanja digitalne pismenosti žena.

Razmišljajte globalno, potvrdite lokalno!

Pojava tehnologije, posebice međusobna povezanost koju je omogućio razvoj interneta, omogućila je pristup mnoštvu globalnih podataka i istraživanja o razvoju digitalnih vještina, ulozi žena u tehnologiji i trendovima online učenja. Izvješća organizacija poput EU-a, OECD-a i Svjetskog ekonomskog foruma pružaju nezamjenjive uvide u globalni krajolik. Iako ove globalne perspektive daju vrijedan pregled, učinkovit razvoj programa zahtijeva lokalnu provjeru valjanosti i procjenu. Važnost lokalne procjene proizlazi iz raznolikosti koja postoji među skupinama polaznika. Čimbenici kao što su digitalna pismenost, pristup tehnologiji, prethodna izloženost online učenju i specifični ciljevi

vještina mogu se uvelike razlikovati ovisno o demografiji. Na primjer, mlađe digitalne urođeničke skupine mogu pokazati veću osnovnu digitalnu tečnost i interes u usporedbi sa starijim digitalnim doseljenicima. Urbano stanovništvo može imati bolji pristup uređajima i internetskoj povezanosti u usporedbi s ruralnim zajednicama. Obrazovna postignuća mogu utjecati na sklonost online formatima učenja. Specifični ciljevi vještina mogu varirati od osnovne digitalne pismenosti do naprednih tehnoloških kompetencija kod različitih profila polaznika. Ova raznolikost ističe potrebu za prilagođenim sadržajem koji je usklađen s jedinstvenim zahtjevima svake lokalne ciljne skupine. Za pristup tim podacima, anketna istraživanja se mogu učinkovito provesti na različite načine, kao što je prikazano u tablici u nastavku.

Vrsta anketa	Opis
Online ankete	Izrada online anketa pomoću alata poput Google Forms, SurveyMonkeya ili Typeforma jedan je od najlakših načina prikupljanja podataka. Veze na svoje ankete možete dijeliti putem e-pošte, društvenih medija, web stranica i slično.
Papirne ankete	Za neke ciljne skupine ispitanika, poput starijih osoba ili onih koji nemaju pouzdan pristup internetu, papirne ankete mogu biti efikasnije. Ove ankete možete distribuirati osobno ili ih poslati poštom.
Ankete putem telefona ili intervjui uživo	Provođenje anketa usmeno, putem telefona ili kroz intervjue licem u lice, omogućava prikupljanje detaljnih, kvalitativnih podataka. Ovaj pristup je također koristan za uključivanje ispitanika koji nemaju pristup internetu ili uređajima.
Fokusne skupine	Održavanje strukturiranih rasprava s manjim skupinama ispitanika korisno je za prikupljanje nijansiranih, opisnih podataka kroz otvorene razgovore.
Prilazak ljudima	Prilazak ljudima na javnim mjestima za sudjelovanje u kratkim anketama licem u lice je učinkovit način povezivanja s ispitanicima koje inače ne biste lako dosegli. Lokacije se mogu odabrati prema ciljanoj demografiji.
SMS ankete	Prikupljanje odgovora na anketu putem tekstualnih poruka efikasan je način dosezanja ispitanika na mobilnim uređajima. Bitno je da pitanja budu koncizna, uzimajući u obzir ograničenja broja znakova.

Lokalna procjena i validacija omogućuju kreatorima tečajeva da razmišljaju globalno dok djeluju lokalno. Nastavni planovi i programi mogu iskoristiti globalna istraživanja i modele dok prilagođavaju izvođenje programa lokalnoj relevantnosti. Razina složenosti sadržaja, tehnološke integracije, kulturne nijanse, dostupnost jezika i prilagodbe pristupačnosti trebaju uzeti u obzir različite ciljne skupine. Sinteza najboljih svjetskih praksi i lokalne provjere utire put transformativnim promjenama. Iako se postavljeni kurikulum može zaključiti, to je tek početak za edukatore koji su sada opremljeni da predvode inicijative digitalnog osnaživanja u svojim zajednicama. Naša zajednička misija ojačana je korištenjem principa globalnog istraživanja kroz lokalnu procjenu, evaluaciju i repetitiju. Slijedi okvir za izradu anketa projekta EmpowHERment LAB, prezentaciju ključnih nalaza i glasak na anketiranju različitih polaznika.

Važnost ispitivanja potreba vaših lokalnih polaznika

EmpowHERment LAB pomno ispituje šest različitih konteksta u kojima djeluju partnerske organizacije, ključnih za provedbu cjelokupnog projekta i stvaranje kvalitetnog online tečaja. Ovi konteksti uključuju organizacije koje djeluju u različitim sektorima, svaka s raznolikim portfeljem obuhvaćajući širok raspon interesa, ciljeva i ciljne skupine. Svaka organizacija ima svoje posebne karakteristike, omogućavajući projektu da iskoristi bogatstvo raznolikog znanja i stručnosti. Ključni dio strategije je identifikacija specifične ciljne skupine za svakog partnera. Ovaj strateški pristup ima za cilj stvoriti sveobuhvatan tečaj skrojen prema jedinstvenim potrebama svake ciljne skupine.

Tijekom prvotnih sastanaka transnacionalnih partnera, sve partnerske organizacije postigle su jednoglasni dogovor o obraćanju trima različitim ciljnim skupinama: hrvatski, slovenski i nizozemski partneri naglasili su potrebu za temeljnim znanjem potrebnom njihovoj potencijalnoj ciljnoj skupini, temeljeno na njihovom iskustvu iz stvarnog svijeta. Nasuprot tome, talijanski i španjolski partneri složili su se da svoju potencijalnu ciljnu skupinu trebaju opremiti vještinama srednje razine za učinkovito korištenje društvenih medija. Njemački partner pokazao je veliki interes za razvoj naprednih alata za svoju ciljnu skupinu.

Kako bi se uskladili s potrebama partnera, provedena je temeljita analiza ciljeva osmišljavanjem i provedbom pažljivo izrađene ankete. Cilj ankete bio je dublje razumjeti specifične potrebe različitih ciljnih skupina. Struktura ankete osmišljena je kako bi svakom partneru dala pouzdano mjerilo za usporedbu profila ciljne skupine, što olakšava ispunjavanje različitih potreba inicijative za suradnju. Kako bi se povećala širina uzorka

bez žrtvovanja kvalitete i bogatstva podataka, odabrana je koncizna, ali ispitanicima prilagođena anketa koja se sastoji od 17 relevantnih pitanja. Ovaj pristup osigurao je prikupljanje bitnih podataka za učinkovito pokretanje faze razvoja sadržaja.

Struktura anketnog upitnika

Struktura ankete predstavlja više od pukog okvira, ona je temelj koji određuje učinkovitost i pouzdanost prikupljenih podataka. Dobro strukturirana anketa ne osigurava samo jasnoću i relevantnost svakog postavljenog pitanja, već i neprimjetno vodi ispitanike kroz proces, time poboljšavajući kvalitetu i točnost njihovih odgovora. Uzimajući u obzir utvrđene ciljne skupine, kao i područja i teme koje smo namjeravali istražiti, anketa provedena u okviru projekta EmpowHERment LAB strukturirana je oko sljedećih dimenzija:

- **Dob:** Ovi demografski podaci čine osnovu za komunikacijske strategije.
- **Rodni identitet:** Iako je primarni cilj uključivost, razumijevanje usklađenosti rodnog identiteta pridonosi širim ciljevima projekta.
- **Razina obrazovanja:** Dubinski uvidi u obrazovne razine bili su ključni u procjeni složenosti tečaja - čimbenika koji se značajno razlikuje među ciljnim skupinama partnera.
- **Geografska lokacija:** Detaljno razumijevanje geografske distribucije sudionika bilo je ključno za planiranje aktivnosti uživo, uključujući multiplikativne i HUB događaje.
- **Materinski jezik:** Poznavanje jezika kojim govore sudionici utječe na odabir jezika tečaja.
- **Aktivnosti na internetu:** Odabir sadržaja i fokus na određene teme pod utjecajem su sveobuhvatne analize online ponašanja ciljne skupine.
- **Korištenje uređaja:** Razumijevanje uređaja koji se koriste za pristup internetu oblikuje strategiju odabira sadržaja i alata.
- **Utjecaj prisutnosti na internetu:** Ovo poglavlje pomaže procijeniti svijest o utjecaju društvenih mreža na svakodnevni život sudionika.
- **Navike u području kupovine na internetu:** Partneri smatraju uključenost u e-trgovinu bitnim pokazateljem složenosti web interakcije sudionika.
- **Iskustvo u području prodaje na internetu:** Uključenost u online prodajne transakcije ključna je mjera za procjenu kapaciteta sudionika za prepoznavanje web-baziranih prilika.
- **Željene online vještine:** S obzirom na primarni fokus ankete, ispitanici imaju priliku izraziti svoje preferencije u vezi s vještinama koje žele steći ili unaprijediti.

- **Aspiracije u karijeri i poslovanju:** Pitanje otvorenog tipa pomaže razumjeti specifične zahtjeve i težnje ciljne skupine.
- **Percepcije online marketinga:** Provođa se procjena razumijevanja naprednih koncepata online marketinga kod sudionika.
- **Uključenost u online marketing:** Završni dio procjene znanja ispituje praktične kapacitete publike za provedbu online marketinških strategija u njihovoj svakodnevnici.
- **Motivacija za upis:** Naposljetku, prikupljaju se podaci o tome smatraju li potencijalni sudionici besplatni tečaj kao vrijedan resurs.

S obzirom na potencijal uključivanja pojedinaca s ograničenim obrazovanjem ili polaznika, anketa je osmišljena kao neformalna, a karakterizira je jasan i jednostavan jezični stil. Kao što je ranije spomenuto, struktura ankete stvorena je u suradnji i odobrena od strane svih partnera konzorcija. To omogućuje individualne prilagodbe kako bi se zadovoljile jedinstvene potrebe ciljne skupine uz održavanje integriteta i pouzdanosti rezultata.

Ključni nalazi anketa provedenih u okviru projekta EmpowHERment LAB

Ovaj će odjeljak detaljnije opisati pristup koji je primijenila svaka organizacija kod prikupljanja podataka i konačnih rezultata. Primijenjene su dvije temeljne metodologije kod provođenja anketa: digitalna i analogna. Svaki je partner prikupio podatke od svojih ciljnih skupina, uglavnom podrijetlom iz njihove zemlje. Ključni nalazi bit će predstavljeni u nastavku.

Hrvatska

Hrvatski partner, Pučko otvoreno učilište Čakovec, javna je ustanova za obrazovanje odraslih čija je primarna misija pružanje pomoći i podrške odraslim polaznicima. Anketirane polaznice podijeljene su u dvije kategorije: A) Romkinje koje žele završiti osnovno obrazovanje i B) nezaposlene žene koje žele steći, promijeniti ili unaprijediti kvalifikacije kroz različite oblike neformalnog, informalnog ili formalnog obrazovanja i osposobljavanja. Pristup ovog partnera uključivao je primjenu iste ankete, ali na različite načine. Za grupu A, podaci su prikupljeni pomoću tiskanih anketa i uz podršku moderatora koji je sudionicama pomagao u odgovaranju na pitanja. Grupa B anketu je dobila digitalno, odnosno

kao Google formular, koju su sami ispunili. Posljedično, partner je analizirao dva različita uzorka. Uzorak A uključivao je 12 Romkinja i pokazao je iskrivljenu dobnu distribuciju prema mlađoj demografiji. Razina obrazovanja nije premašila osnovno obrazovanje, a ispitanice su navele da koriste online uređaje isključivo za slobodno vrijeme. Zanimljivo je da su smatrale da vrijeme provedeno na internetu pozitivno utječe na njihove živote. Međutim, ovaj je uzorak pokazao minimalno iskustvo u online transakcijama i mali interes za pohađanje besplatnih online tečajeva. Uzorak B uključivao je 19 žena, pri čemu je većina sudionica bila u dobi od 26 do 45 godina, a sve su sudionice imale završenu srednju školu ili više. Sudionice su izjavile da vrijeme na internetu provode uglavnom radi istraživanja tema koje ih zanimaju, a zatim u istoj mjeri provode vrijeme za zabavu i za posao. Sudionice više naginju učenju o digitalnom marketingu i stvaranju sadržaja. Sve u svemu, podaci ukazuju na komplementarnu prirodu ova dva uzorka. Posljedično, hrvatski partner usvojio je dvostruki pristup, odražavajući njihovu dvostruku ciljnu skupinu.

Njemačka

Njemački partner, SuperCode, radi sa ciljnom skupinom drukčije strukture, što je vidljivo iz rezultata ankete. Anketa je provedena korištenjem digitalnih alata, a dobiveni odgovori sedam sudionika mogu se smatrati relativno malim uzorkom za ekstrapolaciju demografske strukture partnera. Ipak, rezultati su u skladu s očekivanjima. Uzorak se isključivo sastojao od odraslih žena s visokoškolskom razinom obrazovanja, koje su uglavnom koristile digitalne uređaje u razne svrhe, osobito za posao. Pokazale su aktivno sudjelovanje u online kupnji i prodaji, uz izraženi interes za istraživanje područja marketinga. Međutim, interes za besplatne tečajeve bio je nešto niži od očekivanog, što zahtijeva daljnju analizu kako bi se otkrili osnovni razlozi.

Italija

Talijanski partner, Enjoy Sicily, uglavnom je koristio analogne alate kod anketiranja. Dobivenih 35 odgovora obuhvatilo je raznovrsnu skupinu žena različite dobi. Distribucija po obrazovnim razinama naginjala je nižim razinama, što ukazuje da je obilježje ovog uzorka ograničeno formalno obrazovanje. Njihovo korištenje interneta prvenstveno se odnosilo na aktivnosti u slobodno vrijeme, uz iskazanu preferenciju prema mobilnim telefonima. Zanimljivo, online prisutnost

nije uključivala kupnju ili prodaju robe, ali postojao je zamjetan interes za pohađanje tečajeva i produblјivanje znanja o online marketingu.

Nizozemska

Nizozemski partner, Lava Legato, obuhvatio je uzorak koji se sastojao od tri različite kategorije ispitanika. Ovo je uključivalo devet mladih odraslih osoba s poremećajem autističnog spektra, potencijalno s blagim kognitivnim ograničenjima, koji žive u objektu s 24-satnom podrškom u Zoetermeeru. Druga skupina sastojala se od devet starijih osoba koje žive u objektu socijalnog stanovanja u siromašnoj četvrti u Rotterdamu, bez izravne podrške unutar objekta. Treća skupina uključivala je osam ispitanika s kognitivnim i fizičkim ograničenjima ili njihovom kombinacijom, koji su živjeli u objektu u Zoetermeeru s intenzivnom skrbi. Dodatno, 26 pojedinaca koji žive u vlastitim stanovima imali su 24-satnu podršku na raspolaganju. Rezultati ankete pokazali su značajnu heterogenost. Razumijevanje demografske strukture partnerovih ciljnih skupina bilo je ključno za ispravno tumačenje podataka. Prepoznata je potreba za temeljnijim tečajem sa pojednostavljenim sadržajem kako bi se učinkovito zadovoljile potrebe partnera.

Slovenija

Slovenski partner, Ljudska univerza Lendava, primijenio je pristup sličan hrvatskom partneru, koristeći i analogne i digitalne alate. Prvi uzorak sastojao se od lokalnih romskih pojedinaca intervjuiranih licem u lice, dok se drugi uzorak sastojao od anonimnih ispitanika koji su pristupili anketi putem online kampanje. Uzorak se sastojao od 54 ispitanika, uglavnom u dobnom rasponu od 36 do 45 godina. Više od 50% ispitanika posjedovalo je sveučilišne diplome. Kod ovog uzorka online aktivnosti obuhvaćale su slobodno vrijeme, istraživanje i posao, a pametni telefoni bili su preferirani uređaj za korištenje. Velika većina ispitanika bavila se online kupnjom i prodajom.

Španjolska

Building Bridges, španjolski partner, prikupio je 470 odgovora ispitanika putem digitalnih alata. Demografski profil bio je pretežno u skladu s očekivanjima partnera, uglavnom sastavljen od žena u dobi od 18 do 25 godina. Većina je imala visokoškolske diplome, a online prisutnost motivirana je nizom čimbenika, pri

čemu je provođenje slobodnog vremena bilo prevladavajuće. Ispitanici su izjavili da koriste razne uređaje. Ispitanici su svoja online iskustva doživljavali podjednako pozitivno, negativno i neutralno. Vrijedno je spomenuti da gotovo svi ispitanici su imali iskustva s online kupnjom, a više od 50% bilo je uključeno u online prodaju. Ispitanici su u ovom uzorku pokazali velik stupanj zainteresiranosti za besplatan tečaj.

Konsolidacija rezultata

Opći rezultat ankete uključio je 649 odgovora anketiranih ispitanika. Ishodi ankete su se kolektivno analizirali kako bi se otkrili opći trendovi. Iako bi na prvi pogled analiza svih 649 prikupljenih odgovora mogla izgledati primjerena, ovaj pristup nije odabran zbog značajnog broja španjolskih ispitanika, što bi moglo dovesti do iskrivljenja rezultata. Stoga su partneri odlučili analizirati ishode izračunavanjem jednostavnog prosjeka, podjednako ponderiranog za sve partnerske ankete. Dodatna analiza otkrila je da trendovi zapaženi u ponderiranom prosjeku nisu značajno odstupali od onih u jednostavnom prosjeku, osim u pogledu dobi ispitanika i korištenju uređaja.

Rezultati pitanja otvorenog tipa

Određeni podaci iz ankete, koji proizlaze iz pitanja otvorenog tipa, zahtijevali su nijansiraniju analizu zbog njihove kvalitativne prirode:

- Podrijetlo ispitanika i materinski jezik uglavnom su se podudarali s partnerskim zemljama u kojima žive.
- Što se tiče željenih online vještina, ispitanici su svrstani u tri kategorije prema složenosti: osnovna, srednja i napredna.
- Digitalne vještine potrebne za ostvarenje poslovnih aspiracija pratila je slična struktura od tri razine.

Snaga u različitosti

Raznolikost među partnerima je središnji element naše obrazovne inicijative. Svaki partner posjeduje jedinstvenu organizacijsku strukturu, svrhu i ciljnu skupinu, što je ključno za prilagodbu razvoja našeg tečaja. Kao rezultat, partneri su postigli konsenzus o podjeli tečaja na module, pri čemu je svaki modul dodijeljen različitom partneru za izradu. Ovaj pristup vođen je ciljem stvaranja tečaja koji pruža vrijednost svim krajnjim

korisnicima, uz snažan fokus na ispunjavanje potreba svake određene ciljne skupine povezane s pojedinim partnerom.

Ovaj suradnički napor rezultirao je tečajem koji se sastoji od raznolikih modula, pri čemu svaki nudi različite razine složenosti. Svjesni smo da se naša korisnička baza sastoji od pojedinaca s različitim razinama iskustva, od početnika do naprednih polaznika. Izazov je bio kako riješiti potencijalni raskorak između složenosti sadržaja i razine stručnosti korisnika. Da bi se odgovorilo na ovaj izazov, partneri su razvili promišljenu strategiju. Za početnike je glavni cilj tečaja omogućiti razumijevanje čak i najsloženijih koncepata, uzimajući u obzir da ne moraju odmah ovladati svim aspektima. Napredni korisnici mogu tečaj promatrati kao uvod u specijaliziranije tečajeve prilagođene njihovoj stručnosti. Korisnici srednje razine prolaze kroz sveobuhvatni put koji započinje općim znanjem i napreduje prema praktičnim vještinama, primjenjivim u svakodnevici i ključnim za razvoj poduzetničkih ideja.

Ovaj pristup ističe prilagodljivost i uključivost našeg tečaja, osiguravajući da on učinkovito zadovolji širok spektar polaznika, prenoseći znanje i vještine na način usklađen s njihovim jedinstvenim potrebama i težnjama. Više informacija o temeljima i razvoju online tečaja u okviru projekta EmpowHERment LAB možete pronaći u sljedećem poglavlju.

Radni materijali

Ovaj odjeljak sadrži pitanja za razmišljanje i interaktivnu vježbu usmjerene na istraživanje korištenja podataka u prilagodbi digitalnog obrazovanja raznolikim skupinama žena, te na važnost kontinuirane analize podataka za unapređenje obrazovnih programa. Razmatraju se i izazovi povezani s prikupljanjem i obradom podataka u edukativne svrhe. Radionica za edukatore fokusira se na rad s podacima vezanim uz digitalno obrazovanje žena, primjenjujući analizu podataka za informiranje obrazovnih strategija. Također, postoji praktičan zadatak gdje edukatori procjenjuju program digitalnih vještina za žene koristeći statističke podatke za unapređenje temeljeno na podacima.

Pitanja za refleksiju

- Razmotrite kako podaci mogu pomoći u prilagodbi digitalnih obrazovnih programa specifičnim potrebama različitih skupina žena.
- Promislite o važnosti stalnog prikupljanja i analiziranja podataka za prilagodbu i unapređenje obrazovnih programa.

- Identificirajte izazove u procesu prikupljanja i obrade statističkih podataka za obrazovne programe.
- Analizirajte kako statistički podaci mogu doprinijeti unapređenju digitalnih obrazovnih programa usmjerenih na žene.
- Razmislite o važnosti preciznosti i pouzdanosti podataka u obrazovnim istraživanjima.

Interaktivna vježba: Radionica analize podataka

Opis: Organizirajte radionicu gdje edukatori rade sa stvarnim ili simuliranim skupovima podataka vezanim za digitalno obrazovanje žena. Zadatak je analizirati te podatke, formirati zaključke i voditi diskusije o utjecaju tih uvida na razvoj obrazovnih strategija.

Zadatak iz stvarnog života: Evaluacija programa

Opis: Postavite zamišljeni scenarij u kojem edukatori ocjenjuju efikasnost programa digitalnih vještina za žene. Koristite statističke podatke za procjenu utjecaja programa i identifikaciju područja za unapređenje, razvijajući preporuke zasnovane na analizi podataka.

Dodatni izvori

- Ansello, E.F., 1982. Mature adult learners and the need to know. *Contemporary Educational Psychology*, 7(2), pp.139-151.
- Barden, O., Youl, W. and Youl, E.J., 2016. Including adult learners from diverse cultural backgrounds. *Teaching, Coaching and Mentoring Adult Learners: Lessons for Professionalism and Partnership*, Abingdon: Routledge.
- Conner, N.W., Dev, D. and Krause, K., 2018. Needs assessment for informing extension professional development trainings on teaching adult learners.
- Diep, A.N., Zhu, C., Cocquyt, C., De Greef, M., Vo, M.H. and Vanwing, T., 2019. Adult learners' needs in online and blended learning. *Australian Journal of Adult Learning*, 59(2), pp.223-253.
- Dohmen, D., Yelubayeva, G. and Wrobel, L., 2019. Patterns in adult education participation in Europe. FiBS-Forum.
- Drago-Severson, E., 2004. *Becoming adult learners: Principles and practices for effective development*. Teachers College Press.
- Ecclestone, K., 2002. Care or control? Defining learners' needs for lifelong learning. In *Lifelong Learning* (pp. 77-88). Routledge.
- Fenwick, T. and Tennant, M., 2020. Understanding adult learners. In *Dimensions of adult learning* (pp. 55-73). Routledge.

- Grant, J., 2002. Learning needs assessment: assessing the need. *Bmj*, 324(7330), pp.156-159.
- Hansman, C.A. and Mott, V.W., 2010. Adult learners. *Handbook of adult and continuing education*, pp.13-23.
- Knott, E.S., 1991. Working with culturally diverse learners. *Journal of Developmental Education*, 15(2), p.14.
- McKimm, J. and Swanwick, T., 2009. Assessing learning needs. *British Journal of Hospital Medicine*, 70(6), pp.348-351.
- Ross-Gordon, J.M., 2011. Research on adult learners: Supporting the needs of a student population that is no longer nontraditional.
- Shi, H., 2017. Planning Effective Educational Programs for Adult Learners. *World Journal of Education*, 7(3), pp.79-83.
- Ślószarz, L., Błaszczński, K., Švecová, M. and Kobylarek, A., 2022. Adult education needs inventory: Construction and application. *Frontiers in Psychology*, 13, p.1035283.
- Smith, S.P., 2017. Adult learners: Effective training methods. *Professional safety*, 62(12), pp.22-25.
- White, C.B., Cooper, L.A., Edwards, M. and Lyon, J., 2013. Assessing learners' needs. *Oxford Textbook of Medical Education*, p.453.

Stvaranje online tečaja (Bootcampa): Pregled metodologije i izazova

SuperCode detaljno opisuje razvoj online tečaja (bootcampa) u sklopu projekta EmpowHERment LAB, uključujući kreirane resurse, primijenjene metodologije i izazove s kojima su se susreli u prilagođavanju materijala za raznolike i udaljene ciljne skupine.

Financirano sredstvima Europske unije. Iznesena mišljenja i stavovi odražavaju isključivo stav autora i ne moraju se podudarati sa stavovima Europske unije ili Agencije za mobilnost i programe EU (AMPEU). Ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Ovo poglavlje, pokrivajući razvoj bootcampa, relevantno je za ciljeve praktičnog osposobljavanja u okviru projekta EmpowHERment LAB. Poglavlje pruža edukatorima praktične uvide u organiziranje učinkovitih iskustava učenja, usmjerenih na vještine i usklađenih s ciljem projekta osnaživanja žena u domeni tehnologije.

EmpowHERment bootcamp je inovativni online tečaj, odnosno program, koji ima za cilj osnažiti žene da razviju visokokvalitetne vještine i digitalne kompetencije, omogućavajući im da ostvare svoj puni potencijal kao poduzetnice u IKT sektoru. Program se sastoji od pet ključnih modula obuhvaćajući koncepte i tehnike iz digitalnog marketinga, web analitike, korisničkog ponašanja, optimizacije pretraživanja, oglašavanja pretraživanja, sadržajnog marketinga, online marketinga, osnaživanja i društvenog poduzetništva.

U ovom dijelu metodološkog priručnika, fokus je na implementaciji i pružanju inkluzivnog online tečaja, koji obuhvaća prezentacije, videozapise i module posebno prilagođene za

sudionice s invaliditetom ili s jezičnim barijerama. Poglavlje pokriva cijeli proces, od planiranja do izvedbe, osiguravajući da online tečaj odgovara raznolikoj skupini polaznica.

Kreirani sadržaji

Kao što je prethodno spomenuto, pet modula učenja EmpowHERment LAB bootcampa dizajnirano je imajući na umu ciljne skupine, prilagođeno njihovim potrebama učenja, te uključuje značajke pristupačnosti kako bi bootcamp bio što inkluzivniji. U nastavku slijedi kratak pregled ovih modula učenja prema njihovom sadržaju/temama i obrazovnim ishodima.

Modul	Sadržaj / Tema	Obrazovni ishodi
Osnaživanje putem digitalne pismenosti	<ul style="list-style-type: none"> a) Pregled internetskih domena b) Osnovne online vještine c) Digitalna putovanja d) Digitalni putovi 	<ul style="list-style-type: none"> a) Identificirati različite domene korištenja interneta b) Razumjeti osnovne vještine za učinkovito korištenje interneta c) Primijeniti vještine strateški za postizanje online ciljeva d) Razviti ciljani akcijski plan za razvoj digitalnih vještina
Osnove digitalnih tragova	<ul style="list-style-type: none"> a) Osobni branding i društveni mediji b) Kreiranje sadržaja c) Digitalna organizacija d) Digitalne posjetnice e) Uspješne priče 	<ul style="list-style-type: none"> a) Razumjeti osnove osobnog brandinga i njegovu važnost u traženju posla i poduzetništvu. Naučiti artikulirati jedinstvenu vrijednosnu ponudu i identificirati ciljnu publiku. Razviti profesionalni online profil i koherentnu poruku brenda. Strategizirati izgradnju online prisutnosti kroz umrežavanje i vođenje misli. Navigirati glavnim društvenim medijima kako bi se poboljšali napor osobnog brendiranja. b) Shvatiti načelo "Sadržaj je kralj" i njegov utjecaj na angažman publike na društvenim medijima.

		<p>Razlikovati vrste sadržaja i odabrati prikladne formate za različite platforme. Kreirati kvalitetan, specifičan sadržaj za platformu kako bi se angažirala i proširila publika.</p> <p>c) Koristiti digitalne alate za učinkovit rad i upravljanje osobnim životom. Integrirati osobni branding u digitalnu organizaciju radi unapređenja profesionalnog identiteta.</p> <p>d) Koristiti digitalne platforme za stvaranje osobnih web stranica i profila koji učinkovito predstavljaju osobni branding. Naučiti stvarati privlačne digitalne posjetnice bez potrebe za vještinama kodiranja.</p> <p>e) Analizirati primjere iz stvarnog života kako bi se razumjela praktična primjena digitalnih vještina. Crpiti inspiraciju iz uspješnih priča za razvoj osobnih i profesionalnih digitalnih strategija.</p>
<p>Digitalne strategije pretraživanja: SEM / SEO / SEA</p>	<p>a) Uvod u SEM / SEO / SEA</p> <p>b) ONpage & Off page sadržaji i društvene mreže</p> <p>c) Ključne riječi i evaluacija uspjeha</p> <p>d) Osnove za programere</p> <p>e) Evaluacija uspjeha</p> <p>f) SEA i njegove prednosti</p>	<p>a) Razumjeti osnovne pojmove i razlike između SEM, SEO i SEA. Prepoznati važnost ključnih riječi i namjere pretrage korisnika u online marketingu.</p> <p>b) Naučiti tehnike za on-page i off-page SEO kako bi se poboljšao rangiranje web stranice. Razumjeti kako društveni mediji doprinose SEO-u i korištenju društvenih signala.</p> <p>c) Identificirati strategije za istraživanje i odabir ključnih riječi. Procijeniti uspjeh SEO napora kroz analizu performansi ključnih riječi i prometa.</p> <p>d) Shvatiti osnove SEO-a važne za razvoj web stranica.</p>

		<p>Implementirati SEO-prijateljske strukture web stranica i strategije sadržaja.</p> <p>e) Evaluirati učinkovitost SEO strategija i ROI digitalnih marketinških napora. Koristiti alate za praćenje rangiranja ključnih riječi, organskog prometa i drugih ključnih pokazatelja učinka.</p> <p>f) Razumjeti neposredan utjecaj SEA na web prisutnost i njegove troškovne implikacije. Naučiti postaviti, pratiti i procijeniti uspjeh SEA kampanja.</p>
Sadržajni marketing	<p>a) Što je sadržajni marketing?</p> <p>b) Vrste sadržajnog marketinga</p> <p>c) Strategija sadržajnog marketinga</p> <p>d) Samopromocija</p> <p>e) Primjeri i nadolazeći trendovi</p>	<p>a) Definirati sadržajnog marketing i razlikovati ga od tradicionalnog oglašavanja. Razumjeti ulogu sadržajnog marketinga u dodavanju vrijednosti i izgradnji odnosa s kupcima.</p> <p>b) Istražiti različite vrste sadržajnog marketinga, uključujući blogove, studije slučaja, podcaste i videozapise. Procijeniti koje vrste sadržaja najbolje odgovaraju različitim marketinškim ciljevima i publici.</p> <p>c) Razviti SMART ciljeve za napore sadržajnog marketinga. Naučiti stvarati persone kupca i prilagođavati sadržaj različitim fazama kupčeva putovanja.</p> <p>d) Implementirati strategije za pozitivnu samopromociju i osobni branding. Prepoznati važnost izgleda, stava i pripreme u marketingu samog sebe.</p> <p>e) Analizirati uspješne primjere sadržajnog marketinga kako bi se informirale buduće strategije. Identificirati i prilagoditi se nadolazećim trendovima u sadržajnom marketingu.</p>

Internetski marketing

- a) Što je online marketing
- b) Glavni kanali
- c) Produktivnost i društveni mediji
- d) Utjecaj društvenih medija na ljude
- e) Oglašavajmo naš posao zajedno

- a) Definirati internetski marketing i razlikovati ga od tradicionalnih oblika marketinga.
Razumjeti ulogu i utjecaj internetskog marketinga u modernom poslovanju.
- b) Identificirati i analizirati različite kanale internetskog marketinga, uključujući email marketing i društvene medije.
Naučiti učinkovitost različitih kanala internetskog marketinga i njihovu ulogu u marketinškoj strategiji.
- c) Istražiti odnos između produktivnosti i korištenja društvenih medija kao marketinškog alata.
Prepoznati prednosti i izazove oglašavanja na različitim društvenim medijskim platformama.
- d) Raspravljati o tome kako društveni mediji utječu na ponašanje potrošača i društvene trendove.
Razumjeti pozitivne i negativne učinke društvenih medija na osobne i profesionalne sfere.
- e) Naučiti stvoriti poslovni račun na Facebooku i koristiti ga u svrhu oglašavanja.
Razviti vještine za izradu učinkovitih marketinških kampanja na društvenim medijima i mjeriti njihov uspjeh.

Priprema za vaš online bootcamp

Čvrsti temelji su ključni pri izradi bilo kojeg proizvoda ili resursa, a obrazovni bootcamp nije iznimka. Prije razvoja vašeg online bootcampa, preporučujemo sljedeće korake:

Određivanje ciljeva i ciljne skupine

U uspostavi temelja za vaš online tečaj, ključno je jasno definirati njegove ciljeve i svrhu. Primarni cilj treba biti razvoj dobro strukturiranog i učinkovitog programa učenja. Uzimajući u obzir različite profile polaznika, važno je prepoznati potrebu

za prilagodbom tečaja kako bi odgovarao različitim ciljnim skupinama. Takva uključenost treba obuhvatiti aspekte različitih demografskih skupina, uključujući osobe s invaliditetom, te se pozabaviti izazovima povezanim s interesima i društvenom dinamikom unutar različitih zajednica.

Ono što ovaj online tečaj čini posebnim jest naglasak na tehničke aspekte digitalnog marketinga, kao što su SEO i prodaja. Međutim, važno je biti svjestan izazova pri osmišljavanju modula koji pokrivaju ove teme. Unatoč ovim izazovima, tečaj ostaje posvećen pružanju sveobuhvatnog pokrivanja širokog raspona tema digitalnog marketinga i pismenosti.

Paralelno s definiranjem ciljeva, ključno je identificirati ciljnu skupinu i njihove specifične potrebe. To uključuje temeljito razmatranje polaznika s invaliditetom ili jezičnim barijerama. Razumijevanjem i rješavanjem ovih jedinstvenih zahtjeva, online tečaj može osigurati inkluzivnost i učinkovito iskustvo učenja za sve polaznike.

Razvoj sadržaja i dizajna kurikuluma

U drugoj fazi razvoja online tečaja, posvećenost sadržaju i osmišljavanju kurikuluma od najveće je važnosti za uspješno iskustvo učenja. Početak ove faze trebao bi uključivati izradu dobro strukturiranog kurikuluma koji jasno opisuje sve module. Ovaj plan će služiti kao detaljan vodič kroz tečaj, osiguravajući logičan i progresivan tijek tema, s ciljem pružanja polaznicima sveobuhvatnog razumijevanja gradiva.

Paralelno s razvojem kurikuluma, ključno je procijeniti koje module je potrebno prilagoditi radi poboljšanja dostupnosti i jezične podrške. Identificiranjem i adresiranjem raznolikih potreba polaznika, ovaj korak osigurava da sadržaj ne bude samo informativan već i ukljuživ. Module koji zahtijevaju specifične prilagodbe treba precizno identificirati i prilagoditi kako bi bili pristupačni što širem krugu polaznika, uzimajući u obzir različite stilove učenja, sposobnosti i jezične potrebe.

Rješavanjem potreba za prilagodbom u ranoj fazi dizajna kurikuluma, online tečaj postavlja temelje za inkluzivno i učinkovito iskustvo učenja. Ovaj pristup zadovoljava raznolike zahtjeve polaznika i potiče stvaranje podržavajućeg i prilagodljivog obrazovnog okruženja.

Metodologije

EmpowHERment Lab bootcamp za osnaživanje žena koristi inovativne metodologije kako bi stvorio inkluzivno okruženje za učenje za sve sudionice. Tečaj nudi module koji sudionicama pružaju izvrsnu pripremu za pozicije na tržištu rada i poduzetništvo u IKT sektoru. Glavne karakteristike programa uključuju učenje u manjim grupama i intenzivan kurikulum, te prilagodbu različitim stilovima učenja, čime se garantira veća inkluzija i najbolji rezultati za sve sudionice.

Izrada i prilagodba sadržaja

Naš cilj je bio učiniti EmpowHERment Lab tečaj dostupnim svima, posebno osobama s invaliditetom, jezičnim manjinama i ranjivim skupinama. Problemi uključuju nedostatak značajki pristupačnosti, geografsku i društvenu isključenost, jezične barijere i predrasude u tehnološkoj industriji. Diskriminacija i zabrinutost zbog zaštite podataka dodatno kompliciraju upotrebu digitalnih tehnologija. U nastavku slijede moguće metode za stvaranje što pristupačnijeg tečaja.

Izrada PowerPoint prezentacija

Jedan od temeljnih koraka u obrazovnom putovanju je razvoj zanimljivih i informativnih PowerPoint prezentacija za svaki modul. Ove prezentacije služe kao primarni nastavni alat, prenoseći ključne koncepte i olakšavajući učinkovito učenje. Za osiguranje inkluzivnosti, ključno je pridržavanje smjernica za pristupačnost, uključujući alternativni tekst za slike, čime se sadržaj čini dostupnim osobama s oštećenjem vida i drugim potrebama vezanim uz pristupačnost.

Izrada edukativnih video sadržaja

U svijetu digitalnog učenja, integracija edukativnih videozapisa osigurava dodatnu vrijednost za program. Snimke ne bi trebale biti samo vizualno privlačne, već i prilagođene pojedincima s oštećenjem sluha ili jezičnim poteškoćama, uključujući titlove ili prijevode kako bi se potaknulo inkluzivno okruženje učenja za sve.

Upotreba YouTubea kao platforme za pohranu videozapisa omogućava učitavanje i pohranjivanje videozapisa, štedeći resurse i dosežući širu ciljnu skupinu. Automatsko generiranje i prevođenje titlova na YouTubeu dodaju dodatni sloj pristupačnosti vašem stvorenom video sadržaju.

Prilagodba pristupačnosti obrazovnih modula

Uzimajući u obzir jedinstvene zahtjeve sudionika s invaliditetom, sljedeći korak uključuje prilagođavanje određenih modula za veću pristupačnost. Ova adaptacija prelazi preko površinskih promjena i usredotočuje se na srž sadržaja kako bi se osiguralo jednako uspješno iskustvo učenja za sve. Alternativni formati sadržaja, uključujući transkripte i PDF-ove, trebali bi biti dostupni. Takva raznolikost u prezentaciji informacija zadovoljava različite stilove učenja i potrebe za pristupačnošću.

Razvijanje i isporuka vašeg online tečaja na besplatnim platformama otvorenog koda poput WordPressa i Moodlea omogućuje pristup bogatim repozitorijima dodataka koji poboljšavaju funkcionalnost platforme. Među ovim dodacima, mnogi omogućuju implementaciju značajki pristupačnosti, kao što su prilagodba veličine fonta ili kontrola kontrasta, čineći vaš tečaj pristupačnijim i prilagođenijim širokom spektru potreba polaznika.

Pažljivim adresiranjem ovih aspekata pri stvaranju i prilagođavanju nastavnih materijala, obrazovno iskustvo postaje ne samo bogato informacijama već i univerzalno dostupno, čime se potiče okruženje u kojem svaki sudionik može napredovati na svom edukativnom putu.

Odabir platforme za učenje na daljinu

Odabir odgovarajuće platforme za online učenje ključan je za pružanje učinkovitog iskustva bootcampa. S obzirom na brzi tehnološki razvoj koji kontinuirano donosi nove platforme, alate i usluge, postoje brojne IT opcije među kojima možete birati. Kako biste navigirali kroz proces odabira, slijedite ove ključne korake:

1. Definirajte zahtjeve

- Navedite ključne značajke koje su vam potrebne, kao što su hosting sadržaja, procjene, analitika, itd.
- Specificirajte značajke pristupačnosti i višejezične podrške.
- Postavite ciljeve za iskustvo polaznika, uključujući angažman, suradnju i lakoću korištenja.

2. Istražite svoje opcije

- Istražite razne pružatelje platformi za e-učenje i usporedite njihove skupove značajki.
- Provjerite platforme prema vašim definiranim zahtjevima i prioritetima.
- Isprobajte demo platformi kako biste iz prve ruke testirali korisničko iskustvo i funkcionalnost.

3. Provedite dubinsku analizu

- Provjerite standarde sigurnosti, privatnosti i usklađenosti platformi.
- Pregledajte mogućnosti integracije s trećim stranama i značajkama pristupačnosti.
- Utvrdite tehničku pouzdanost i skalabilnost platforme za upravljanje očekivanom razinom korištenja.

4. Odaberite platformu

- Vrednujte prednosti i nedostatke najboljih polaznika na temelju značajki, korisničkog iskustva i proračuna.
- Zatražite mišljenja dionika, uključujući trenera, edukatora i polaznika koji će pilotirati platformu, ako je potrebno.
- Odaberite platformu koja najbolje odgovara ciljevima vašeg programa i potrebama ciljne skupine.

5. Uključite polaznike i pokrenite tečaj

- Postavite račune za administratore, trenera i polaznike, uključujući dopuštenja za upis.
- Uredite grafički dizajn i brend, sadržaj platforme i pravila ocjenjivanja kako bi se posebno uklopili u vaš program.
- Prije službenog pokretanja, temeljito testirajte sve funkcije i riješite sve probleme tijekom uključivanja polaznika.

Pristupačnost u praksi

Implementiranjem sljedećih metoda, kreatori online tečajeva mogu doprinijeti inkluzivnijem i pristupačnijem iskustvu učenja za pojedince suočene s raznim izazovima u pristupu digitalnom obrazovanju:

Značajke pristupačnosti

- Dizajnirajte platformu i sadržaje online tečajeva s ključnim značajkama pristupačnosti poput kompatibilnosti sa čitačima zaslona, titlova i mogućnosti prilagodbe veličine fonta.
- Osigurajte alternativne formate za nastavne materijale, uključujući transkripte za videozapise i dostupne PDF-ove za prezentacije.

Lokalizacija i višejezična podrška

- Prevedite sadržaj tečaja na više jezika kako biste osigurali dostupnost široj publici.
- Koristite titlove ili transkripte na različitim jezicima za videozapise.
- Ponudite alate ili podršku za polaznike koji se suočavaju s jezičnim barijerama.

Geografske specifičnosti

- Uzmite u obzir ograničenja udaljenih i izoliranih zajednica te odaberite tehnologije koje su prilagodljive.
- Omogućite preuzimanje materijala za korisnike s ograničenim pristupom internetu.
- Zakažite sesije uživo u terminima koji odgovaraju različitim vremenskim zonama.

Raznolikost i inkluzivno učenje

- Kreirajte module koji se bave raznolikošću i inkluzijom, uzimajući u obzir kulturne razlike.
- Potičite rasprave o inkluzivnosti kako biste stvorili sigurno okruženje za učenje za sve polaznike.

Dizajn usmjeren na polaznike

- Uključite raznolike pojedince i skupine u proces razvoja kako biste izbjegli pristranosti u sadržaju i tehnologiji.
- Prikupljajte povratne informacije od raznolikih skupina korisnika za kontinuirano poboljšavanje relevantnosti i pristupačnosti tečaja.

Zaštita podataka i sigurnost na internetu

- Jasno komunicirajte mjere privatnosti i politike zaštite podataka kako biste smanjili zabrinutost.
- Pružite informacije o sigurnosti na mreži, online sigurnosti i načinima prijavljivanja problema.

Rodno uključiv sadržaj

- Razvijajte sadržaj koji uzima u obzir različite perspektive i iskustva, izbjegavajući rodne pristranosti.
- Koristite jezik koji je uključiv i poštuje sve rodne identitete.

Jačanje samopouzdanja

- Uključite sadržaj koji osnažuje ranjive skupine u uporabi digitalnih tehnologija.
- Istaknite primjere pojedinaca koji su prevladali izazove i uspjeli u digitalnom području.

Fleksibilnost u učenju

- Uključite sadržaj koji osnažuje ranjive skupine u uporabi digitalnih tehnologija.
- Istaknite primjere pojedinaca koji su prevladali izazove i uspjeli u digitalnom području.

Uključenosti zajednice

- Uključite sadržaj koji osnažuje ranjive skupine u uporabi digitalnih tehnologija.
- Istaknite primjere pojedinaca koji su prevladali izazove i uspjeli u digitalnom području.

Jezična podrška

Razidana ovladavanja jezikom se uvelike razlikuje među odraslim polaznicima, a jezične barijere mogu značajno utjecati na razumijevanje i uključenost u sadržaj tečaja. Davanje prioriteta uključivanju više jezika od samog početka ima za cilj ukloniti prepreke sudjelovanju. U ovom odjeljku istaknuta su dva učinkovita pristupa: višejezična podrška i jezično specifična pomoć.

Višejezična podrška

U nastojanju da stvorimo inkluzivno okruženje za učenje, integracija višejezične podrške je temelj naših nastojanja. To ne uključuje samo svijest o raznolikim jezičnim pozadinama, već i osiguravanje alata za premošćivanje jezičnih barijera. Omogućite titlove, prijevode ili jezično specifične materijale za sadržaj tečaja. Jasna komunikacija o dostupnosti različitih jezičnih opcija je ključna, osiguravajući da su sudionici svjesni istih i da ih mogu koristiti.

Jezično specifična podrška

Prepoznajući da polaznici mogu zahtijevati jezično specifičnu pomoć izvan standardnih materijala tečaja, online tečaj bi trebao nuditi dodatne materijale. To mogu biti forumi, centri za pomoć ili specijalizirano osoblje koje tečno govori različite jezike. Važno je da su ove značajke jezične pomoći lako dostupne unutar platforme online tečaja. Polaznici bi se trebali osjećati slobodni tražiti i primati podršku na svom preferiranom jeziku, poboljšavajući svoje ukupno iskustvo učenja i promičući osjećaj uključenosti unutar obrazovne zajednice.

Strategije angažiranja polaznika

Za online tečaj (bootcamp) također je važno poticati angažman i kontinuirano poboljšanje iskustva učenja. Dva pristupa koja su dala pozitivne rezultate uključivala su ugradnju interaktivnih elemenata kao i pružanje mehanizama povratnih informacija.

Interaktivni elementi

U kreiranju nastavnog plana i programa online tečaja, ugradnja interaktivnih elemenata veoma je važna za uključivanje polaznika različitih sposobnosti i jezičnih kompetencija. Uvođenjem dodatnih mogućnosti poput kvizova, rasprava i suradnje vršnjaka, iskustvo učenja postaje dinamično i uključivo. Interaktivni elementi ne samo da odgovaraju različitim stilovima učenja, već stvaraju i sudioničko okruženje koje nadilazi jezične barijere, osiguravajući da svi polaznici mogu aktivno sudjelovati u sadržaju.

Povratne informacije

Temeljni aspekt uspješnog obrazovnog putovanja uključuje uspostavljanje metoda za prikupljanje povratnih informacija. Aktivno prikupljajte povratne informacije

od polaznika kako biste stekli uvide u njihova iskustva i identificirali područja za poboljšanje. Ovaj proces omogućuje online tečaju da se kontinuirano razvija i prilagođava. Povratne informacije bi trebale biti instrumentalne u usavršavanju mjera pristupačnosti i jezične podrške tijekom cijelog online tečaja. Slušajući povratne informacije polaznika, nastavni plan i program može se usavršiti kako bi se bolje zadovoljile raznolike potrebe polaznika, stvarajući učinkovitije i uključivije okruženje za učenje.

Praćenje i kontinuirano poboljšanje

Održavanje učinkovitog i prilagodljivog online tečaja zahtijeva kontinuirano praćenje u kombinaciji s predanošću kontinuiranom poboljšanju na temelju prikupljenih uvida. Potvrde o završetku tečaja potvrdit će polaznicima njihov obrazovni poduhvat. No, različiti alati i strategije pomoći će vam, kao pružatelju tečaja, da nadzirete i kontinuirano poboljšavate svoj bootcamp. Ključni koraci uključuju:

1. Prikupljanje kvantitativnih povratnih informacija implementacijom sustava za prikupljanje strukturiranih povratnih podataka o napretku polaznika, njihovom razumijevanju i zadovoljstvu. Ankete i ugrađeni mehanizmi procjene pružit će ključne statistike.
2. Stjecanje kvalitativnih uvida kroz izjave, komentare, kritike i prijedloge i od polaznika i edukatora, kako bi se kontekstualizirali i obogatili kvantitativni nalazi.
3. Kombiniranjem kvantitativnih i kvalitativnih podataka, analizirajte obrasce kako biste identificirali praznine u programu i područja koja bi mogla postati problematična. Koristite analitičke nadzorne ploče i reviziju komponenti tečaja za izolaciju problema.
4. Istražite i dijagnosticirajte temeljne uzroke prevladavajućih problema. Razlikujte površinske simptome od ključnih uzroka kako biste pravilno odredili prioritete u naporima za rješavanje problema.
5. Iskoristite prikupljene uvide za razvijanje potencijalnih rješenja, s naglaskom na poboljšanjima koja će imati najveći utjecaj. Navedite konkretne planove poboljšanja i metrike uspjeha.
6. Provedite prilagodbe postupno uz iterativno pilot testiranje. Nakon što se promjene dobro pročiste, uvedite ih u širi program i provjerite njihove stvarne učinke.

7. Obvezujte se na održivi obrazovni plan, redovito provodeći ciklus procjene, analize i usavršavanja. Održavajte dosljedne kanale za nove povratne informacije kako biste očuvali relevantnost tečaja.

Zaključak

Stvaranje inkluzivnog online tečaja ili bootcampa koji zadovoljava potrebe sudionika s invaliditetom i jezičnim barijerama jest kompleksan i zahtjevan pothvat. Prateći korake navedene u ovom priručniku, možete osigurati da vaš online tečaj pruža vrijedna znanja raznolikoj skupini sudionika. Ne zaboravite na kontinuirano procjenjivanje, usavršavanje i prilagođavanje vašeg online tečaja kako biste zadovoljili mijenjajuće potrebe vaših polaznika te održali predanost pristupačnosti i inkluzivnosti.

Radni materijali

Ovaj edukativni materijal je usredotočen na utvrđivanje ključnih faktora koji doprinose uspjehu online tečaja, istražujući izazove i rješenja u njihovom upravljanju. Pitanja potiču na razmišljanje o prilagodbi online tečaja različitim profilima polaznika i uključivanju njihovih povratnih informacija. Interaktivna vježba uključuje zajednički rad na kreiranju plana online tečaja s fokusom na inovativnost. Praktičan zadatak potiče na razvoj strategija za rješavanje specifičnih izazova u okviru online tečaja, promičući kreativno rješavanje problema i fleksibilnost.

Pitanja za refleksiju

- Razmotrite ključne komponente uspješnog online tečaja i što ih čini učinkovitima.
- Raspravite o izazovima u provedbi online tečaja i strategijama suočavanja s njima.
- Razmislite o prilagodbi online tečajeva za zadovoljavanje raznolikih stilova učenja.
- Analizirajte kako integrirati povratne informacije sudionika u unapređenje online tečajeva.
- Promislite o ulozi tehnologije i njenom utjecaju na iskustvo učenja u online tečajevima.
- Raspravite o važnosti izgradnje zajednice unutar online tečaja za njegov uspjeh.

Interaktivna vježba: Simulacija dizajna online tečaja

Opis: Radite u grupama na razvoju plana za online tečaj, fokusirajući se na ciljeve, sadržaj, metode podučavanja, trajanje i ciljanu skupinu polaznika. Razmotrite logističke faktore poput lokacije i resursa, ciljajući na realističnu simulaciju planiranja i inovativnost u obrazovnim programima.

Praktični zadatak: Rješavanje izazova

Opis: Radite s drugim edukatorima na hipotetičkom scenariju gdje online tečaj nailazi na izazove kao što su ograničeni resursi ili raznolike potrebe polaznika. Razvijte strategiju za prevladavanje ovih prepreka, usredotočujući se na kreativno rješavanje problema i fleksibilnost u pristupu. Cilj je potaknuti edukatore na aktivno razmišljanje o mogućim izazovima i njihovom efikasnom rješavanju.

Dodatni izvori

- Alamprese, J.A., 1998, April. Adult basic education: Strategies for supporting learning. In *International Conference on How Adults Learn*.
- Chatterjee, D. and Corral, J., 2017. How to write well-defined learning objectives. *The journal of education in perioperative medicine: JEPM*, 19(4).
- Dzvapatsva, Godwin Pedzaisi, David Tatenda Risinamhodzi, and Courage Matobobo. "Bridging unemployment gaps through ICT Bootcamps: A reality or precarity to equitable learning?" *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology* 11, no. 3 (2023): 177-197.
- Grant, J., 2018. Principles of curriculum design. *Understanding medical education: Evidence, theory, and practice*, pp.71-88.
- Hegyesi, F., Kopják, J. and Ósz, R., 2014, May. Educational strategies in adult education. In *2014 IEEE 9th IEEE International Symposium on Applied Computational Intelligence and Informatics (SACI)* (pp. 219-223). IEEE.
- Kohnke, L., 2019. A New Professional Development Recipe—The ICT Bootcamp. *The Teacher Trainer Journal*, 33(2), pp.10-13.
- Loizzo, J., Ertmer, P.A., Watson, W.R. and Watson, S.L., 2017. Adult MOOC Learners as Self-Directed: Perceptions of Motivation, Success, and Completion. *Online Learning*, 21(2), p.n2.
- Mace, J. ed., 1995. *Literacy, language, and community publishing: essays in adult education*. Multilingual Matters.
- McGinty, J.M., 2021. Accessible digital learning materials for inclusive adult education. *Adult Learning*, 32(2), pp.96-98.
- McKimm, J. and Swanwick, T., 2009. Setting learning objectives. *British Journal of Hospital Medicine* (2005), 70(7), pp.406-409.

- Millar, C., 1986. Curriculum negotiation in professional adult education. *Journal of Curriculum Studies*, 18(4), pp.429-443.
- Mourtos, N.J., 2006, March. A systematic approach for defining and assessing program educational objectives and outcomes. In *Proc. World Congress on Computer Science, Engng., and Technology Educ.*
- Munawarah, M. and Solihah, A.M.A., 2023. Design of Website-Based Online Training (Bootcamp) Testing Management System. *NEWTON: Networking and Information Technology*, 2(3), pp.138-144.
- Nashashibi, P. and Watters, K., 2003. *Curriculum Leadership in Adult Learning*. Learning and Skills Development Agency, Regent Arcade House, 19-25 Argyll Street, London W1F 7LS, United Kingdom (Ref. No. 1322, free).
- Price, R. and Dunagan, A., 2019. Betting on Bootcamps: How Short-Course Training Programs Could Change the Landscape of Higher Ed. *Clayton Christensen Institute for Disruptive Innovation*.
- Pronczuk-Omiotek, A., 2017. THE BOOTCAMP AS A LIFELONG EDUCATION TOOL-THE CASE OF IT BRANCH IN POLAND. In *ICERI2017 Proceedings* (pp. 6653-6659). IATED.
- Restoule, J.P., 2013. Massive open online courses and the future of adult education. *Proceedings from Canadian Association for the Study of Adult Education*, pp.514-520.
- Sample, B., 1990. Thoughts on Curriculum Development in Adult Education.
- Sideris, D., Vaikousi, D. and Kalles, D., 2023. Adult learners' perceptions about MOOC technologies in Adult Education. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 19(1), pp.8-28.
- Soifer, R., 1990. *The complete theory-to-practice handbook of adult literacy: Curriculum design and teaching approaches* (Vol. 1). Teachers College Press.
- Tan, S.C., 2018. Technologies for adult and lifelong education. *The palgrave international handbook on adult and lifelong education and learning*, pp.917-937.
- Thompson, J.L., 2018. Adult education and the disadvantaged. In *Adult education for a change* (pp. 83-108). Routledge.

Zaključak

Pučko otvoreno učilište Čakovec iznosi svoje završne misli o priručniku te vas poziva da se aktivno uključite u inicijativu digitalnog osnaživanja žena!

Financirano sredstvima Europske unije. Iznesena mišljenja i stavovi odražavaju isključivo stav autora i ne moraju se podudarati sa stavovima Europske unije ili Agencije za mobilnost i programe EU (AMPEU). Ni Europska unija ni tijelo koje dodjeljuje bespovratna sredstva ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

S obzirom na to da živimo u dinamičnom digitalnom dobu, metodološki priručnik nastao u sklopu projekta EmpowHERment LAB predstavlja izuzetno vrijedan materijal za edukatore koji teže promicanju digitalne pismenosti i osnaživanju. Fokusirajući se na inkluziju i podršku širokom spektru polaznika, ovaj priručnik ističe ključnu ulogu edukatora u stvaranju društva koje prihvaća digitalnu inkluzivnost, pružajući jednake mogućnosti uspjeha nedovoljno zastupljenim skupinama, posebice ženama i pojedincima iz marginaliziranih zajednica. Ovaj priručnik nije samo skup ideja i smjernica; on je i simbol snage i efikasnosti obrazovanja u smanjenju digitalne podjele i razlika u vještinama. Primjenom ovakvih pristupa, edukatori se opremaju za pokretanje značajnih promjena koje mogu voditi ka pravednijoj digitalnoj budućnosti.

Metodološki priručnik naglašava koliko je važno cjeloživotno učenje i sposobnost prilagodbe u obrazovnom procesu. U svijetu koji se neprekidno mijenja pod utjecajem brze tehnološke evolucije, edukatori su više od samo posrednika znanja - oni su i aktivni sudionici u cjeloživotnom obrazovnom putu. Ovaj priručnik donosi dragocjene uvide o stvaranju fleksibilnih nastavnih okruženja koja se prilagođavaju raznolikosti i specifičnim potrebama polaznika. Promiče obrazovne modele koji ne samo da cijene različitosti, već ih ističu kao pozitivan aspekt te tako osiguravaju da digitalno osnaživanje bude dostupno svakom polazniku. Priručnik također poziva edukatore da razvijaju okruženja u kojem je učenje inkluzivno, živahno i odraz složenosti našeg digitalnog svijeta. U konačnici, priručnik služi kao vodič za edukatore u nastojanju da u doba digitalne transformacije osiguraju svakom polazniku nužne alate, resurse i podršku za uspjeh.

